

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Mgr. Lucie Gavendová

**Věková hranice trestní odpovědnosti
v anglickém a českém právu – komparace**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 21. 2. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 315 367 znaků včetně mezer.

Mgr. Lucie Gavendová

V Novém Jičíně dne 21. 2. 2018

Poděkování

Děkuji pověřenému akademickému pracovníkovi JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky k této práci a za jeho velmi vstřícný přístup. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině za veškerou podporu, kterou mi v průběhu celého studia poskytla.

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretické vymezení zkoumané problematiky	4
2. Metodologické vymezení zkoumané problematiky	6
3. Historický vývoj právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v českém a anglickém právu.....	8
3.1 Historie vývoje právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu.....	8
3.1.1 Podmínky trestní odpovědnosti v anglickém právu	9
3.1.2 Počátky právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti na území dnešní Anglie a Walesu	9
3.1.3 Určení věkových hranic trestní odpovědnosti v 17. století	11
3.1.4 Zákonná úprava 19. století.....	13
3.1.5 Zákonná úprava počátku 20. století	14
3.1.6 Poválečné období a Inglebyho komise	15
3.1.7 Children and Young Persons Act 1963	17
3.1.8 Children and Young Persons Act 1969	17
3.1.9 Zrušení domněnky <i>doli incapax</i> (90. léta 20. století).....	19
3.2 Historický vývoj právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v českých zemích .	25
3.2.1 Počátky právní úpravy hranice trestní odpovědnosti na území dnešních Čech, Moravy a Slezska	25
3.2.2 Právní úprava hranice trestní odpovědnosti za dob Habsburské monarchie a Rakousko-Uherska	27
3.2.3 Kodifikační snahy z počátku 20. století.....	30
3.2.4 Právní úprava za dob první a druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava	32
3.2.5 Právní úprava zkoumané problematiky v období let 1950 – 1989	35
3.2.6 Právní úprava zkoumané problematiky po vzniku České republiky a znovuzavedení tzv. relativní trestní odpovědnosti	37

3.3 Shrnutí poznatků a komparace historického vývoje právních úprav dané problematiky ve srovnávaných zemích	41
4. Věková hranice trestní odpovědnosti v současné anglické a české právní úpravě	47
4.1 Současná právní úprava věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu	47
4.1.1 Hranice trestní odpovědnosti vs. hranice sexuální svobody	50
4.1.2 Hranice trestní odpovědnosti vs. jiné věkové hranice	52
4.1.3 Právní režim zacházení s pachateli mladšími 10 let	53
4.1.4 Právní režim zacházení s mladými pachateli staršími 10 let	54
4.2 Současná právní úprava věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice	56
4.2.1 Hranice trestní odpovědnosti vs. jiné věkové hranice	57
4.2.2 Absolutní trestní neodpovědnost pachatelů mladších 15 let a právní režim zacházení s nimi	58
4.2.3 Relativní trestní odpovědnost mladistvých ve věku od 15 do 18 let a právní režim zacházení s nimi	61
4.2.4 Plná trestní odpovědnost dospělých starších 18 let a specifika právního režimu zacházení s osobami ve věku blízkém věku mladistvých	66
4.3 Shrnutí poznatků a komparace současných právních úprav věkové hranice trestní odpovědnosti ve srovnávaných zemích	68
5. Zhodnocení anglické právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti ve světle úvah de lege ferenda	73
5.1 Mezinárodní kritika stávající úpravy	74
5.2 Potřeba zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti	78
5.3 Odpůrci reformy stávající úpravy	82
5.4 Test rozumové a mravní vyspělosti	84
5.5 Aktuální reformní snahy v Anglii a Walesu	86
6. Zhodnocení české právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti ve světle úvah de lege ferenda	89

6.1 Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let	90
6.2 Zachování stávající právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti 15 let....	95
6.3 Snížení věkové hranice jen pro vybrané trestné činy	97
6.4 Hranice trestní odpovědnosti individuálně určená	98
6.5 Hranice trestní odpovědnosti z pohledu veřejnosti	99
6.6 Aktuální reformní snahy v České republice	102
7. Zhodnocení poznatků získaných úvahami de lege ferenda právních úprav srovnávaných zemí	104
Závěr	107
Seznam použitých zkratk	110
Seznam použitých zdrojů.....	111
Domácí prameny	111
Právní předpisy	111
Publikace, monografie a sborníky.....	111
Odborné články	112
Internetové zdroje.....	113
Zahraniční prameny.....	117
Právní předpisy Anglie a Walesu.....	117
Právní předpisy Evropské unie	117
Jiné právní předpisy	117
Judikatura Anglie a Walesu	117
Evropská Judikatura	118
Publikace, monografie a sborníky.....	118
Odborné články	119
Internetové zdroje.....	120
Abstrakt.....	123

Klíčová slova	124
Abstract	125
Key words	126

Úvod

Dospívají dnešní děti dříve, než ty v minulosti? Dle současné právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a její dosavadní vývojové tendence by bylo možno usoudit, že na první otázku lze odpovědět kladně, zákonná úprava dané problematiky České republiky tomu však úplně neodpovídá. Zatímco v Anglii nastává počátek trestní odpovědnosti fyzických osob již dosažením věku 10 let, v české trestněprávní úpravě tento okamžik nastává až o celých 5 let později. Předmětem této rigorózní práce je zkoumání trestní odpovědnosti mládeže ve světle anglické a české právní úpravy prostřednictvím komparační metody se zaměřením na věkovou hranici určující počátek trestní odpovědnosti. Dané téma jsem si zvolila z důvodu mého úzkého osobního vztahu k jedné ze zemí Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku - Anglii, do níž mi prostřednictvím mé alma mater, Právnické fakulty Univerzity Karlovy, v době mého magisterského studia bylo umožněno vycestovat na dvousemestrální studijní pobyt Erasmus+ na University of Kent v Canterbury, kde jsem v rámci studia anglického trestního práva na Kent Law School měla příležitost podrobněji zkoumat i problematiku trestní odpovědnosti a výstupy tohoto bádání přenést do textu této práce. Již na samotném počátku mého studia trestního práva v Anglii mne poměrně zaskočilo zjištění, že trestní odpovědnost zde nabývají děti již dosažením věku 10 let a jelikož se mi tato hranice zdála na první pohled příliš nízká, vzbudila ve mně zájem danou problematiku blíže prozkoumat, také i vzhledem k tomu, že Anglii považuji z hlediska práva za jednu z nejvyspělejších zemí, která položila základy celému angloamerickému systému *common law*.

Hned na úvod je třeba poznamenat, že právní řád Spojeného království se skládá ze tří samostatných celků, kdy jedním z nich je Anglie a Wales, druhým Skotsko a třetím Severní Irsko. Každý z těchto celků je nadán vlastním právním řádem, autonomním zákonodárstvím a odděleným soudnictvím. Jelikož by bylo prakticky nemožné provést do hloubky kvalitní analýzu a následnou komparaci úprav všech zemí Spojeného království s právní úpravou České republiky, zaměřuje se tato práce ze zemí Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku pouze Anglii a Wales, které podléhají jak stejné právní úpravě, tak společnému soudnictví. Bude-li tedy dále v této práci pojednáváno o anglické právní úpravě či Anglii, rozumí se tím automaticky

společná právní úprava Anglie i Walesu. Odlišné právní řády Skotska a Severního Irsku tak nejsou předmětem této práce.

Rigorózní práce je rozdělena do celkem sedmi kapitol. V prvních dvou kapitolách bude stručně vymezen teoretický rámec a metodologický rámec zkoumané problematiky, kdy s přihlédnutím k tomu, že těžiště této práce spočívá ve srovnání dvou odlišných právních řádů, považuji za nezbytné čtenáře seznámit s tím, jakým způsobem bude s komparativní metodou pracováno. Následně již bude pokračováno v duchu samotné komparace, přičemž pro účely získání komplexního povědomí o dané problematice čeká čtenáře ve třetí kapitole historický exkurz do vývoje úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v právních řádech srovnávaných zemí doprovázený závěrečnou dílčí komparací. Jádrem celé práce pak bude kapitola čtvrtá, která obsáhne podrobnou analýzu stávající úpravy hranice trestní odpovědnosti v anglické a české právní úpravě zakončenou závěrečnou komparací. Výsledný proces zpracování poznatků získaných v předchozích kapitolách by pak měl být předmětem třech závěrečných kapitol, kdy kapitoly pět a šest budou zahrnovat úvahy o tom, jakým směrem by se mohly případné budoucí reformy anglického a českého trestního práva v otázce trestní odpovědnosti ubírat a v závěrečné sedmé kapitole pak bude opět provedena poslední dílčí komparace.

Cílem této práce je seznámit čtenáře s právní úpravou věkové hranice trestní odpovědnosti ve vybraných zemích Spojeného království, konkrétně Anglii a Walesu, jejichž právní řád se od toho českého značně liší, zejména s ohledem na právní systém *common law*, a za pomoci metody trestněprávní komparativistiky provést srovnání s právní úpravou dané problematiky v České republice. V tomto ohledu spatřuji také největší přínos této práce, a to i z důvodu, že otázka trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu nebyla doposud na poli českého trestního práva toliko podrobněji zkoumána. Metodu komparace s českou právní úpravou jsem pak zvolila proto, že v posledních letech vypukly v České republice bouřlivé debaty na téma snížení současné hranice trestní odpovědnosti, považuji tak za užitečné nahlédnout do útrob právní úpravy země, která takto nízkou věkovou hranici má a zjistit, zda s sebou taková úprava nese nějaké výhody či nedostatky, které by pro Českou republiku mohly být zdrojem inspirace při budoucí reformě stávající úpravy. Nelze pak ani vyloučit, že i právní úpravu Anglie a Walesu bude možno doplnit o obohacující poznatky z této komparace plynoucí.

Aby bylo možné jít v dané problematice do hloubky, bude celková pozornost mého zkoumání v oblasti trestní odpovědnosti zaměřena výlučně na věkovou hranici určující její počátek, kdy další atributy trestní odpovědnosti zmíním tam, kde to bude pro pochopení podstaty věci nutné. Předmětné úpravy pak budu zkoumat z hlediska hmotněprávního, v jednotlivých úsecích se však dotknu i některých procesně-právních dopadů, které rovněž nelze opomíjet.

1. Teoretické vymezení zkoumané problematiky

V rámci legálního vymezení trestného činu¹ pojednává česká trestněprávní nauka o jeho pojmových znacích, kterými jsou vedle protiprávnosti a typových znaků vyjádřených prostřednictvím skutkové podstaty jakožto souhrnu objektivních a subjektivních atributů, pomocí kterých rozlišujeme jednotlivé trestné činy, také obecné znaky trestného činu, které jsou pro všechny trestné činy shodné a tvoří podmínky vzniku trestní odpovědnosti. Mezi tyto obecné znaky patří věk a přičetnost, kdy trestného činu se může dopustit pouze osoba, která dosáhla zákonem stanoveného věku a byla přičetná. U mladistvých pachatelů se pak přidává požadavek rozumové a mravní vyspělosti.² Problematika věku a potřeba stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti vychází z všeobecného, společensky uznávaného konsensu, že určité duševní, fyzické a sociální zralosti spočívající v schopnosti rozpoznat škodlivost a posoudit následky svého jednání člověk nenabývá narozením, ale pozvolným a individuálním vývojem, právě v závislosti na dosaženém věku.³ Osoby, které výše uvedených vlastností v rámci svého vývoje nedosáhly, jsou z hlediska práva vnímány jako dosud nevyzrálí, často psychicky labilní, snadno manipulovatelní a zranitelní dospívající jedinci, jejichž hodnotová stupnice nedosáhla konečného rozvoje.⁴ Speciální právní úprava umožňující zohlednit příslušnou fázi vývoje, ve které se nedospělí pachatelé v době spáchání protiprávního činu nacházejí, je proto předpokladem pro užití adekvátních opatření tak, aby bylo možné jejich dosavadní postoje a životní styl ještě nějakým způsobem ovlivnit a změnit.⁵

Trestněprávní úpravy většiny evropských zemí se s výše uvedeným vypořádávají zpravidla tak, že stanoví pevnou věkovou hranici, která osobám, jenž určitého věku stanoveného touto hranicí nedovrší, zajišťuje jakési vynětí ze způsobilosti nést za své

---

¹ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354 - 464. ISSN 1211-1244. § 13 odst. 1. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „TZ“).

² Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 4030 - 4052. § 5 odst. 1. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=218/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „ZSVM“).

³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 172.

⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 475.

⁵ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 488.

jednání trestní odpovědnost. Osoby, které tuto hranici překročí, jsou naopak z pohledu práva schopny nést důsledky svého škodlivého jednání a tedy být trestně odpovědné. Celková společenská rozvolněnost nastoupivší na území České republiky po roce 1989 měla v porovnání s předchozím režimem mimo jiné za následek i podstatný vzestup kriminality mládeže,⁶ kdy mezi nejčastější trestnou činností mladých lidí soudobé společnosti patří především vandalismus, šikanování, či trestné činy související s dřívějším zahajováním sexuálního života jakož a užíváním alkoholu a omamných látek, kriminalita dnešní doby je pak definována zejména rozvojem moderních technologií a jejich dostupností mezi dětmi pak dochází např. ke kyberšikaně či zveřejňováním agresivních videí na sociálních sítích.

Ačkoli mezník v podobě pevně stanoveného věku nejspíše není s to plně reflektovat individuální vlastnosti a stupeň mentální vyspělosti toho kterého mladého člověka, stává se na druhou stranu významným instrumentem sloužícím k zachování požadované míry právní jistoty, která je v demokratickém právním státu nezbytná. Z důvodů rozdílných kulturněhistorických základů⁷ a odlišných náhledů na to, do jaké míry má stát chránit zájmy společnosti jako celku, a do jaké naopak psychický vývoj dětských pachatelů, však tyto jednotlivé evropské země přistupují na poli trestního práva k otázce, v jakém věku je dospívající jedinec dostatečně sociálně a mentálně zralý na to, aby byl schopen břímě trestní odpovědnosti nést, odlišně.

Ve své práci se konkrétně zaměřuji na komparaci právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v České Republice a Velké Británii, kdy podstatnou roli v této komparaci sehrává také skutečnost, že se v tomto případě jedná o dva zcela odlišné systémy práva, tedy kontinentální, historicky odvozený z recepce práva římského, jehož základem je psané právo, mající v oblasti trestního práva zpravidla formu kodexu, a systém anglo-americký, neboli *common law*, mající původ v činnosti anglických královských soudů,⁸ ve kterém má jako pramen práva podstatně a historicky významnější místo soudní rozhodnutí, hovoříme také o *judge-made law* nebo *decisional law*. I když se v současné době rozdíl obou systémů poněkud stírají, kdy v kontinentálním právu se v posledních desetiletích projevuje také nemalý vliv judikatury vrcholných soudních orgánů a

---

⁶ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s.436.

⁷ MATIAŠKO, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. *Realita a mystifikace. Trestněprávní revue*. 2008, č. 7, s. 214.

⁸ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 103.

v *common law* lze zase pozorovat tendenci určité věci (zejména týkající se zvláštní části trestního práva) kodifikovat, rozdíl daný odlišným historickým vývojem, který ovlivňuje celkovou koncepci trestního práva, je zde stále patrný.

Teoretickým základem, ze kterého jsem vycházela při zkoumání a analýze právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu mi tak z důvodu absence jednotné kodifikace trestního práva byly jednotlivé právní předpisy upravující problematiku trestní odpovědnosti dětských pachatelů, jako např. Children and Young Persons Act 1933, Children Act 1989, Offences against the Person Act 1861, Criminal Justice Act 2003 a další. Téměř nepředstavitelné pro ty, kteří jsou z hlediska trestněprávní praxe přivyklí na systém práva kontinentálního, přitom je, že ty nejzákladnější a zároveň často také nejzávažnější trestné činy (jako např. trestný čin vraždy, zabití, fyzického útoku či podvodu), jakož i většina doktrín a základních konceptů podmiňujících vznik trestní odpovědnosti (jako úmysl, nedbalost, okolnosti vylučující protiprávnost) postrádají jakoukoli zákonnou definici a jejich posuzování se řídí pouze obecnými zásadami *common law*.⁹

Co se týká právní úpravy trestní odpovědnosti mladých osob v České republice, panuje zde oproti úpravě anglické jistá jednotnost, když obecné zásady trestního práva včetně stanovení věkové hranice určující počátek trestní odpovědnosti jsou upraveny v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (TZ), a specifická úprava zabývající se trestnou činností pachatelů mladších osmnácti let včetně právních následků s tím spojených je obsažena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM).

2. Metodologické vymezení zkoumané problematiky

Stěžejní metodou užitou v této práci je metoda srovnávací, která v případě srovnávání dvou odlišných právních řádů umožňuje jednak efektivní zkoumání jednotlivých úrovní a vývojových tendencí takto srovnávaných právních řádů, jednak má také klíčový význam pro hlubší porozumění a interpretaci každého z nich.

---

⁹ ASHWORTH, A., HORDER, J. *Principles of Criminal Law*. 7 ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 8.

K tomu, abych za pomoci užití právně-komparativní metody výše uvedených cílů dosáhla, je zapotřebí přesné vymezení předmětu zkoumání tak, že přesně vymezím jeho prvky. Dle odborníka na trestněprávní komparatistiku Pokorného se přitom jedná o dva prvky komparace – *comparatum* (to, co se srovnává), *comparandum* (to, co má být s komparátem poměřováno) a třetí sjednocující prvek komparace, tzv. *tertium comparationis*, který určuje mezi dvěma výše uvedenými prvky komparace vzájemný vztah.¹⁰

Pro účely mé práce bude *comparatum* představovat soudobá právní úprava hranice trestní odpovědnosti v České Republice včetně jejího historického vývoje, *comparandum* pak právní úprava tohoto institutu na území Anglie a Walesu a její historický vývoj. *Tertium comparationis*, tedy společný prvek, pak představuje stanovení pevné a neměnné věkové hranice jako podmínky trestní odpovědnosti v obou právních řádech (na rozdíl od možnosti individuálního posuzování trestní odpovědnosti podle konkrétních okolností jednotlivých případů).

V rámci celé své práce budu postupovat dle vzorce sestávajícího ze střídavého prolínání dvou fází. Tou první je fáze analytická, ve které vždy provedu rozbor dané problematiky v právním řádu Anglie a Walesu a v právním řádu České republiky, načež v druhé fázi pomocí syntézy informací zjištěných ve fázi první poukážu na jednotlivé spojitosti a odlišnosti zkoumaných právních úprav. Na základě takto zjištěných poznatků se pak v závěru své práce pokusím zamyslet nad možnými legislativními doporučeními a východisky pro každou z porovnávaných právních úprav.

Jelikož v trestním právu, více než v jiných právních odvětvích, sehrávají podstatnou roli také tradice, náboženství, historický vývoj, národní mentalita, kulturní zaměření, systém práva, národní mentalitu charakter a rozsah kriminality dané země,¹¹ je zapotřebí se při zkoumání zaměřit také na tyto „doprovodné“ aspekty, kdy jejich znalost umožňuje hlubší chápání právní konstrukce.

---

¹⁰ POKORNÝ, L. *Úvod do trestněprávní komparatistiky*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010, s. 13.

¹¹ POKORNÝ, L. *Úvod do trestněprávní komparatistiky*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010, s. 20.

3. Historický vývoj právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v českém a anglickém právu

Stručné nastínění jednotlivých souvislostí historického vývoje právních úprav obou zkoumaných zemí poslouží zájemci o vytyčenou problematiku nejen jako odrazový můstek k vytvoření uceleného povědomí o tom, jakými zásadami a zkušenostmi z historie se tvůrci stávajícího práva v jednotlivých zemích nechali vést, a to zejména za situace, kdy každá ze srovnávaných zemí je představitelem zcela odlišného systému práva (*common law* vs. *právo kontinentální*), ale také může posloužit jako zdroj podnětů a inspirací pro případné budoucí změny těchto právních úprav.

3.1 Historie vývoje právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu

Právní úprava trestní odpovědnosti na území dnešní Anglie a Walesu závisela v průběhu historie na mnoha faktorech, když tuto formovaly zejména názory tehdejších panovníků, myšlenkové ideologie dané doby, společenský vývoj i technický pokrok. Úprava věkové hranice trestní odpovědnosti se do vysoké míry odvíjela také od celého pojetí systému *common law*, když tato byla po dlouhou dobu ponechána na uvážení jednotlivých soudů, kdy náhledy na zásady mající vliv na jejich rozhodování se v průběhu času různě proměňovaly, o čemž již blíže pojednává tato kapitola. Jejím cílem je stručné nastínění historických pramenů, souvislostí i zvrátů, které měly vliv na současnou právní úpravu trestní odpovědnosti mladých osob v Anglii a Walesu.

K tomu, aby bylo možné pojednávat o historickém vývoji právní úpravy stanovení věku jako jedné z podmínek trestní odpovědnosti, je nejprve zapotřebí vyjasnit si základní principy, kterými se právní konstrukce trestní odpovědnosti v systému *common law* řídí. Jelikož se tyto principy od českým právem definovaných podmínek trestní odpovědnosti poněkud liší, ačkoli jejich smysl a účel je obdobný, hlavním cílem následující podkapitoly bude vysvětlení základních terminologických výrazů užívaných v právu anglickém a přibližné nalezení jejich českých ekvivalentů umožňující snadnější chápání dalšího textu.

3.1.1 Podmínky trestní odpovědnosti v anglickém právu

V anglickém právu mohou být trestně odpovědné pouze osoby, které mají dostatečné povědomí o svém chování a také o tom, jaké důsledky toto chování nese v případě, že je v rozporu s právem. O takových osobách pak může být spravedlivě konstatováno, že se rozhodly jak pro určité jednání, tak pro jeho důsledky.¹²

Osobu pachatele trestného činu charakterizují v anglickém právu dva základní instituty – *actus reus* a *mens rea*, kdy *actus reus* je definován jako protiprávní jednání pachatele a *mens rea* představuje tzv. mentální (psychický) element, tedy vnitřní psychický stav pachatele k jednání mající povahu trestného činu, který se v průběhu času rozvinul v požadavek zavinění pachatele.¹³ *Mens rea* pak úzce souvisí s otázkou věkové hranice trestní odpovědnosti, kdy anglické právo zakládá u dospělých jedinců domněnku, že tito jsou dostatečně zralí a disponují plně rozvinutými rozhodovacími schopnostmi, tudíž mohou plně odpovídat za své chování. Jiné je to však u dětí. Pokud bychom se snažili najít alespoň přibližné ekvivalenty těchto dvou základních elementů v právu českém, *actus reus* by odpovídal objektivní stránce trestného činu a *mens rea* subjektivní stránce trestného činu, jejímž obligatorním znakem je zavinění.¹⁴ S ohledem na shora uvedené je nezbytné zdůraznit, že anglické trestní právo již od svých počátků rozlišovalo v oblasti trestní odpovědnosti mezi dvěma základními kategoriemi, o tom již ale blíže pojednám v následujících kapitolách.

3.1.2 Počátky právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti na území dnešní Anglie a Walesu

Jednu z prvních zmínek otázky posuzování trestní odpovědnosti u dětí lze datovat do doby pre-normanské, kdy v 8. století na území dnešní Anglie vládl jeden z prvních anglických králů, Ine. V **Zákonech krále Ine** se ve vztahu k věku pachatele uvádělo, že „desetiletý chlapec má vědět, že nesmí krást“.¹⁵ Malé děti tak byly ve vztahu k trestnému činu krádeže považovány za neschopné vytvoření jakéhokoli

---

¹² MORSE, S. J. Immaturity and irresponsibility. *Journal of Criminal Law and Criminology*. 1997, vol. 88, no. 1, s. 20.

¹³ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 14.

¹⁴ JELÍNEK, J a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 216.

¹⁵ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 364.

reálného úmyslu, byly považovány za osoby, kterým chybí mentální element podmiňující vznik trestní odpovědnosti - *mens rea*,¹⁶ kdy věk 10 let zde sloužil jako hranice, po jejímž dosažení se děti mohli stát odpovědnými za některá svá jednání.

Z později dochovaných pramenů vyplývá, že nedostatek věku v dávnějších dobách nezajišťoval přímo vynětí z trestní odpovědnosti, běžně se však stávalo, že soudy dětem jejich trestnou činnost promíjely. To dokládá např. svazek **Eyre of Kent**, v němž se stanoví, že „dítě mladší 7 let, přestože usvědčeno ze zločinu, by mělo být rozsudkem osvobozeno, jelikož nedokáže rozlišit mezi dobrem a zlem.“¹⁷ Aplikaci tohoto pravidla lze pozorovat i na Spigurnelem poukazovaném případě z roku 1302, ve kterém soud konstatoval, že dítě stíhané pro usmrcení člověka by nemělo podléhat trestu, pokud se vytýkaného jednání dopustilo předtím, než dosáhlo věku 7 let.¹⁸ Otázka, za jakých okolností neměly v dřívějších dobách příliš mladé děti podléhat trestu, se stala předmětem diskuzí právních autorit 17. století, když například Hale se domníval, že po vzoru antického práva neměly tehdejší děti odpovídat za činy, za jejichž spáchání náleželo uložení trestu smrti, zatímco Spigurnel uváděl, že děti mladší dvanácti let neměly odpovídat za činy, které nebyly postižitelné ztrátou života nebo končetiny.¹⁹

Další zmínku týkající se potencionální trestní odpovědnosti dětí lze nalézt v Bractonově pojednání **De Legibus et Consuetudinibus Angliae** ze 13. století, kde se hovoří o dětech, které trestní právo chrání z důvodu, že nemohly mít v úmyslu způsobit škodu.²⁰ Tato zvláštní ochrana spočívající v nutnosti prokázání tzv. *zlé vůle (malice)* je dochována např. v případě z roku 1488, ve kterém soud řešil otázku posouzení trestní odpovědnosti devítiletého dítěte, které zavraždilo a ukrylo jiné devítileté dítě. Dítě, které vraždilo, přitom bylo potřísněno krví zavražděného dítěte, přičemž k dotazu o původu této krve sdělilo, že se jedná o krev, která mu tekla z nosu. Na základě těchto

---

¹⁶ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 14.

¹⁷ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 364.

¹⁸ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 366.

¹⁹ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 366-367.

²⁰ de BRACON, H., 'De Legibus et Consuetudinibus Angliae', in G. Woodbine. ed. *Four Thirteenth Century Law Tracts*. Yale: Yale University Press, 1910, s. 145.

skutečností soud došel k závěru, že toto dítě si bylo dostatečně vědomé povahy svého jednání a uložil mu proto trest smrti oběšením.²¹

Jedním z hlavních důvodů, proč anglické trestní právo až do 17. století nijak neoperovalo s přesnými věkovými hranicemi mladých pachatelů, byla mimo jiné skutečnost, že do té doby v Anglii neexistoval žádný jednotný systém registru narození,²² a přesný věk mladého pachatele byl proto určitelný pouze s obtížemi, když důkazy k datu narození pachatele výsledkem jeho blízkých byly vzhledem k obavám, že tito by se snažili o jeho účelové zbavení trestní odpovědnosti, považovány za nedůvěryhodné. Tehdejší praxe proto užívala pouze rozlišení mezi jedinci nacházejícími se ve věku dětském (*infancy*), a jedinci, kterým chyběl určitý stupeň uvážení (*discretion*) – v této souvislosti pak byl jednotlivými soudy určován tzv. věk uvážení (*age of discretion*).²³ A přestože věkové hranice těchto dvou kategorií nebyly přesně stanoveny, z rozlišování mezi nimi poměrně jasně vyplývalo, že ve svých prvních letech života je dítě příliš mladé na to, aby vůbec podléhalo jakémukoli uplatňování prostředků trestního práva - hovoříme o zásadě „*too young for punishment*“, zatímco u dětí v pre-pubertálním věku již bylo nezbytné prokázat zvláštní úmysl, jenž jejich protiprávní jednání doprovázel. Otázka, zda to které dítě kvůli příliš nízkému věku vůbec nepodléhalo trestní odpovědnosti, anebo zda bylo zapotřebí jeho mentální schopnosti blíže zkoumat, pak byla jako otázka faktu ponechána na posouzení příslušného soudce.

3.1.3 Určení věkových hranic trestní odpovědnosti v 17. století

Vývoj anglického trestního práva 17. století se pojil s působením dvou předních anglických právníků té doby, kterými byli Edward Coke a Matthew Hale. Také s pomocí zavedení jednotného registru narození přispěli tito dva odborníci ke stanovení pevných věkových hranic, které určovaly, kdy může být dítě za své trestné jednání souzeno.

Hale se zasadil o určení pevné hranice pro ***absolutní vynětí z trestní odpovědnosti***, když vyslovil, že tato absolutní imunita dítěte zaniká dovršením 7 let

---

²¹ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 367.

²² KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 370.

²³ KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 53, s. 368.

věku. Tato teorie absolutního vynětí navazuje na tradice římského práva, které pracovalo s **nevyvratitelnou domněnkou *doli incapax***²⁴, kdy dle této domněnky děti do sedmi let věku byly *doli incapax*²⁵ – tedy nezpůsobilé rozlišit mezi dobrem a zlem, a tudíž u nich nemohl být z podstaty věci prokázán jakýkoli úmysl potřebný ke spáchání trestného činu. Děti spadající do této kategorie byly považovány za příliš mladé na to, aby jim mohl být soudem uložen jakýkoli trest („*too young for punishment*“) – otázka mentální způsobilosti těchto dětí tedy ani nebyla řešena. William Blackstone, známý právní myslitel 18. století se ve svých Komentářích²⁶ k této věkové hranici dokonce vyjádřil v tom smyslu, že je i v přírodě vyloučeno, aby děti mladší 7 let měly jakékoliv zločinné myšlenky.²⁷

Coke, vycházející z dosavadního posuzování trestní odpovědnosti středověkými soudy, pak jakožto významná právní autorita vyslovil názor, že tzv. **věk uvážení (*age of discretion*)** u dětí, které v důsledku svého vyššího věku a plněji rozvinutých mentálních schopností už nemohou být zařazeny do kategorie první, by měl být pevně stanoven hranicí čtrnácti let. Tento názor byl následně přijat širokou právní veřejností. V pozdějším období se ve vztahu k této věkové hranici začalo hovořit o **kvalifikované neboli relativní trestní odpovědnosti**, u které se také užívalo domněnky *doli incapax*, v tomto případě však měla charakter **domněnky vyvratitelné**. Tato koncepce byla ovládána zásadou, že mladý jedinec nepodléhá trestní odpovědnosti pouze pokud lze vzhledem k jeho mentálním kapacitám uzavřít, že nemohl plně rozpoznat a chápat závažnost svého jednání, jakož ani nemohl rozlišit mezi dobrem a zlem, a tudíž zde nemůže dojít k naplnění jednoho ze dvou základních elementů trestní odpovědnosti – *mens rea*. Dle Blackstonea však mělo užití vyvratitelné domněnky *doli incapax* spočívající v myšlence, že způsobilost nést následky svého škodlivého jednání by neměla být určována roky a dny, nýbrž mírou pachatelova porozumění a úsudku, v té době za sebou již poměrně dlouhou historii, když jeho počátky měly sahát až do doby

---

²⁴ Lze přeložit jako „nezpůsobilý úmyslu“.

²⁵ CIPRIANI, D. *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective (Advances in Criminology)*. New York: Routledge, 2016, s. 73.

²⁶ *Commentaries on the laws of England* (česky Komentáře k anglickému právu) jsou věhlasným dílem Sira Williama Blackstonea, na něž je obecně nahlíženo jako na jedno z nevlivnějších pojednání o vývoji anglického práva, které sehrálo vedoucí úlohu při celkovém utváření dnešního common law, a to nejen v Anglii a Walesu, ale i na americkém kontinentu. Jedná se totiž o první metodický souhrn tehdejšího common law srozumitelný i pro dnešního čtenáře. Soudy v USA Blackstonovy Komentáře často jako oficiální zdroj common law často citují.

²⁷ BLACKSTONE, W. *Commentaries on the laws of England. Book the fourth*. London: A. Strahan and W. Woodfall, 1795, s. 23.

vlády krále Edwarda III. (1327-1377).²⁸ Tak byla například třináctiletá dívka upálena za zabití své učitelky, a dvěma chlapcům ve věku devíti a deseti let byl za vraždu svých vrstevníků uložen trest smrti.²⁹

Stanovením těchto dvou pevných věkových hranic byly odstraněny jakékoli pochybnosti panující v předchozích obdobích. Je třeba si připomenout, že uvedené věkové hranice jsou také odrazem tehdejšího sociálního nastavení společnosti, kdy v pre-industriálním období byla mezi obyvatelstvem nízká míra mobility a s tím související možnost výběru povolání. Nebylo neobvyklé, že děti ve věku 7 či 8 let začínaly bez vidiny jiné volby povolání pomáhat svým rodičům na statcích, a i ti, kterým se přece jen nějaké možnosti výběru dostalo, začínali v rámci své učňovské praxe pracovat již od svých 14 let, často i dříve.³⁰

Hale se nadto pokusil tyto dvě hranice doplnit ještě o hranici třetí, věkem 12 let, kdy někteří soudci v dřívějších dobách právě tento věk považovali za věk uvážení (*age of discretion*). Haleova myšlenka přitom byla taková, že důkazní břemeno k prokázání tzv. zlé vůle (*malice*) u dětí mladších dvanácti let by pro obžalobu bylo větší, než u dětí ve věku mezi 12 a 14 lety. Stanovení této třetí, středové hranice, se však mezi tehdejšími právními autoritami neujalo.

3.1.4 Zákonná úprava 19. století

Přestože byly věkové hranice podmiňující trestní odpovědnost stanovené právními autoritami v 17. století v anglickém právu respektovány, jakákoli psaná kodifikace zahrnující tento institut stále chyběla. Zákon **Summary Jurisdiction Act** z roku **1879**, upravující zejména procesní otázky, ve svých několika sekcích³¹ zmiňoval i určité věkové hranice dětí a mladých osob, o jejichž případech mohlo za splnění

---

²⁸ CROFTS, T. *The Criminal Responsibility of Children and Young Persons: A Comparison of English and German Law*. 1 ed. Aldershot: Ashgate Publishing, 2002, s. 40.

²⁹ BLACKSTONE, W. *Commentaries on the laws of England. Book the fourth*. London: A. Strahan and W. Woodfall, 1795, s. 23.

³⁰ GILLIS JOHN, R. *Youth and History: Tradition and Change in European Age Relations 1770 – Present*. Expanded Student Ed. London: Academic Press, Inc. (London) Ltd. 1981, s. 5-6.

³¹ Názvosloví členění anglických zákonů se poněkud liší od názvosloví členění českých zákonů. Pro účely jednoduššího orientování se v anglických předpisech užívám doslovný překlad anglického členění zákonů, tzn. pro „section“ odpovídající stejnému stupni členění, jako paragraf (§) v českých zákonech, užívám slovo sekce (S.) Českým odstavcům (odst.) pak odpovídá anglické označení „subsection“, neboli subsekce (sbs.). Označení „paragraph“ (para.), neboli pododstavec, pak v anglické legislativě odpovídá českému členění na písmena (pism.).

zákonem stanovených podmínek být rozhodováno ve zkráceném řízení.³² Jednání *děti* ve věku 7 až 12 let mohla být projednána ve zkráceném řízení v případě, že tak soud uznal za vhodné a rodiče či opatrovník dítěte proti takovému rozhodnutí nic nenamítali.³³ Trestné činy osob starších 12 a mladších 16 let pak mohly být ve zkráceném řízení projednávány pouze v případě, že s tím tito mladí jedinci poté, co byli poučeny o svém právu být souzeny v řízení před porotou, vyslovily souhlas.³⁴

3.1.5 Zákonná úprava počátku 20. století

Jedním z nejvýznamnějších legislativních počínů 20. století bylo v oblasti trestního práva mládeže přijetí zákona **Children Act 1908**, jehož účelem byla trestněprávní úprava ve vztahu k dětem a mládeži. Bylo to poprvé, kdy bylo zákon přijatý na území Anglie výslovně stanovil, že děti do určitého věku (7 let) nejsou za své jednání trestně odpovědné a nepodléhají tak přísným pravidlům a zásadám trestního práva.³⁵ Tímto zákonem byl vytvořen zcela samostatný systém soudnictví pro mládež (*juvenile courts*), do jehož jurisdikce spadaly osoby ve věku 7 až 12 let stíhané pro trestné činy všech kategorií, vyjma trestných činů nejvíce závažných (jako vražda, zabití), kdy při obvinění z těchto byly tyto mladé osoby stíhány společně s dospělými pachateli.³⁶ Zřízení těchto zvláštních soudů předcházela myšlenka, že základní vlastnosti a schopnosti dětí a dospělých se liší v podstatných směrech, které jsou s to ovlivnit soudní rozhodování.

Children Act 1908 mimo jiné upravoval i výši a druh trestů, jenž bylo možné uložit mladým pachatelům, když osobám mladším 14 let věku bylo zakázáno ukládat trest odnětí svobody, osobám ve věku 14 až 16 let bylo možno tento trest uložit jen při naplnění zákonem stanovených podmínek.³⁷

---

³² Projednání ve zkráceném řízení v tehdejším anglickém právu znamenalo, že mohlo být rozhodnuto pouze na základě obžaloby (*only on indictment*) bez nutnosti konání hlavního líčení před porotou (*jury trial*).

³³ S. 10 Summary Jurisdiction Act 1879, v původním znění. [online]. In: *en.wikipedia.org* [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Summary_jurisdiction.

³⁴ S. 2 Summary Jurisdiction Act 1879, v původním znění [online]. In: *en.wikipedia.org* [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Summary_jurisdiction.

³⁵ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 15.

³⁶ CROFTS, T. *The Criminal Responsibility of Children and Young Persons: A Comparison of English and German Law*. 1 ed. Aldershot: Ashgate Publishing, 2002, s. 20.

³⁷ CROFTS, T. *The Criminal Responsibility of Children and Young Persons: A Comparison of English and German Law*. 1 ed. Aldershot: Ashgate Publishing, 2002, s. 21.

Ustanovením sekce 50 zákona **Children and Young Persons Act 1933**³⁸ byla spodní věková hranice zvýšena ze 7 na 8 let. Tímto zákonem bylo dále zakázáno ukládání trestu smrti osobám mladších 18 let.³⁹

3.1.6 Poválečné období a Inglebyho komise

Období po 2. světové válce se neslo v duchu potřeby legislativních změn, a to také v oblasti trestního práva. V roce 1956 byla za účelem posílení právního rámce zacházení s dětskými delikventy jmenována **Inglebyho komise**, která měla za úkol provést dosavadní zhodnocení a následné vypracování legislativních doporučení týkajících se trestního soudnictví jak ve vztahu k mladým delikventům, tak ve vztahu k dětem, které se samy staly oběťmi trestné činnosti jiných pachatelů.⁴⁰ Veškeré návrhy na změny, které komise vypracovala, se nesly v duchu myšlenky, že v rámci trestního procesu s mladými delikventy by měl být kladen důraz zejména na jeho ochrannou, preventivní a výchovnou funkci, kdy by byly zachovány rodinné hodnoty a zdravý vývoj dítěte. V souvislosti s tím pak komise vedle řady návrhů na změny procesní vnesla také doporučení, aby byla hranice trestní odpovědnosti dětí po vzoru právních úprav ostatních zemí zvýšena z 8 let na 12 s tím, že připustila i její budoucí opětovné zvýšení až na 13, popřípadě 14 let. Přestože by děti mladší 12 let nemohly být z důvodu svého vynětí obžalovány a následně trestány pro spáchání trestného činu, přicházelo v jejich případě do úvahy civilní soudní řízení, jehož účelem by bylo uložení patřičných mimotrestních opatření, jak například posláni dítěte na převýchovu do soudem určené školy (*approved school*) či podrobení se dohledu vhodné osoby (*fit person*). Takové děti Komise označovala jako děti, které „potřebují ochranu a disciplínu“,⁴¹ přičemž do této kategorie zařadila jak děti, které neměly dostatečné domácí a rodinné zázemí, a jejich výchovné podmínky tak nebyly zcela příznivé, tak děti, jež byly výchovně a pedagogicky nezvladatelné, či se dopustily jednání majících povahu trestného činu.⁴²

---

³⁸ Children and Young Persons Act 1933. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12/contents>. (dále jen „CYPA 1933“).

³⁹ S. 50 a S. 53 sbs. 1 CYPA 1933, v původním znění.

⁴⁰ ADDIS, R.S. The Ingleby Report. *Special Articles* [online]. s. 87 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1469-8749.1962.tb03108.x/abstract>.

⁴¹ Anglicky „in need of protection and discipline“.

⁴² V době, kdy Inglebyho komise působila, totiž soudy tato přiměřená opatření aplikovaly pouze na děti, které kvůli nedostatečnému rodinnému a výchovnému zázemí vyžadovaly zajištění určité péče a ochrany (anglicky „in need of care and protection“), a dále na děti, jež byly, zejména pro své rodiče, nezvladatelné

Komise totiž vycházela z předpokladu, že nezvladatelné děti a mladí pachatelé do určitého věku (12 let), vyžadují namísto trestu přijetí totožných ochranných opatření, jako děti, které vyrůstají v nepříliš adekvátním výchovném prostředí.⁴³ Sloučení těchto dvou kategorií a vyloučení dětí mladších 12 let z trestního procesu, kdy k projednání jejich činů trestné povahy mělo dojít v rámci civilního řízení, mělo mít dle komise za následek nejen to, že by děti do 12 let nevstoupily do společnosti se stigmatem své kriminální pověsti, ale také mělo odbourat komplikované prokazování pachatelova úmyslu a viny „nade vší rozumnou pochybnost“⁴⁴, jenž je esenciální zásadou anglického trestního procesu. Komise ve své zprávě již nijak neoperovala s domněnkou *doli incapax*, kdy tato se z důvodu návrhu na zvýšení hranice absolutního vynětí z trestní odpovědnosti jevila jako nadbytečná.⁴⁵ Navrhovaný koncept se neobešel bez jisté vlny kritiky, kdy jeho odpůrci namítali, že přes snahu Komise poskytnout dětem vyšší stupeň ochrany by mohlo paradoxně dojít k tomu, že opatření uplatňovaná soudy v civilním procesu⁴⁶ budou mít stejně represivní charakter, jako by měla opatření uložená dětem v rámci řízení trestního, navíc ale dojde k potlačení dětských procesních práv tím, že soudy civilní budou mít k uložení takových opatření vůči dětem stejnou, ne-li větší rozhodovací pravomoc, než by měly soudy trestní, když nebude nutné prokazovat pachatelův úmysl ani vinu „nade vší rozumnou pochybnost“⁴⁷ a důkazní břemeno k prokázání viny tak bude sníženo.

(anglicky „*beyond control*“). Dětské pachatelé starší 8 let však podléhaly pravomoci trestních soudů, tak, jak je uvedeno výše.

⁴³ ADDIS, R.S. The Ingleby Report. *Special Articles* [online]. s. 89 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1469-8749.1962.tb03108.x/abstract>.

⁴⁴ Anglicky „*beyond all reasonable doubt*“ – jedná se o standard dokazování užívaný v anglickém trestním právu, vyjadřující jakousi míru potřebnou k tomu, aby mohl být daný pachatel shledán vinným, přičemž o jeho vině musí veškeré důkazy svědčit takovým způsobem, aby zde nevznikala žádná pochybnost, že tomu tak není. Oproti tomu v občanskoprávních věcech je tímto standardem „*on the balance of probabilities*“, tj. na základě posouzení pravděpodobností. K tomu, aby si soud mohl o dané věci udělat závěr, tedy postačí pouze vyšší stupeň pravděpodobnosti.

⁴⁵ Parliamentary Debates House of Lords on 27.2.1963, č. 672. In: *UK Parliament* [online]. Bod 1274. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>.

⁴⁶ Jako např. domácí vězení, uložení povinnosti pravidelně docházet do detenčního centra či uložení povinnosti rodičům nahradit škodu způsobenou jejich dítětem.

⁴⁷ Parliamentary Debates House of Lords on 27.2.1963, č. 672. In: *UK Parliament* [online]. Bod 1274, 1275. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>.

3.1.7 Children and Young Persons Act 1963

Závěrečná zpráva *Inglebyho komise* se stala podkladem pro vypracování novely zákona upravujícího trestní odpovědnost a trestání mladých osob **Children and Young Persons Act 1963**,⁴⁸ přijaté v pozdně poválečném období. Zákonodárce přistoupil na zvýšení minimální hranice trestní odpovědnosti, nezvýšil ji však na 12, nýbrž pouze na 10 let⁴⁹ s odůvodněním, že je nezbytné rozlišovat mezi dětmi ve věku 8 až 10 let, a dětmi ve věku 10 až 12 let, kdy na základě dosavadních soudních statistik bylo zjištěno, že u dětí patřících do první věkové skupiny se působení jednotlivých mimotrestních opatření v podobě dohledu různých školních a výchovných institucí projevilo převážně efektivně, zatímco u dětí spadajících do druhé skupiny (10 až 12 let) se tato „mírná“ opatření vzhledem k jejich vyššímu věku ukázala být neodpovídající a nepostačující.⁵⁰ Takto stanovená hranice zůstala v trestním právu Anglie A Walesu dodnes. Domněnka *doli incapax* byla zákonem **Children and Young Persons Act 1963** zachována a to i s jejím dvojitým užitím pro kategorii absolutního a relativního vynětí z trestní odpovědnosti tak, že zvýšením nejspodnější věkové hranice byla tato nevyvratitelná pro děti do 10 let věku, a vyvratitelnou se stala pro děti starší 10 a mladší 14 let.⁵¹

3.1.8 Children and Young Persons Act 1969

Ačkoli byly zvláštní oddělené soudy pro mládež (*juvenile courts*) představeny již zákonem z roku 1908⁵², mladí pachatelé postaveni před tyto soudy stále podléhali kriminální stigmatizaci. V roce 1965 přišla vláda s myšlenkou, že s osobami mladšími 16 let by mělo být zacházeno způsobem, jenž by tuto jejich kriminální stigmatizaci vylučoval, a předešla proto návrh, ve kterém by do jurisdikce soudů pro mládež spadaly trestní věci osob ve věku 16 až 21 let, zatímco rozhodování ve věcech osob mladších 16 let by namísto soudům náleželo místně-příslušným úřadům, které by za vzájemné spolupráce tzv. rodinných rad (*family councils*) a rodičů byly nadány

---

⁴⁸ Children and Young Persons Act 1963. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1963/37/contents/enacted>. (dále jen „CYPA 1963“).

⁴⁹ S. 16 (1) CYPA 1963.

⁵⁰ Parliamentary Debates House of Lords on 27.2.1963, č. 672. In: *UK Parliament* [online]. Bod 1276, 1277. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>

⁵¹ Parliamentary Debates House of Lords on 27.2.1963, č. 672. In: *UK Parliament* [online]. Bod 1277. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>

⁵² Zákon *Children Act 1908* - viz podkapitola 3.1.6 Zákonná úprava v počátcích 20. století

pravomocí k uzavírání dohod s rodiči, jejichž účelem by bylo zajištění nápravy a převýchovy mladých delikventů. Teprve poté, co by se uzavření takové dohody nedařilo dosáhnout, by věc byla postoupena soudu rodinnému (*family court*),⁵³ který by u osob mladších 16 let plnil obdobnou funkci jako soudy pro mládež u osob ve věku 16 – 21 let. Z důvodu nepřesvědčení opozice však tento vládní návrh usilující o jistou dekriminálnízaci mladých pachatelů zůstal pouze návrhem a jedinou změnou, kterou přinesl, bylo nahrazení příkazu k dohledu soudem určenou školou (*approved school order*) nařízením ústavní péče (*care order*).⁵⁴

V roce 1968 tak vláda přišla s novým, umírněnějším návrhem, ve kterém byly upřesněny podmínky trestního stíhání dětí starších 10 let, kdy děti ve věku 10 – 14 let mohou být postaveny před soud pro mládež pouze v případě, že je v přípravném řízení vedeném policií či příslušným správním úřadem (*local authority*) dostatečně prokázáno, že dítě trestný čin kladený mu za vinu spáchalo, či se k jeho spáchání přiznalo, a zároveň lze takové dítě v souladu se zákonem stanovenými podmínkami⁵⁵ považovat za dítě, jenž vyžaduje nezbytnou péči a ochranu. Trestní stíhání osob ve věku 14 – 17 let pak dle tohoto návrhu přicházelo v úvahu po předchozí konzultaci policie s příslušným správním úřadem, kdy pokud tito dospějí ke společnému závěru, že trestní stíhání osoby je opodstatněné, požádají o souhlas s trestním stíháním soudního úředníka soudu pro mládež (*magistrate*).⁵⁶

Ve Sněmovně lordů (*House of Lords*) se našlo mnoho těch, kteří s navýšením spodní věkové hranice trestní odpovědnosti z 10 na 14 let (vyjma případů souvisejících s usmrcením člověka, tj. vraždy či zabití) sympatizovali, kdy toto navýšení nejčastěji podporovali argumentem, že v případě dětských pachatelů je nutno odpovědnost za jejich činy z důvodu nízkého věku přičítat také jejich rodičům, prostředí a společnosti,

---

⁵³ The Child, the Family and the Young Offender. Cmnd 2742. London: Her Majesty's Stationery Office. (Home Office 1965). In: *The Therapeutic Care Journal, Formerly Children Webmag*. [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.thetcj.org/child-care-history-policy/the-child-the-family-and-the-young-offender>

⁵⁴ The Child, the Family and the Young Offender. Cmnd 2742. London: Her Majesty's Stationery Office. (Home Office 1965). In: *The Therapeutic Care Journal, Formerly Children Webmag*. [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.thetcj.org/child-care-history-policy/the-child-the-family-and-the-young-offender>

⁵⁵ Jedná se o podmínky uvedené v § 2 zákona *Children and Young Persons Act 1963*.

⁵⁶ Children in Trouble. Cmnd 3601. London: Her Majesty's Stationery Office. (Home Office 1968). In: *The Therapeutic Care Journal, Formerly Children Webmag*. [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.thetcj.org/child-care-history-policy/children-in-trouble>

ve které tito vyrůstají.⁵⁷ Ačkoli spodní hranice trestní odpovědnosti zůstala přijetím zákona **Children and Young Persons Act 1969** nedotčena,⁵⁸ dětem ve věku mezi 10 – 14 lety se dostávalo stále určitého stupně ochrany zachováním vyvratitelné domněnky *doli incapax*, kdy pro odsouzení ze spáchání trestného činu u dětí tohoto věku bylo zapotřebí, aby obhajoba tuto domněnku vyvrátila a prokázala tak, že to které dítě bylo v době spáchání trestného činu schopno rozpoznat škodlivost svého jednání.

3.1.9 Zrušení domněnky *doli incapax* (90. léta 20. století)

Devadesátá léta 20. století se v anglickém trestním právu nesla ve znamení převratných změn, a to zejména ve vztahu k věkové hranici trestní odpovědnosti a s ní související aplikací vyvratitelné domněnky *doli incapax* u dětských pachatelů ve věku 10 až 14 let. Od roku 1984 však vyvratitelnost této domněnky spočívala v tom, že obžaloba kromě prokázání pachatelova povědomí o škodlivosti svého jednání musela prokazovat i to, že mladý pachatel jednal s tzv. zlým úmyslem (*mischievous discretion*), což znamenalo, že si v době spáchání činu musel být vědom toho, že jeho jednání je opravdu zlé/špatné (*seriously wrong*), a nikoli jen nezbedné (*naughty*) či zlomyslné (*mischievous*).⁵⁹ Obžaloba si tak nevystačila s pouhým prokázáním existence zavinění (*mens rea*), nýbrž musela prokázat zavinění dosahující požadovaného stupně (*mischievous discretion*).

Tato zvýšená tíha důkazního břemene obžaloby působila v praxi nemalé obtíže,⁶⁰ a proto došlo v průběhu devadesátých let minulého století k zásadnímu zvratu v celkovém přístupu k mladým delikventům. Série legislativních změn, významná soudní rozhodnutí či reformulace celkové politiky – to vše pramenilo z tehdejší mediálně nastolené dlouhotrvající paniky, která vyvstávala okolo otázky, jak by mělo být s mladými pachateli v rámci trestního práva zacházeno. Poté, co média zprostředkovala společnosti několik hrůzostrašných případů, kdy zabíjeli pachatelé dětského věku, ozývalo se ze všech stran volání po změně. Ústředním tématem se

---

⁵⁷ Parliamentary Debates House of Lords on 19.6.1969, č. 302. In: *UK Parliament* [online]. Bod 1155. [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/lords/1969/jun/19/children-and-young-persons-bill>.

⁵⁸ CROFTS, T. *The Criminal Responsibility of Children and Young Persons: A Comparison of English and German Law*. 1 ed. Aldershot: Ashgate Publishing, 2002, s. 31.

⁵⁹ JM v. Runeckles [1984] 79 Cr App R 255, 260.

⁶⁰ HEATON, R., DE THAN, C. *Criminal law*. 3 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 228.

v tomto rozbouřeném období stal odklon od koncepce obrany spočívající v pachatelově mladém věku (*youth*) a namísto toho příklon ke koncepci spravedlnosti (*justice*).⁶¹

Jedním z hlavních katalyzátorů výše popisovaných společenských nálad byl dozajista mediálně ostře sledovaný případ vraždy teprve dvouletého Jamese Bulgera, **R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson [1997]**, který doslova otrásl anglickou veřejností. Psal se 12. únor 1973, kdy byl z nákupního centra New Strand v anglickém Bootlu nedaleko Liverpoolu unesen dvouletý James Bulger, jehož zmrzačené, zpustošené a rozpůlené tělo bylo jen o pár dnů později nalezeno o čtyři kilometry dál, na železničních kolejích. Krátce poté byli z jeho vraždy obviněni Jon Venables a Robert Thompson, jež měli oba v době spáchání tohoto činu 10 let. V době trestního procesu bylo chlapcům 11 let.⁶² Dne 24. listopadu 1993, po veřejně vysoce exponovaném procesu před Korunním soudem⁶³, byli oba obžalovaní shledáni vinnými a odsouzeni k detenci na dobu „dle libosti její Výsosti“⁶⁴ (tj. na dobu neurčitou) – v souladu s ustanovením sekce 53 sbs. 1 CYPA se jednalo o povinný trest ukládaný dětem usvědčeným ze spáchání vraždy.⁶⁵

Dopadení, trestní proces, usvědčení i odsouzení těchto dvou desetiletých pachatelů zavdalo příčinu k téměř bezprecedentnímu množství mediálních komentářů a spekulací. Jedinečný byl také zcela jednotný postoj, který k danému případu média i veřejnost zaujaly, a to nekompromisní odsouzení obou pachatelů, jejich rodičů a dalších

---

⁶¹ FIONDA, J. Case commentary: The age of innocence? The concept of childhood in the punishment of young offenders (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson). *Child and Family Law Quarterly*. 1998, vol. 10, no. 1, s. 77.

⁶² R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson [1997] In: *Parliament.uk* [online]. [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd970612/vandt01.htm>.

⁶³ *Crown Court* – viz komentář k poznámce pod bodem 68.

⁶⁴ *At Her Majesty's pleasure* – jedná se o právní termín, jenž znamená, že trest bude uložen na dobu neurčitou. Takový trest je ukládán v případech závažných zločinů spáchaných nepřičetnými pachateli. Může být uložen také pachateli, u kterého hrozí vysoké riziko opakování trestné činnosti. Jeho nejširší využití je však právě u mladistvých pachatelů dopustivších se těch nejzávažnějších zločinů, kterým právě z důvodu jejich věku nelze uložit trest odnětí svobody na doživotí (který by pro tyto mladé pachatele byl podstatně delší, než pro pachatele vyššího věku). Neurčitá doba detence zde trvá do okamžiku, kdy o propuštění odsouzeného může rozhodnout Ministr vnitra (Home Secretary) na doporučení Propouštěcí rady (Parole Board).

⁶⁵ S. 53 (1) CYPA 1933, v původním znění stanovila, že osobám mladším 18-ti let, kterým by náleželo uložit trest smrti, nelze tento trest uložit. Namísto toho jim však soud uloží detenci po dobu dle libosti její Výsosti a, pokud se tak stane, odsouzený bude, nehledě na ostatní ustanovení tohoto zákona, držen v takovém místě a za dodržování takových podmínek, jež mu budou uložena příslušným státním zástupcem. Jelikož bylo z důvodu zrušení trestu smrti v roce 1965 znění této sekce dlouhodobě nevyhovující, došlo následně k jejímu zrušení zákonem Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000. Sekce 90 tohoto zákona však zněla téměř obdobně, když uložení povinné detence stanovila pro všechny pachatele, jež byli shledáni vinnými z vraždy a v době spáchání tohoto činu byli mladší 18-ti let.

okolních faktorů, které zapříčinily tento brutální čin. Chlapci byli označováni jako monstra, zrůdy či zvířata.⁶⁶ Hrnc přetékající kritiky doplnil svým výrokem soudce Morland, když před vznesením odsuzujícího rozsudku označil vraždu Jamese Bulgera za „akt nesmírného zla a barbarství“. Směrem k obžalovaným chlapcům pak pronesl: „Toto dvouleté dítě, jenž bylo odňato své matce, bylo donuceno ujít přes dvě míle dlouhou vzdálenost, aby bylo poté, na železničních kolejích, bez jakéhokoli soucitu ubito k smrti. Jeho tělo pak bylo umístěno na koleje tak, aby jej projíždějící vlak přešel a zakryl tak tuto vraždu. Dle mého úsudku, Vaše jednání bylo jak vychytralé, tak velmi zavrženíhodné.“⁶⁷ Neustálé propírání tohoto případu přililo olej do již existující mediální debaty ohledně neutuchající kriminality mladistvých obecně, kdy odsouzení Venabla a Thompsona vneslo do těchto stávajících diskuzí další otázku, a to zda mladí pachatelé nejsou o poznání násilnější a agresivnější, než kdy dřív.⁶⁸

Zákonnému zrušení vyvratitelné domněnky *doli incapax* pro kategorii dětí do 14 let věku předcházelo rozhodnutí Odvolací Komise Sněmovny Lordů⁶⁹ v případě **C (A Minor) v DPP [1996]**, který se týkal obvinění dvanáctiletého chlapce, jenž byl spolu se svým kamarádem přistižen, jak se snaží páčidlem rozbít visací zámek na cizím motocyklu. Když si tito všimli přicházejících policistů, oba urychleně utekli.⁷⁰ Soudy nižší instance dospěly k závěru, že tyto dvě skutečnosti, tedy zásah do cizího vlastnického práva a následný pokus o útěk, jsou rozhodným faktorem pro to, aby bylo možno dovodit požadovaný stupeň povědomí o škodlivosti a protiprávnosti vlastního jednání těchto dvou mladých pachatelů. Potíž aplikace domněnky *doli incapax* však tkvěla v tom, že požadovaný stav mysli musela obžaloba doložit tzv. „pozitivním důkazem“, tedy důkazem jiným než jen zpochybnitelným tvrzením, že dané dítě se

---

⁶⁶ FIONDA, J. Case commentary: The age of innocence? The concept of childhood in the punishment of young offenders (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson). *Child and Family Law Quarterly*. 1998, vol. 10, no. 1, s. 78.

⁶⁷ R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson [1997] In: *Parliament.uk* [online]. [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd970612/vandt01.htm>.

⁶⁸ FIONDA, J. Case commentary: The age of innocence? The concept of childhood in the punishment of young offenders (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson). *Child and Family Law Quarterly*. 1998, vol. 10, no. 1, s. 78.

⁶⁹ Sněmovna lordů (*House of Lords*) jakožto horní komora Parlamentu Spojeného království zastávala do roku 2009 kromě zákonodárné funkce také funkci soudní, kdy vybraní členové této komory zasedali v tzv. odvolací výboru (*Appellate Committee of the House of Lords*), který pro soudy Anglie, Walesu a Severního Irsku sloužil jako soud poslední instance do doby, než byl v roce 2009 ustaven Nejvyšší soud (*Supreme Court*).

⁷⁰ SMITH, A.T.H. *Doli Incapax Under Threat*. *Cambridge Law Journal*. 1994, vol. 53, no. 3, s. 426.

dopustilo vědomě nesprávného jednání. Aby vyvrátila domněnku *doli incapax*, musela obžaloba nejprve prokázat obvyklou mentální způsobilost dítěte. Jelikož v konkrétním případě neexistoval žádný důkaz, který by výše uvedené potvrdil, rozhodnutí soudu první instance znělo jasně – dokud domněnka *doli incapax* v anglickém trestním právu platí, musí zde dojít ke zproštění obžaloby.⁷¹ Když se případ dostal k anglickému Vrchnímu soudu⁷², soudce Laws ve svém rozhodnutí uvedl, že „domněnka *doli incapax* by již nadále neměla být součástí anglického právního řádu.“⁷³ Svůj závěr podpořil tvrzením, že argumentace tím, že dvanáctileté dítě nerozpozná morální závažnost svých činů je již v dnešní společnosti zastaralý a v rozporu se zdravým rozumem, a jakkoli důležitou roli sehrávala domněnka *doli incapax* v dobách, kdy neexistoval žádný jednotný systém povinné školní docházky, v současné době je pro řádné fungování trestního práva spíše přítěží. Rozhodnutí soudce Lawse bylo zanedlouho překonáno rozhodnutím Sněmovny Lordů. Ačkoli v horní komoře Parlamentu také zastávali názor, že užívání domněnky *doli incapax* již dále není příhodné, kdy například Lord Lowry poznamenal, že domněnka byla v posledních letech předmětem opodstatněných kritik, kdy tato není a nikdy nebyla zcela logická. Ve svém projevu poukázal na to, že užití domněnky je v jistém smyslu zvrácené a diskriminační, když z této budou nejvíce těžit děti z výchovně slabšího prostředí, u nichž je pravděpodobnost páchaní trestné činnosti a potřeba resocializace a výchovného působení nejvyšší, zatímco uvědomělé děti s dobrým rodinným zázemím často ponесou negativní důsledky svých drobných prohřešků. Prokázání potřebného stupně zavinění je totiž daleko jednodušší u dětí, které jsou právě díky vyšším výchovným standardům a nárokům na ně kladených morálně odpovědnější, než u dětí, které jakékoli morální zásady postrádají.⁷⁴ Lord Jauncey pak další užití vyvratitelné domněnky označil za „urážku zdravého rozumu“.

Jelikož však Lordové při svém rozhodování měli na paměti zachování právní korektnosti a s tím související oddělení moci zákonodárné a soudní, dospěli k závěru, že

---

⁷¹ SMITH, A.T.H. *Doli Incapax Under Threat*. *Cambridge Law Journal*. 1994, vol. 53, no. 3, s. 426.

⁷² *High Court of Justice* tvoří spolu s Odvolacím soudem Anglie a Walesu (*Court of Appeal*) a Korunním soudem (*Crown Court*) tvoří soustavu tzv. Vyšších soudů Anglie a Walesu (*Senior Courts of England and Wales*). Soud sestává ze tří divizí – Soud Královny (*Queen's Bench Division*), Soud Kancléře (*Chancery Division*) a Rodinný soud (*Family Division*), kdy Soud Královny rozhoduje o odvoláních soudů první instance v trestních věcech. Nadřízený soud je v současnosti (*Supreme Court*), v minulosti to byla právě Sněmovna Lordů (*House of Lords*).

⁷³ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 15.

⁷⁴ R v JTB [2009] UKHL 20. In: *Parliament.uk* [online]. [cit. 2017-10-21]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090429/jtb-1.htm>.

zrušení vyvratitelné domněnky *doli incapax*, jenž může představovat významnou změnu v dosavadním právu, by mělo být důsledkem řádného zákonodárného procesu, a nikoli soudního rozhodnutí.⁷⁵

Jelikož nová labouristická vláda nastoupivší v květnu 1997 s názory Vrchního soudu a Sněmovny Lordů týkajícími se zrušení domněnky *doli incapax* sympatizovala, představila v listopadu 1997 svůj doporučující dokument nazvaný jako „Žádné další omluvy: nový přístup k vypořádávání se s kriminalitou mladistvých v Anglii a Walesu“.⁷⁶ V tomto svém dokumentu vláda uvedla, že vzhledem k potížím, které s aplikací vyvratitelné domněnky *doli incapax* v praxi vyvstávají, kdy děti, které se dopustily nějakého trestného jednání, ani nelze předvést před soud, postrádá její další užití v anglickém trestním právu jakýkoli smysl. „Abychom se mohli efektivně vypořádat s kriminalitou mládeže, musíme přestat omlouvat děti, které se trestné činnosti dopouštějí. ... Spolu s postupným dospíváním dětí se musí zvyšovat i jejich odpovědnost za své činy, a právě tak se má snižovat odpovědnost jejich rodičů, která však zcela vymizí až v době, kdy jejich děti dosáhnou dospělosti.“⁷⁷ Nemožnost stíhat a trestat děti mladší 14 let byla dle tehdejší vlády v rozporu se zájmy spravedlnosti, obětí, ale i mladých kriminálních samotných,⁷⁸ jelikož případná opatření přijatá v rámci trestního řízení by mohla preventivně napomoci k jejich nápravě a zamezit dalšímu páchání trestné činnosti. Vláda navázala na tvrzení soudce Lawse o tom, že užití domněnky *doli incapax* se mohlo jevit efektivní v dřívějších dobách, avšak po zavedení povinné školní docházky od 5 let je nutno na děti nahlížet jako na jedince, kteří se

---

⁷⁵ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 16.

⁷⁶ No more excuses: A new approach to tackling youth crime in England and Wales. London: The Stationery Office, 1997. In: *Home Office, The National Archives* [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/jou-no-more-excuses?view=Html>.

⁷⁷ No more excuses: A new approach to tackling youth crime in England and Wales. London: The Stationery Office, 1997. In: *Home Office, The National Archives* [online]. bod 4.1. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/jou-no-more-excuses?view=Html>.

⁷⁸ No more excuses: A new approach to tackling youth crime in England and Wales. London: The Stationery Office, 1997. In: *Home Office, The National Archives* [online]. bod 4.4. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/jou-no-more-excuses?view=Html>.

oproti minulosti vyvíjejí psychicky i fyzicky daleko rychleji, a tudíž jsou schopny rozpoznat, zda jednání, kterého se dopouští, je v rozporu se zákonem.⁷⁹

V návaznosti na tento doporučující vládní dokument byl v roce **1998** přijat zákon **Crime and Disorder Act**⁸⁰, jež v sekci 38 stanovil, že „užití vyvratitelné domněnky trestního práva o tom, že dítě mající 10 let a výše je nezpůsobilé spáchání trestného činu, se tímto zakazuje.“⁸¹ Tento významný posun v chápání trestní odpovědnosti mladých osob nepochybně znamenal úlevu pro stranu obžaloby, která již nemusela nade vši rozumnou pochybnost prokazovat, že to které dítě je dostatečně mentálně způsobilé k tomu, aby bylo schopno nést důsledky svého trestného jednání.

V průběhu let však v souvislosti s možností převrácení důkazního břemene vyvstala otázka, zda je možné teorii *doli incapax* užit jako obranu pro účely obhajoby, jinými slovy, zda v případě, že obhajoba (nikoli obžaloba) dostatečně prokáže, že dítě ve věku 10 – 14 let nemohlo posoudit závažnost svého jednání, může soud dojít k závěru, že toto dítě s ohledem na prokázané není trestně odpovědné? Tato otázka byla řešena v případě **R v JTB [2009]**, který se zabýval vinou dvanáctiletého chlapce, jež nutil jiné chlapce v jeho věku k různým sexuálním aktivitám jako je anální penetrace, masturbace, či orální sex. Na svou obhajobu tehdy tento chlapec uváděl, že si nemyslel, že to, co dělal, je špatné.⁸² Sněmovna Lordů ve svém rozhodnutí potvrdila jakýkoli zákaz užití vyvratitelné domněnky *doli incapax*, tedy i její užití pro účely obhajoby.

Zrušení domněnky *doli incapax* a ustálení věkové hranice trestní odpovědnosti na 10 letech věku lze považovat za poslední významné změny v historii anglického trestního práva. Pozdější volání po zvýšení této věkové hranice či po znovuzavedení domněnky *doli incapax* jsou již předmětem současných vývojových tendencí, proto o nich pojednám v kapitole č. 4 této práce.

---

⁷⁹ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 16.

⁸⁰ Crime and Disorder Act 1998. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/contents>. (dále jen „CDA 1998“)

⁸¹ S. 38 Crime and Disorder Act 1998, v původním znění.

⁸² R v JTB [2009] UKHL 20. In: *Parliament.uk* [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090429/jtb-1.htm>.

3.2 Historický vývoj právní úpravy hranice trestní odpovědnosti v českých zemích

Podobně jako v Anglii, i vývoj právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti prošel v českých zemích v průběhu historických období nemalým počtem změn, přesto lze říci, že tento byl s ohledem na již od počátku existující psané právo poněkud stabilnější. Do jednotlivých právních úprav se obdobně jako na britském ostrově promítaly úvahy tehdejších panovníků, jakož i společenské a politické potřeby jdoucí ruku v ruce s postupnou industrializací a technickým rozvojem. S ohledem na skutečnost, že vyjma období první republiky nemělo Československo v důsledku nacistické okupace a následné existence tzv. socialistického tábora (sovětského bloku) až do roku 1989 faktickou, politickou samostatnost, dobové ideologie a formy státních zřízení zde sehrávaly podstatnou roli. Podrobnější nastínění jednotlivých etap vývoje stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti je nepochybně velkým pomocníkem pro uchopení celé problematiky a může posloužit i jako zdroj inspirace pro případné úvahy o reformě stávající právní úpravy.

3.2.1 Počátky právní úpravy hranice trestní odpovědnosti na území dnešních Čech, Moravy a Slezska

Předně je třeba říci, že právní úprava trestního práva byla na území dnešních Čech, Moravy a Slezska v dobách středověku značně roztržštěná, kdy až do počátku 18. století neznalo právo českých zemí jednotnou kodifikaci trestního práva. Důvodem této roztržštěnosti byla především existence domácího obyčejového práva, které se v různých kmenech, župách a obcích lišilo. Vedle tohoto domácího práva pak navíc platilo i zemské právo církevní, manské a dvorské, městské a vesnické. Z dochovaných dokladů plyne, že středověké právo zpočátku rozlišovalo pouze dvě věkové kategorie – *dospělost* a *nedospělost*, přičemž věková hranice odlišující tyto dvě kategorie zpočátku nebyla dána, a dospělost se určovala na základě úředního ohledání podle tělesné vyspělosti dané osoby.⁸³ Pravděpodobným důvodem tohoto způsobu určování dospělosti byla, podobně jako tomu bylo v Anglii, skutečnost, že v raném středověkém právu se data narození prostých občanů nijak neevidovala, a nebylo tak ani možné určit

---

⁸³ VESELÝ, J. O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu. *Věstník československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. 9, č. 4, s. 98.

jejich přesný věk. Ohledání ustoupilo věkové hranici nejprve na Moravě na sklonku 15. století, kdy stanovení věkového limitu se lišilo v závislosti na pohlaví a stavu, jehož byla daná osoba příslušníkem, přičemž jedinci náležející do stavu nejvyššího, tedy šlechtického, dosahovali dospělosti nejdříve.⁸⁴ Tak například podle **Knihy Tovačovské** a **Drnovské** dosahoval panský pacholík dospělosti v 16 letech, děvečka šlechtična ve 14 letech, zemanský pacholík v 17 letech a děvečka v 15, selský pacholík v 18 a děvečka v 16 letech.⁸⁵ Jak však podotýká významný právní historik Veselý, středověké náhledy na trestní odpovědnost osob nedospělých byly, co se týká přičitatelnosti i výměry trestu, nejednotné, a nízký věk pachatele sloužil spíše jako polehčující okolnost ve vztahu k výměře trestu, než jako důvod pro vyloučení trestnosti pachatele.⁸⁶

Jednotnější úprava nerozlišující mezi stavy byla přijata až v roce 1549 v Čechách zřízením zemským, které věk dospělý stanovilo věkem 20 let, **Obnovené zřízení zemské** přijaté na území Čech v roce **1627** a na Moravě o rok později pak podrobněji stanovilo věkem dospělosti 20 let u mužů a 15 let u žen. Ačkoli Obnovené zřízení zemské obsahovalo jednotnou věkovou hranici dospělosti, žádným způsobem neupravovalo otázku trestní odpovědnosti osob nedospělých, a jelikož byla v té době výslovně uznána podpůrná platnost **Koldínových práv městských**, dospěli právní historikové k závěru, že toto prohlášení za podpůrný pramen mělo za následek užití zásady obsažené v čl. N XXXI Koldínových práv, a to zásady, která pro pachatele, jenž nedosáhli věku dospělosti, upřednostňovala ukládání pokuty před trestem, a to i v případě, že se dopustili činů tak závažných, jako je vražda či zabití.⁸⁷

---

⁸⁴ Nutno podotknout, že dřívější zemské právo nerozlišovalo mezi trestní odpovědností v rámci práva trestního a zletilostí, která je institutem práva občanského, tak, jak je tomu dnes, kdy každý z těchto právních institutů je definován jinou věkovou hranicí. Dřívější zemské právo užívalo jak pro účely trestněprávní, tak pro účely související s uplatňováním občanských práv a povinností jednotnou kategorii, kterou byla právě dospělost. Ačkoli se z hlediska práva trestního může zdát, že paradoxně přísnější režim byl stanoven pro příslušníky vyšších stavů, je zapotřebí si uvědomit, že dosažením dospělého věku se těmto dostávalo určitých privilegií spojených se způsobilostí právně jednat a zavazovat se k právům a povinnostem, jako např. uzavírat manželství aj., což bylo naopak pro tyto osoby značným pozitivem.

⁸⁵ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 13.

⁸⁶ VESELÝ, J. O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu. *Věstník československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. 9, č. 4, s. 99.

⁸⁷ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 14.

3.2.2 Právní úprava hranice trestní odpovědnosti za dob Habsburské monarchie a Rakousko-Uherska

Neexistence jakékoli trestněprávní kodifikace vedla k unifikačním snahám, které daly za vznik **Hrdelnímu rádu císaře Josefa I. (Constitutio Criminalis Josephina)**⁸⁸ vydaného pro území Čech, Moravy a Slezska v roce 1707. Jelikož tento řád obsahoval zejména procesně-právní úpravu, pro převážnou část práva hmotného byla zachována podpůrná platnost předchůdce Josephiny, a to **Hrdelní řád císaře Karla V. říše německé (Constitutio Criminalis Carolina)**⁸⁹ z roku 1532, který je považován za základ středověkých trestněprávních kodifikací.⁹⁰

Carolina stanovil obecné pravidlo mírnějšího posuzování trestných činů spáchaných osobami mladistvými, přičemž takové posouzení bylo ponecháno na uvážení soudce, hranici naprosté beztrestnosti však nestanovil. Co se týká druhu ukládaných trestů, obsahoval Carolina zákaz ukládání trestu smrti pachatelům krádeže mladším čtrnácti let, tento zákaz však byl relativizován zásadou *malitia supplet aetatem* (**zlo doplňuje věk**), tedy pokud ve prospěch pachatele svědčila okolnost jeho nízkého věku, ale jeho úmysl, způsob provedení či jiné okolnosti spáchání trestného činu byly natolik závažné a nebezpečné, aby nedostatek věku „doplňily“, trest smrti mohl být v takových případech uložen. Užití této zásady v praxi dokazuje případ „desetiletého chlapce, jenž byl pro krádež k smrti odsouzen, nejprve však do čtrnácti let vězněn a poté na něm trest smrti vykonán.“⁹¹ Podobně jako Carolina, i Josephina přistupoval k otázce nízkého věku pachatele tak, že tento byl brán jako „okolnost zmírňující trest“, když Článek XVII. Caroliny stanovil, že pachatel příslušného věku (chlapec mladší 18 let a dívka mladší 15 let) je „rozumu nedostatečného“.⁹² Subsidiární užití zásady *malitia supplet aetatem* však platilo i zde.

Významným mezníkem v oblasti posuzování trestní odpovědnosti bylo přijetí prvního společného kodexu platícího pro všechna habsburská území vyjma Uherského království, a to **Hrdelního rádu Marie Theresie (Constitutio Criminalis**

---

⁸⁸ Dále jen „Josephina“.

⁸⁹ Dále jen „Carolina“.

⁹⁰ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 15.

⁹¹ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 15.

⁹² VESELÝ, J. O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu. *Věstník československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. 9, č. 4, s. 102.

Theresiana)⁹³ v roce **1768**, kdy tento v oblasti trestního práva mladistvých jako první přišel s rozlišením pachatelů do následujících věkových kategorií:

- 1) *dětství* do 7. roku – děti do 7 let věku a také nedospělci (2. kategorie) bližší sedmému roku byli vyloučeni z trestní odpovědnosti. Pokud bylo u dětí spadajících do této kategorie zjištěno, že se činu dopustily „zlovolně“, přicházely v úvahu pouze tělesné tresty ze strany rodičů, školy, či soudu;
- 2) *nedospělost* do 14. roku – trestní odpovědnost osob nedospělých byla snížena, což znamenalo, že dětem mezi sedmým a čtrnáctým rokem věku mohly být ukládány všechny řádné tresty s výjimkou trestu smrti – u toho se pak, v těch nejzávažnějších případech, po vzoru Caroliny uplatnila zásada *malitia supplet aetatem*;
- 3) *věk mladistvý* do 16. roku – osoby mladistvé již nesly plnou trestní odpovědnost, jejich věk mohl posloužit pouze jako polehčující okolnost v případě, že zde byla naděje na polepšení mladistvého pachatele.⁹⁴

Podobnost mezi věkovou kategorizací mladých pachatelů obsaženou v Theresianě a konceptem nevyvratitelné (pro děti do 7 let) a vyvratitelné (původně pro jedince do 14. roku věku) domněnky *doli incapax*, které se v anglickém *common law* začaly užívat s příchodem 17. století, není čistě náhodná, nýbrž dokládá vliv římského práva na oba do značné míry odlišné právní systémy.

Vlivem osvícenských liberalistů působících v evropských zemích v druhé polovině 18. století (Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Beccaria) zaznamenalo trestní právo pozvolný ideový posun od středověkého, čistě represivního pojetí, k myšlence, že jedním z účelů trestu by kromě postižení pachatele zvlášť tvrdým trestem, který by zároveň plnil funkci odstrašení ostatních členů společnosti, měla být také reparace a zohlednění možnosti polepšení pachatele, a to zejména s akcentem na oblast trestního práva dětí a mladistvých, kde se možnost nápravy jevila jako nejpravděpodobnější. Osvícenské snahy se promítly hned v několika trestněprávních kodifikacích přijatých s platností pro území Čech, Moravy či Slezska na sklonku 18. a v raném počátku 19. století. Řeč je o **Všeobecném zákoníku o zločinech a trestech za ně Josefa II.** z roku **1787**, jakožto jeden z nejpokročilejších a technicky nejpropracovanějších

---

⁹³ Dále jen „Theresiana“.

kodeksů své doby, ovlivněný osvícenskou filozofií, zakotvil úplné vyloučení trestní odpovědnosti v dětském věku, kdy tento stanovil hranicí 12 let, **Západohaličském trestním zákoně** z roku 1796, jenž označoval děti do 14. roku věku jako nepříčetné, a o **Zákoně o zločinech a těžkých policejních přestupcích** z roku 1803, který hranici trestní odpovědnosti také stanovil věkem 14 let, ne však pro všechny případy. Zákon totiž rozpoznávací a ovládací schopnosti pachatele podmiňoval rozlišením trestných činů podle jejich závažnosti, což ostatně plyne i z jeho samotného názvu, kdy zločiny byly trestné činy takové povahy, že jejich bezprávnost a mravní podstata měla být každé osobě, i nedospělé, patrna, zatímco škodlivost přečinů a přestupků šlo poznat až podle vzdálenějších následků, které zraku mládeže často unikaly.⁹⁵ Tímto zákonem byl také poprvé uveden věk do 20 let jako polehčující okolnost mající vliv na druh a výměru trestu.⁹⁶

V druhé polovině 19. století představoval významný kodifikační počín **Rakouský trestní zákon** z roku 1852, který svou koncepcí kategorizace mladých pachatelů navazoval již na Theresianu, ustanovení týkající se trestání mladistvých však v mnohém představovala jen redigovanou verzi Zákona z roku 1803. Oproti Theresianě byly věkové hranice první (nejmladší) a třetí (nejstarší) skupiny lehce zvýšeny, a to následujícím způsobem:

- 1) *věk dětský* do dovršení 10. roku – dětští pachatelé spadající do této kategorie byli z trestní odpovědnosti naprosto vyloučeni, zákon je označoval za nepříčetné – platila tedy nevyvratitelná domněnka nepříčetnosti.
- 2) *nedospělost* od 10. do dovršení 14. roku – období charakterizováno jako období neúplné, částečné, resp. zmenšené příčetnosti⁹⁷ a tedy zmenšené trestní odpovědnosti, kdy zmenšená příčetnost spočívala v tom, že nízký věk vylučoval zločinný úmysl pachatele, avšak trestný čin mající povahu zločinu se těmto přičítal jako zvláštní přestupek nedospělých, jelikož šlo o čin natolik závažný, že jeho trestnost a škodlivost mohli nedospělci alespoň zčásti chápat. Jinak tomu

---

⁹⁵ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd.. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 18.

⁹⁶ VÁLKOVÁ, H.; DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. 1. vyd. Praha: Leges, 1992, s. 17.

⁹⁷ Dle této zákonné konstrukce nebyl pachatel věku nedospělého považován ani za nepříčetného, ani za zcela příčetného, jeho předpokládaná příčetnost tak byla jen částečná, neúplná. Období nedospělosti bylo také nazýváno obdobím pochybné příčetnosti, což znamenalo, že příčetnost pachatele mohla být zvláštními okolnostmi vyvrácena, lze tedy hovořit o vyvratitelné domněnce příčetnosti.

bylo u činů spadajících do kategorie přečinů či přestupků – tyto se osobám nedospělým nepřičítaly vůbec z důvodu, že jejich trestnost již vědomí těchto pachatelů uniká. Tato konstrukce ve své podstatě převzala model stanovený již trestním zákonem z roku 1803.

- 3) *věk mladistvý* od 14. do dovršení 20. roku – tzv. období mírnějšího trestání, kdy dovršením 14. roku se stal jedinec plně trestně odpovědným, jeho věk do 20 let již neměl vliv na přičetnost (tzn. že byl považován za plně přičetného), měl však vliv na jeho trestnost a to tak, že byl brán v úvahu jako polehčující okolnost zajišťující zákaz uložení trestu smrti a doživotního žaláře.⁹⁸

3.2.3 Kodifikační snahy z počátku 20. století

Na počátku 20. století doznalo evropské trestní právo dalšího významného názorového posunu, tentokrát ovšem již konkrétně ve vztahu k právní úpravě delikventní mládeže. Podobně jako tomu bylo za dob osvícenského liberalismu, i tento myšlenkový přerod směřoval k mravní nápravě pachatelů, na problematiku mládeže však cílil speciálně z toho důvodu, že právě u mladistvých pachatelů se možnost jejich nápravy jevila jako nejpravděpodobnější, a tudíž i nedostatky tehdejší platné úpravy se na nich projevovaly nejpatrněji. Řešení těchto nedostatků bylo spatřováno ve vytvoření samostatného trestního práva mládeže, kdy jeden z vůbec prvních počínů vedoucích tímto směrem vznikl právě na území dnešní Anglie, ve které, dle slov Kallaba, „duch pro pochopení praktické potřeby sociální staletou autonomií vytříbený, nedávaje se poutati theoretickými skrupulemi, ani bureaukratickou těžkopádností, během XIX. století vytvořil celý systém ústavů, jež pro společnost zachrániti mají zanedbanou a opuštěnou mládež“⁹⁹ – řeč je o v předešlé kapitole zmiňovaném **Children Act** z roku **1908**. Po Anglii následovaly i další evropské země jako Nizozemí (1921), Dánsko

---

⁹⁸ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd.. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 17 - 19.

⁹⁹ KALLAB, J. O osnově zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. *Zvláštní otisk z „Právnických rozhledů“* [online]. s. 1. [cit. 2017-04-02] Dostupné z: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/4021/Kallab_01-0000-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

(1922), Německo (1923), Švédsko (1924), Španělsko (1925), Itálie (1926), Francie (1927) či Rakousko (1928).¹⁰⁰

Země Rakousko-Uherska nezůstaly v těchto kodifikačních snahách pozadu, o čemž svědčí uskutečnění prvního rakouského kongresu na ochranu dětí na jaře roku 1907 ve Vídni, v rámci kteréhož byla ve vztahu k trestní ochraně mladistvých přijata řada projektů, které následně vyústily ve **vládní návrh Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých**,¹⁰¹ jehož osnova byla panské sněmovně předložena v roce 1907 a poté v roce 1909, v důsledku napjatých politických událostí se však tento zákon přes jeho rozpracovanost do konce rozpadu Rakousko-Uherské monarchie přijmout nepodařilo. Osnova, jak je vládní návrh Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých právními historiky často nazýván, rušila dosavadní koncepci stále založenou na uplatnění kanonické zásady *malitia supplet aetatem* (tedy že děti do 14. roku věku dopustivší se trestného činu mimořádné závažnosti mohou za takový čin být potrestány v případě, že dosáhly minimálního věku 10 let), a určila, že věk dětský, tedy věk úplné (absolutní) nepřičetnosti, resp. neodpovědnosti je stanoven věkem 14 let, výjimka prolamující presumpci nepřičetnosti *malitia supplet aetatem* proto u dětí ve věku 10 až 14 let již nemohla být použita. Hranice 14-ti let byla odůvodněna tím, že „dítě školou povinné nepatří před trestního soudce. Dopustí-li se dítě činu, jenž by u dospělého byl trestný, přenechá se kázni rodinné, nejsou-li dány podmínky, za nichž bude možno dítě odevzdati do ochranné výchovy.“¹⁰²

Po vzoru francouzské úpravy převzala Osnova věkový stupeň od dokonaného 14. do dokonaného 18. roku, který byl stanoven jako „**věk pochybné přičetnosti**“. Při stanovení tohoto věkového rozmezí bylo vycházeno z faktu, že v daném období prochází jedinci tělesným i duševním vývojem, jehož rychlost se však u každého projevuje individuálně – ve věku mezi 14. a 18. rokem tak mohou existovat jak osoby, které jsou plně dospělými, tak osoby, které teprve poslední kritickou fází svého

---

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 12.

¹⁰¹ KALLAB, J. O osnově zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. *Zvláštní otisk z „Právnických rozhledů“* [online]. s. 1. [cit. 2017-04-02] Dostupné z: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/4021/Kallab_01-0000-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁰² KALLAB, J. O osnově zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. *Zvláštní otisk z „Právnických rozhledů“* [online]. s. 3. [cit. 2017-04-02] Dostupné z: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/4021/Kallab_01-0000-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

dospívání prožívají, a tudíž potřebují, aby k nim bylo v rámci výchovného a reparačního působení přístupováno odlišně. Při posuzování dospělosti Osnova navázala na francouzskou i německou úpravu, dle kterých byla dospělost určována podle intelektuální vyspělosti mladistvého, tzn. zda byl tento v době spáchání trestného činu schopen rozpoznat jeho protiprávnost. Nadto však Osnova k této intelektuální vyspělosti připojila požadavek schopnosti ovládnout své jednání, když za nedospělého a tedy nepřičetného označila toho, kdo „následkem opožděného vývoje není s to, aby bezprávnost svého jednání poznal aneb svou vůli dle tohoto poznání určil.“¹⁰³

Přestože tento vládní návrh jako nebyl jako zákon nikdy přijat, stal se významnou předlohou a inspirací pro první speciální zákon upravující trestněprávní úpravu mladistvých, který byl přijat na území nově vzniklého Československého státu, o čemž pojednává následující podkapitola.

3.2.4 Právní úprava za dob první a druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byl na území Čech, Moravy a Slezska v rámci zachování právní kontinuity ponechán v platnosti Rakouský trestní zákon z roku 1852, který tvořil prozatímní trestní právo,¹⁰⁴ a ve vztahu k dospělým platil až do roku 1950. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platilo bývalé právo uherské, jehož vývoj však byl ve vztahu k trestní úpravě mládeže poněkud příznivější, když zde byly zákonným čl. XXXVI/1908 položeny hmotněprávní základy trestního práva mládeže, a zákonným čl. VII/1913 došlo ke zřízení soudů mládeže a byly upraveny řízení před nimi.¹⁰⁵ Z uvedeného je zřejmé, že přijetí zákona, který by právní úpravu na území Československého státu sjednotil, se stalo nevyhnutelným.

Nebylo proto divu, že nově vzniklé Československo aktivně navázalo na snahy bývalého Rakousko-Uherska, a volání po samostatném speciálním zákoně upravujícím trestní problematiku mladistvých bylo vyslyšeno 1. října 1931 – tímto dnem nabyl

---

¹⁰³ KALLAB, J. O osnově zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. *Zvláštní otisk z „Právnických rozhledů“* [online]. s. 3. [cit. 2017-04-02] Dostupné z: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/4021/Kallab_01-0000-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁰⁴ VÁLKOVÁ, H.; DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. 1. vyd. Praha: Leges, 1992, s. 32.

¹⁰⁵ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd.. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 32.

účinnosti **zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží**,¹⁰⁶ který koncepčně navazoval na výše uvedené celoevropské tendence směřující k ochraně a nápravě delikventní mládeže, když v jeho důvodové zprávě tehdy stálo: „Je již obecným míněním celého kulturního světa, že zločinnosti mládeže nestačí čelit trestem, ... který je tu často prostředkem neúčinným, nespravedlivým, ba i nebezpečným, nýbrž opatřeními výchovnými, směřujícími k mravní záchraně a k polepšení mladistvého, je tu příkazem humanity a rozumné kriminální politiky. Jinak nelze zabránit tomu, aby ze zanedbané mládeže se doplňovaly řady zločinců z povolání a rostlo neproduktivní břímě vězeňství a pauperismu.“¹⁰⁷

ZTSM 1931 byl komplexním zákonem upravujícím trestní odpovědnost mladistvých ve věku 14 až 18 let, trestněprávní následky činů spáchaných těmito osobami, a po vzoru zahraničních modelů dal vzniknout oddělenému soudnictví pro mládež. Co se týče věkové hranice trestní odpovědnosti, tato byla zákonem stanovena věkem 14 let, když § 1 odst. 1 tohoto ZTSM 1931 stanovil, že „osoby, které v době spáchaného činu nedovršily čtrnáctého roku svého věku (nedospělí), nejsou odpovědné podle trestních zákonů.“¹⁰⁸ Pro nedospělé starší 12 let však byla zákonem stanovena výjimka pro případ, že se tito dopustili činu, za něž trestní zákon stanovil trest smrti nebo doživotí – takovým osobám pak byla poručenským soudem nařízena ochranná výchova ve výchovně nebo umístění v léčebném ústavě.¹⁰⁹ ZTSM 1931 byl do české trestněprávní úpravy vnesen pojem *mladistvý*¹¹⁰ – rozuměla se jím osoba ve věku od 14 do 18 let. Čin spáchaný takovou osobou se pak nazýval *proviněním*. Navazujíc na koncepci obsaženou v nepřijatém návrhu rakouského zákona, položil ZTSM 1931 v českém trestním právu základy tzv. *relativní neboli podmíněné trestní odpovědnosti*, jenž způsobilost mladistvého nést trestněprávní důsledky za spáchání provinění vylučovala v případě, že tento nemohl „pro značnou zaostalost v době činu rozpoznat jeho bezprávnost nebo řídit své jednání podle správného rozpoznání.“¹¹¹

---

¹⁰⁶ Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. (dále jen „ZTSM 1931“).

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 12.

¹⁰⁸ § 1 odst. 1 ZTSM 1931, znění účinné od 1. 10. 1931 do 31. 7. 1950.

¹⁰⁹ § 1 odst. 3 ZTSM 1931, znění účinné od 1. 10. 1931 do 31. 7. 1950.

¹¹⁰ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1. vyd.. Brno: Masarykova univerzita – právnická fakulta, 1993, s. 40.

¹¹¹ § 2 odst. 2 ZTSM 1931, znění účinné od 1. 10. 1931 do 31. 7. 1950.

Ač se v případě ZTSM 1931 jednalo o velmi progresivní, až nadčasový zákon, tehdejší pro první republiku nešťastný historický vývoj nedovolil, aby byla jeho plná působnost zachována déle než osm let (od 1.10.1931 do 29.9.1938), tedy konkrétně do okamžiku, kdy bylo na základě Mnichovské dohody odtrženo, a následně k Velkoněmecké říši přičleněno československé pohraničí. Po krátkém, sedmiměsíčním období druhé republiky byl dne 16. března 1939 tzv. Výnosem vůdce a říšského kancléře jednostranně vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.¹¹² Z důvodu rasové politiky a separace obyvatelstva se na území Protektorátu pro každou ze tří skupin obyvatel použila úprava s odlišným právním režimem, kdy dosavadní ZTSM 1931 zůstal v platnosti pro ty mladistvé, kteří se dnem vyhlášení Protektorátu stali jeho státními příslušníky, avšak pouze pokud se tito nedopustili trestné činnosti, která byla vyhodnocena jako útok proti německé říši i – v tom případě se na ně vztahovalo užití drakonicky laděných německých trestních předpisů. Pro nepočetnou skupinu mládeže na území Protektorátu tvořenou jedinci německé národnosti, kteří byli na základě říšských předpisů prohlášeni za občany Říše a stali se tedy německými státní příslušníky, platily německé právní předpisy, konkrétně německý Zákon o soudnictví nad mládeží (Jugendgerichtsgesetz) z roku 1923, který byl v roce 1943 nahrazen novým zákonem (Reichsjugendgerichtsgesetz). Mladiství německé národnosti tak podléhali německé soudní pravomoci. Nejhorší postavení měla za dob Protektorátu logicky skupina mladistvých židovského původu, kdy ve vztahu k této skupině obyvatel žijících na československém území bylo přistoupeno k aplikaci tzv. norimberských rasových zákonů,¹¹³ jenž se staly základem pro vytvoření celého komplexu právních předpisů necitelně zasahujících do veškerých oblastí života židovské populace.

Přestože konec druhé světové války znamenal obnovení plné působnosti ZTSM 1931, kdy se tento od května 1945 mohl opět uplatňovat vůči všem mladistvým na území tehdejšího Československa, toto nemělo opět vzhledem k následujícímu politickému vývoji dlouhého trvání, když komunistický převrat v roce 1948 znamenal nejen změnu režimu, ale i s tím souvisejícího zákonodárství. Přijetím **zákona č. 86/1950**

---

¹¹² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 13.

¹¹³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 13.

Sb., trestní zákon,¹¹⁴ jehož koncepce podléhala komunistické ideologii a sovětskému vlivu, došlo k tomu, že ZTSM 1931 byl ke dni 1.8.1950 bez náhrady zrušen.¹¹⁵ Trestněprávní úprava mladistvých tak doznala jistý krok nazpátek, když po dosaženém vyčlenění do samostatného speciálního zákona byla tato včleněna zpět do obecného trestněprávního předpisu (TZ 1950), který se s danou problematikou vypořádával v pouhých osmi ustanoveních.¹¹⁶

3.2.5 Právní úprava zkoumané problematiky v období let 1950 – 1989

Věková hranice trestní odpovědnosti byla ustanovením § 10 TZ 1950 ve shodě s dobou povinné školní docházky zvýšena na 15 let, kdy toto zvýšení bylo podloženo ukončením povinné školní docházky. TZ 1950 pak dále přiznával zvláštní péči při trestání osob *mladistvých*, tedy osob, které „v době trestného činu dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok.“¹¹⁷ K tomuto věkovému rozmezí se v důvodové zprávě k TZ 1950 uvádělo, že věk 18 let je v životě mladých lidí druhým význačným mezníkem, kdy každý občan již podle Ústavy „nabývá práva volit do zákonodárných sborů, kdy podle nového rodinného práva nabývá zletilosti a kdy období fyzického dospívání lze většinou pokládat za skončené.“¹¹⁸

Možnost soudu přihlídnout při trestání k tzv. „*zvláštní péči*“ si nelze zaměňovat s koncepcí tzv. relativní trestní odpovědnosti tak, jak ji stanovil ZTSM 1931, tedy že v případě, kdy mladistvý nemohl z důvodu svého nízkého věku a s tím související úrovně mentální a psychické vyspělosti rozpoznat protiprávnost nebo ovládat své jednání, nebyl trestně odpovědný. TZ 1950 připouštěl pouze určitou úlevu při ukládání trestu osobám mladistvým, jakákoli modifikace trestní odpovědnosti však v případě, že bylo prokázáno, že se daný mladistvý jednání majícího povahu trestného činu skutečně dopustil, však nepřicházela v úvahu. Sám zákonodárce to odůvodnil tím, že „mladému

---

¹¹⁴ Zákon č. 86 ze dne 12. července 1950 trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1950, částka 39, s. 213 - 263. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=86/1950&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „**TZ 1950**“).

¹¹⁵ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd.. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 78.

¹¹⁶ Konkrétně se jednalo o Hlavu čtvrtou, Oddíl třetí – „Zvláštní ustanovení o trestání mladistvých“ § 56 - § 63 TZ 1950.

¹¹⁷ Ust. § 59 TZ 1950.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Digitální knihovna Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky* [online]. Poslanecká sněmovna PČR [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0472_10.htm.

člověku mezi patnácti a osmnácti lety již dala školní a rodinná výchova dostatečný mravní i rozumový základ, aby mohl být odpovědný za své jednání, je však přitom u něho třeba přihlížet ještě ke všem shora uvedeným okolnostem.¹¹⁹ Zákon musí pamatovat i na ty případy, kdy duševní vývoj mladistvého nedosáhl předpokládaného stupně, a umožnit soudu, aby v takovém případě upustil od potrestání.¹²⁰ Zvláštní péče dále mohla spočívat ve snížení hranic trestu, úpravě podmíněného odsouzení či výkonu trestu, kdy všechna tato patření měla směřovat k tomu, aby byl mladistvému usnadněn přechod k řádnému životu.

Již na počátku roku 1962 nabyt účinnosti **zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon**,¹²¹ který s kategorií mladistvých v oblasti základů trestní odpovědnosti spojoval jeden důsledek, a to ten, že aby šlo u mladistvého o trestný čin, musel být stupeň jeho společenské nebezpečnosti vyšší než malý, zatímco u dospělých stačil stupeň vyšší než nepatrný.¹²² Jednalo se však povýtce o teoretické „zvýhodnění“ mladistvých, které nemělo větší praktický význam. Věková hranice trestní odpovědnosti byla ponechána na dovršení věku 15 let,¹²³ a takto neměnná přetrvávala až do současnosti. Oproti svému předchůdci totiž trestní zákon z roku 1961 dokázal přežít několik generací, prošel téměř sedmi desítkami novelizací, kdy drtivá většina těchto novelizací byla přijata po roce 1990, a účinky vyvolával až do roku 2010, kdy české trestní právo hmotné doznalo přijetím **zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník** rozsáhlé reformy, věková hranice absolutní trestní odpovědnosti však zůstala nadále konstantní.¹²⁴ Co se týká pozdější relativizace trestní odpovědnosti ve vztahu mladistvým, tato se měla uskutečnit až na základě přijetí **zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže**, o tom však blíže v následující podkapitole.

---

¹¹⁹ Viz text předcházející citaci pod bodem 102 této práce.

¹²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Digitální knihovna Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky* [online]. Poslanecká sněmovna PČR [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0472_10.htm.

¹²¹ Zákon č. 140 ze dne 29. listopadu 1961, trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 65, s. 465 - 512. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=140/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „**TZ 1961**“).

¹²² Srov. ust. § 75 TZ 1961 a § 3 odst. 2 TZ 1961, v původním znění.

¹²³ Ust. § 11 TZ 1961.

¹²⁴ Ust. § 25 TZ.

3.2.6 Právní úprava zkoumané problematiky po vzniku České republiky a znovuzavedení tzv. relativní trestní odpovědnosti

Jak již bylo uvedeno výše, v rámci zachování právní kontinuity byl po vzniku České republiky k 1.1.1993 zachován v platnosti TZ 1961 obsahující hmotněprávní úpravu jak dospělých, tak mladistvých. Významnou změnou týkající se trestního práva mladistvých pachatelů tak bylo až přijetí ZSVM z roku 2003, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2004.

Již samotná důvodová zpráva k ZSVM prozradí, že tento svou koncepcí trestní odpovědnosti mladistvých navázal na moderní úpravu československého ZTSM 1931, která vycházela z relativní, nebo také „podmíněné přičetnosti, závislé na v době činu dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého.“¹²⁵ ZSVM proto ve svém § 5 stanovil, že „mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“¹²⁶ Z uvedeného ustanovení dle důvodové zprávy vyplývá, že k trestní odpovědnosti mladistvého bude postačovat, když si tento vzhledem k úrovni svého dosavadního vývoje bude schopen uvědomit, že „dělá něco špatného“, něco, co se hrubě vymyká normám společnosti, nebo aby byl schopen takové své chování odpovídajícím způsobem usměrnit.¹²⁷

Jelikož byl ZSVM upravující pouhou dílčí oblast trestního práva týkající se problematiky mladistvých delikventů tzv. *lex specialis*, pro otázky tímto zákonem neupravené platilo subsidiární užití TZ 1961, který zakotvoval i věkovou hranici trestní odpovědnosti. TZ 1961 však začal být postupně z důvodu výrazných ekonomických, politických a sociálních změn, ke kterým došlo po pádu totalitního režimu, zákonodárci vnímán jako určitý přežitek, který jen „obtížně reaguje na měnící se společenskou realitu, nedostatečně zajišťuje ochranu svobod a práv jednotlivce a jen v omezené míře

---

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

¹²⁶ Ust. § 5 odst. 1 ZSVM.

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

přispívá ke stabilitě společnosti.¹²⁸ Bylo tedy jasné, že přijetí zcela nového trestního kodexu a ne jen pouhé další novely toho stávajícího, je nevyhnutelné a v červenci 2004 předložila vláda Poslanecké sněmovně návrh nového trestního zákoníku, který v § 25 stanovil hranici trestní odpovědnosti na 15 let.¹²⁹ V průběhu parlamentních diskuzí nad tímto návrhem však začaly padat i názory, že věková hranice trestní odpovědnosti by měla být snížena na 14 let, tehdejší ministr spravedlnosti Pavel Němec se netajil tím, že u těch nejzávažnějších trestných činů jako jsou vražda, znásilnění, či těžké ublížení na zdraví, by mohla být hranice trestní odpovědnosti snížena až na 12 let. Hranice trestní odpovědnosti byla po vášnivých diskuzích Poslaneckou sněmovnou opravdu snížena na 14 let, návrh tohoto trestního zákona však Senát v únoru 2006 zamítl a Sněmovně vrátil s řadou pozměňovacích návrhů, kdy jedním z nich byl i pozměňovací návrh senátního Výboru pro záležitosti Evropské Unie, který hranici trestní odpovědnosti zvyšoval zpět na 15 let.¹³⁰ Tak či tak, návrh zákona po jeho vrácení Senátem již dále Sněmovnou neprošel a podoby platného zákona se nedočkal, což ponechalo otevřený prostor pro tvorbu nového návrhu, jehož finální podobu předložila vláda předložila Poslanecké sněmovně o celé dva roky později, v únoru 2008.

Co se týče návrhu trestního zákona z roku 2008, i zde se otázka věkové hranice trestní odpovědnosti spolu s otázkou věkové hranice tzv. sexuální svobody, neboli možnosti legálně realizovat pohlavní styk, se mezi zákonodárci staly jedním z nejdiskutovanějších témat, když někteří zákonodárci spatřovali problematiku zejména řešení, kdy se v případě snížení hranice trestní odpovědnosti tato dostane na 14 let, zatímco tzv. sexuální hranice zůstane na 15 letech. Dle názoru tehdejšího ministra spravedlnosti by takovéto rozdělení hranic mohlo vést k nechtěným paradoxům, kdy z obětí těchto sexuálních deliktů mladších 15 let, které mají být z povahy věci trestním právem chráněny, se stanou rázem pachatelé – tedy pokud například čtrnáctiletá dívka bude dobrovolně souložit se šestnáctiletým chlapcem, již tato dívka nebude pouze obětí,

---

¹²⁸ Sněmovní tisk č. 744/0 ze dne 11. 8. 2004 - Vládní návrh na vydání trestního zákoníku. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, s. 184 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>.

¹²⁹ Sněmovní tisk č. 744/0 ze dne 11. 8. 2004 - Vládní návrh na vydání trestního zákona a důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákona. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, s. 10 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>.

¹³⁰ FRYŠTÁK, M. Je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti dostatečným řešením dětské kriminality? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2006, roč. 14, č. 1, s. 10.

a chlapec pachatelem, nýbrž by došlo k tomu, že v rámci trestného činu páchaného na této dívce by i dívka sama, jakožto trestně odpovědná, byla jedním z jeho pachatelů.¹³¹

I přes tyto úvahy a upozornění byla původní hranice trestní odpovědnosti 15 let obsažená ve vládním návrhu zákona¹³² hlasováním v poslanecké sněmovně snížena na věk 14 let, zatímco hranice tzv. sexuální odpovědnosti byla ponechána na věku 15 let.¹³³ Poslanci se shodli na tom, že je právem i povinností státu prostřednictvím zákona svým občanům sdělit, jaké jednání už dosahuje takové míry společenské škodlivosti, aby bylo odpovídajícími prostředky potrestáno, a že čtrnáctiletí mladiství jsou pro ten případ schopni takové sdělení pochopit a v souladu s tím své jednání rozlišit. Pokud se dle slov poslance Chytky některý z těchto mladistvých „dostane na osudovou křižovatku, na začátek šikmé plochy, když selhaly všechny záchranné brzdy této společnosti, když selhala rodinná výchova“, je zapotřebí tohoto mladistvého „v jeho prospěch klepnout přes prsty, zacloumat s ním a pokusit se dostat ho co nejdříve na správnou cestu.“¹³⁴ V průběhu poslanecké diskuze bylo také poukázáno na vzrůstající agresi některých mladých lidí, kteří svým chováním nezřídka terorizují své okolí a z hlediska právní úpravy je nelze dostatečně a účinně postihnout.

Parlamentní sněmovnou změněný návrh trestního zákona byl co do úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti odsouhlasen i Senátem, načež dne 27. ledna 2008 podepsal prezident republiky nový **trestní zákoník**, který byl posléze publikován ve Sbírce zákonů pod **č. 40/2009 Sb.**, a v ustanovení § 25 stanovil, že „kdo v době spáchání činu nedovrší čtrnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.“¹³⁵ Ačkoli právní úprava obsahující sníženou věkovou hranici trestní odpovědnosti prošla oběma parlamentními komorami, ještě neznamenalo, že mají její zastánci vyhráno, když tento nový trestní kodex byl přijat s jednoroční legisvakancí určenou právě k tomu, aby

---

¹³¹ Těsnopisecká zpráva z 3. schůze Senátu Parlamentu České republiky (1. den schůze - 8. ledna 2009). In: *Senát PČR* [online]. Senát PČR [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=49607>.

¹³² Sněmovní tisk č. 410/0 ze dne 25.2.2008 - Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, s. 9 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=410&o=5>.

¹³³ Senátní tisk č. 11/0 ze dne 12.12.2008. In: *Senát PČR* [online]. Senát PČR [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=49173>.

¹³⁴ Stenoprotokol z 28. schůze Poslanecké sněmovny konané dne 14. 3. 2008. In: *Poslanecká sněmovna PČR* [online]. Poslanecká sněmovna PČR [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028101.htm#r4>.

¹³⁵ § 25 TZ v původním znění.

mohly být jeho případné nedostatky během tohoto jednoho roku před nabytím účinnosti zákona jeho případnými novelami odstraněny. Možnost dalších debat ohledně věkové hranice trestní odpovědnosti a jejímu eventuálnímu zpětnému zvýšení na 15 let přitom byla zákonodárci připuštěna už v průběhu samotného schvalování návrhu zákona, když sám tehdejší ministr spravedlnosti Pospíšil přislíbil „urychlenou novelu, která by se měla po náležité odborné diskusi vypořádat s problémem snížené hranice trestní odpovědnosti, a to i v souvislosti s dalšími věkovými hranicemi vymezenými trestním zákoníkem.“¹³⁶ Argumenty senátorů podporující snížení věkové hranice byly především takové, že s věkem 14 let by Česká republika nebyla mezi evropskými státy raritou, když takovou úpravu mají v Evropě například Itálie, Německo, Rakousko či Maďarsko. Bylo poukázáno také na problematiku dětských gangů ve větších městech a s tím související bezmocnost policistů či na to, že ačkoli trestná činnost dětí klesá, její agresivita a hrubost stoupají. Argumenty proti byly naopak ochrana zájmů dítěte, významný pokles kriminality u občanů mladších 15 let od roku 1996 nebo tvrzení, že problém snižování věkové hranice trestní odpovědnosti je do značné míry řešen již ZSVM, když tento zahrnuje úpravu odlišného přístupu jak k dětským, tak k mladistvým pachatelům, a řešit otázku snížení věkové hranice trestní odpovědnosti tak v rámci projednávání nového trestního zákoníku není potřeba.¹³⁷

Že byla debata ohledně snížení věkové hranice trestní odpovědnosti plná kontroverzí, dosvědčuje následný sled událostí, kdy tento nový trestní zákoník, který nahradil téměř padesát let starý TZ 1961, se dočkal nedlouho po svém vyhlášení ještě předtím, než stačil nabýt účinnosti, své **první novely** vyhlášené pod **č. 306/2009 Sb.**, která vrátila dolní hranici trestní odpovědnosti zpět na původních 15 let věku.¹³⁸ Návrh novely předložený dvěma poslankyněmi se ve své důvodové zprávě opíral především o výsledky statistik posledních let, dle kterých dětská kriminalita klesá a dále o smysl a literu mezinárodní **Úmluvy o právech dítěte**,¹³⁹ která v jednom ze svých základních

---

¹³⁶ ŠÁMAL, P. Prezident republiky podepsal nový trestní zákoník. *Právní rozhledy*. 2009, č. 3, s. 2.

¹³⁷ Těsnopisecká zpráva z 3. schůze Senátu Parlamentu České republiky (1. den schůze - 8. ledna 2009). In: *Senát PČR* [online]. Senát PČR [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=49607>.

¹³⁸ Čl. I odst. 1 zákona č. 306 ze dne 7. srpna 2009, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 91, s. 4334 - 4335. ISSN 1211 - 1244. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=306/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹³⁹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104 ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká republika*. 1991, částka 22, s. 502 - 512.

článků klade důraz na zachování zájmů dítěte při „jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány“¹⁴⁰, kdy dle příznivců návrhu novely zákona je snížení věku trestní odpovědnosti, jakožto i snížení věku ochrany dítěte před pohlavním zneužíváním a týráním jednoznačným porušením této Úmluvy.¹⁴¹ Dne 1. ledna 2010 tedy nový TZ nabyl účinnosti již ve svém novelizovaném znění, kdy hranice trestní odpovědnosti byla ponechána tak, jak ji upravoval jeho předchůdce TZ 1961. Tato novelou „navrácená“¹⁴² věková hranice k věku 15 let byla uvítána i mnohými odborníky, kdy někteří z nich poukázali například i na nepřiměřené daňové zatížení v případě nepřijetí novely, kdy by bylo nezbytné zajistit pro mladistvé nacházející se ve věznicích povinnou školní docházku, což by bylo za situace, kdy by se takovéto opatření mohlo týkat v průměru zanedbatelného počtu čtrnáctiletých delikventů, organizačně i personálně nákladné, když stávající úprava umožňuje umístění těchto jedinců do uzavřených oddělení výchovných ústavů, kde je tento problém dávno vyřešen.¹⁴³

Ač prošel TZ z roku 2009 od svého vyhlášení bezmála dvěma desítkami novel, patnáctileté věkové hranice trestní odpovědnosti se dosud žádná nedotkla, tato tedy dopadá na všechny mladé delikventy na území České republiky dodnes.

3.3 Shrnutí poznatků a komparace historického vývoje právních úprav dané problematiky ve srovnávaných zemích

Obsah prvotních kapitol napovídá, že v nejstarších dobách nebyla v obou srovnávaných zemích, především z důvodu neznalosti přesných dat narození všech občanů, jednotná věková hranice určující počátek vzniku trestní odpovědnosti mladých pachatelů přesně stanovena. Přestože ve středověkém anglickém právu sehrávalo

---

Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=104/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>. (dále jen „Úmluva o právech dítěte“).

¹⁴⁰ Čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

¹⁴² S ohledem na účinnou úpravu by se jako vhodnější jevil výraz „stávající.“

¹⁴³ VÁLKOVÁ, H. 15 – 14 – 15 = dolní věková hranice trestní odpovědnosti v České republice v roce 2009. *Právní rozhledy*. 2009, č. 15, s. 2.

posouzení stáří i vyspělosti daného pachatele významnou roli, otázka, zda to které dítě mohlo být v konkrétním případě dostatečně zralé na to, aby mohlo důsledky svého trestného jednání nést, byla ponechána na soudcovském uvážení. S ohledem na celý systém práva *common law*, jehož stavebním kamenem je právě judikatorní činnost soudů, to ostatně není nic překvapivého. Důvodem neexistence stanovení pevné věkové hranice trestní odpovědnosti v českých zemích v dobách středověku, pak bylo především to, že téměř každá obec měla své vlastní obyčejové právo, a úprava trestního práva tak byla značně roztržštěná, a ani určení přesného věku nebylo u všech pachatelů docela dobře možné, když se data narození zejména u těch jedinců, kteří nenáleželi do šlechtického stavu, nijak oficiálně neevidovala.

Už v tradičním anglo-saském právu však byla zohledňována skutečnost, že děti do určitého věku postrádají mentální kapacitu k tomu, aby mohly být plně odpovědné za svá protiprávní jednání – hovoříme zde o zásadě „*too young for punishment*“ – tedy příliš mladý na to, aby mohl čelit trestu. Anglické středověké právo již ve svých počátcích začalo po vzoru římského práva operovat se dvěma základními kategoriemi: dětstvím (*infancy*), které znamenalo absolutní vynětí z trestní odpovědnosti, a dále kategorií jedinců, u nichž bylo zapotřebí zkoumat tzv. *věk uvážení* (*age of discretion*) – tedy zda byli tito ve věku, ve kterém byli schopni rozlišit mezi dobrem a zlem. Česká právní úprava byla oproti tomuto méně pokroková, když sice také rozlišovala mezi dvěma vyspělostními kategoriemi, jednalo se však pouze o *dospělost* a *nedospělost*, kdy dospělost se určovala úředním ohledáním podle tělesné vyspělosti dané osoby. Rozlišování mezi těmito dvěma kategoriemi však nebylo základním institutem práva trestního, nýbrž bylo odvozeno z úpravy práv civilních a občanských, užití v právu trestním tak bylo pouze okrajové a ne nijak významněji propracované, kdy rozlišení na osoby dospělé a nedospělé sloužilo spíše ve vztahu k výměře trestu, než jako důvod pro vyloučení trestnosti pachatele, otázka případné mentální vyspělosti pachatele pak v českém středověkém právu nebyla řešena vůbec.

Z časové osy obou srovnávaných zemí vyplývá, že první zemí, která zavedla věkovou hranici pro stanovení počátku trestní odpovědnosti u dětí byla Anglie, respektive její významní právní myslitelé, kteří se v rámci právních diskuzí vedených v Anglii v 17. století zasadili o věkovou kategorizaci mladých pachatelů, když tyto rozdělili do dvou základních skupin. První skupinu tvořily děti, které nedovršily věku 7

let, a s poukazem na římskoprávní institut nevyvratitelné domněnky *doli incapax* byly absolutně vyloučeny z trestní odpovědnosti. Druhou věkovou kategorií definoval tzv. *věk uvážení (age of discretion)*, jenž byl stanoven věkem 14 let, a domněnka *doli incapax* zde byla domněnkou vyvratitelnou, což znamenalo, že stíhajícím orgánem muselo být prokázáno, že daný jedinec byl schopen rozpoznat a chápat závažnost svého jednání. Ve srovnání s Anglií byl vývoj v českých zemích poněkud pomalejší, když v 17. století zde teprve docházelo k pozvolnému sjednocování trestního práva, a nízký věk pachatele byl považován pouze za polehčující okolnost pro stanovení výměry trestu. S věkovou kategorizací mladých pachatelů a stanovením pevné hranice pro počátek trestní odpovědnosti přišel v habsburské monarchii až Hrdelní řád Marie Theresie z roku 1768, který také po vzoru práva římského děti mladší 7 let z trestní odpovědnosti plně vyloučil, zatímco osoby do 14. roku věku pokládal za osoby se sníženou trestní odpovědností, tato však spočívala pouze v zákazu uložení trestu smrti, a konečně u pachatelů, kteří nedovršili 16. roku věku, bylo možno přihlédnout k jejich věku jako k polehčující okolnosti. V tomto bodě lze říci, že právní úprava trestní odpovědnosti mladistvých byla v dané době v obou srovnávaných zemích přes drobné koncepční rozdíly a jistou opožděnost vývoje v zemích českých velice podobná, a to zejména díky kategorizaci mládeže a shodným věkovým hranicím pro jednotlivé kategorie stanoveným.

Ve vztahu ke kategorizaci mladých pachatelů nutno podotknout, že Anglie měla navrch i co se týká individuálního zkoumání mentální i tělesné vyspělosti daného pachatele, což lze již od 17. století pozorovat na užití vyvratitelné domněnky *doli incapax* a s tím souvisejícím důkazním břemenem, které nesla obžaloba vůči každému jednotlivému pachateli. Na území habsburské monarchie pak lze první známky individualizovaného přístupu k jednotlivým pachatelům spatřovat až v rámci kodifikačních snah z počátku 20. století, kdy byla ve vztahu k věkové kategorii pachatelů mezi 14 a 18 lety ve vládním návrhu Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých po vzoru francouzské úpravy použita koncepce tzv. „věku pochybné přičetnosti“ zakládající se na myšlence, že v daném období prochází jedinci odlišným tělesným i duševním vývojem, jehož rychlost se u každého projevuje individuálně, a tudíž je zapotřebí jeho dosaženou úroveň zkoumat u každého zvlášť. Vládní návrh zákona však z důvodu politických událostí nebyl do rozpadu habsburské monarchie

přiját, a tato koncepce se po vzniku Československé republiky do českého právního řádu promítla až přijetím ZTSM 1931, který institut relativní neboli podmíněné trestní odpovědnosti zakotvoval.

S ohledem na uvedené však nelze říci, že by středověké trestní právo českých zemí problematiku mentální uvědomělosti mladých pachatelů úplně přehlíželo, což lze doložit poukazem na kanonickou zásadu *malitia supplet aetatem* (*zlo doplňuje věk*) užívanou v českých zemích přibližně od 16. století, která působila jako výjimka z pravidla, že pachateli nízkého věku nelze uložit trest smrti a to za předpokladu, že jeho úmysl, způsob provedení či jiné okolnosti spáchání trestného činu uložení trestu smrti odůvodňovaly – úmysl pachatele tedy byl zkoumán, oproti užití vyvratitelné domněnky *doli incapax*, kde musela obhajoba určitou duševní uvědomělost prokazovat u každého pachatele příslušného věku zvláště, však k tomuto docházelo spíše ve výjimečných případech a pouze ve vztahu k možnému uložení trestu smrti, nejednalo se tedy o okolnost vylučující trestní odpovědnost. Důraz na rozlišování určité mentální vyspělosti pachatele lze dále spatřovat v Zákoně o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803 a v na něm navazujícím Rakouském trestním zákoně z roku 1852, které rozpoznávací a ovládací schopnosti pachatelů podmiňovaly rozlišením trestných činů podle jejich závažnosti, kdy škodlivost těch nejzávažnějších trestných činů měli i ti nejmladší pachatele se zákonem presumovanou zmenšenou přičetností, alespoň zčásti chápat.

Od konce 18. až do počátku 20. století se vývoj právních úprav věkové hranice trestní odpovědnosti ve srovnávaných zemích nesl v duchu zvyšování spodní hranice trestní odpovědnosti, kdy prvenství tentokrát zaujímaly země habsburské monarchie, jejichž tehdejší panovník, Josef II. se nechal ovlivnit osvícenskou filosofií a svým Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech za ně z roku 1787 se zapřičinil o zvýšení spodní věkové hranice na 12 let. Rakouským trestním zákonem z roku 1852 se tato vrátila zpět na 10 let věku, období zmenšené trestní odpovědnosti zůstalo na hranici 14 let, a období mírnějšího trestání zvýšeno na 20 let. Po rozpadu Rakousko-Uherska byl na území nově vzniklé Československé republiky v říjnu roku 1931 přijat nový ZTSM, který v návaznosti na dřívější rakouské kodifikační snahy zvýšil věkovou hranici trestní odpovědnosti na 14 let, osoby ve věku od 14 do 18 let označoval za mladistvé a stanovil zvláštní podmínky zacházení s těmito pachateli. V porovnání s těmito dynamickými

změnami v habsburské monarchii vývoj právní úpravy dané problematiky v anglickém království poněkud stagnoval, když absolutní hranice trestní odpovědnosti zůstala (i přes přijetí několika nových zákonů upravujících otázky trestního práva mladých pachatelů) téměř tři století neměnná, a to až do přijetí CYPA 1933, který tuto hranici jen nepatrně zvýšil, a to o pouhý jeden rok, tedy ze 7 na 8 let. Z nastíněného vývoje je více než patrné, že právní úpravy hranice trestní odpovědnosti ve srovnávaných zemích se v tomto období začaly ubírat zcela odlišným směrem.

V čem se naopak právní úpravy obou zemí na počátku minulého století setkávaly, bylo vytvoření samostatného trestního práva mládeže majícího podobu vlastního zákona, a s tím související vyčlenění odděleného soudnictví pro mládež, jehož základy byly položeny právě v Anglii zákonem Children Act z roku 1908. Po vzoru Anglie a dalších evropských zemí se Československý stát k uvedenému konceptu připojil o dvě dekády později přijetím ZTSM 1931.

K poslednímu posunu věkové hranice trestní odpovědnosti – jejímu zvýšení, pak v obou srovnávaných zemích došlo v druhé polovině 20. století, kdy v tehdejší Československu byla tato hranice z důvodu prodloužení povinné školní docházky stanovena věkem 15 let. Socialisticky laděný TZ 1950, který tuto hranici zakotvoval, však pro české trestní právo znamenal jistý krok nazpátek, když jeho přijetím byl zároveň bez náhrady zrušen ZTSM 1931 a s ním i podrobná trestněprávní úprava mladistvých pachatelů, jakož i koncept relativní trestní odpovědnosti mladistvých ve věku mezi 14 a 18 lety. Anglické trestní právo zaznamenalo ve vztahu k spodní věkové hranici trestní odpovědnosti svou poslední změnu v roce 1963, kdy došlo ke schválení zákona CYPA 1963, který tuto hranici posunul z dosavadních 8 na 10 let, hranice relativní trestní odpovědnosti pak byla ohraničena věkem 10 a 14 let, kdy pachatelé v tomto věkovém rozmezí byli částečně chráněni vyvratitelnou domněnkou *doli incapax*. Přes určité reformační snahy zákonodárců zvýšit za účelem dekriminalizace mladých pachatelů spodní hranici až na věk 16 let, přičemž rozhodování ve věcech těchto osob by náleželo správním úřadům, které by se ve spolupráci s tzv. rodinnými radami a rodiči pachatelů snažily dosáhnout jejich mimotrestní nápravy, a druhou kategorii podléhající jurisdikci soudů pro mládež vymezit věkem 16 až 21 let, však zůstaly obě hranice trestní odpovědnosti přijetím Children and Young Persons Act 1969 nedotčeny.

Časový sled událostí nastíněný v předešlých kapitolách napovídá, že hranice tzv. absolutní trestní odpovědnosti byla v obou srovnávaných zemích zhruba od poloviny 20. století neměnná. Co se však v obou zemích na sklonku minulého století změnilo, byla otázka individuálního posuzování tělesné a duševní vyspělosti mladistvých pachatelů, v českém trestním právu vyjádřená koncepcí relativní trestní odpovědnosti, v právu anglickém institutem vyvratitelné domněnky *doli incapax*, když každá ze srovnávaných zemí k této otázce zaujala zcela opačný postoj, než jaký zastávala do té doby. V Anglii, navzdory tomu, že byla jedním z průkopníků tohoto individuálního zkoumání, došli zákonodárci k závěru, že užití vyvratitelné domněnky *doli incapax* je přežitkem dřívější doby, kdy ještě nebyla zavedena povinná školní docházka a děti se vyvíjely fyzicky i psychicky pomaleji, a tato domněnka spočívající v břemenu obžaloby prokázat u pachatelů ve věku mezi 10 a 14 lety nade vši rozumnou pochybnost, že konkrétní dítě je dostatečně způsobilé k tomu, aby mohlo být postaveno před soud, byla přijetím Crime and Disorder Act z roku 1998 zrušena. Z hlediska hranice trestní odpovědnosti tak v současné době v Anglii a Walesu platí pouze jedna věková hranice, a tou je hranice absolutní trestní odpovědnosti stanovená věkem 10 let.

Naproti tomu zákonodárci v České republice považovali koncepci relativní, nebo také podmíněné trestní odpovědnosti spočívající v nutnosti posouzení dosaženého stupně rozumové a mravní vyspělosti mladistvého zavedené ZTSM 1931, avšak zrušené TZ 1961, za značně pokrokovou, a proto se k této přijetím nového ZSVM v roce 2003 vrátili. Mimo pevné hranice 15 let, která znamená vyloučení trestní odpovědnosti všech osob, které v době spáchání trestného činu tohoto věku nedovršily, tak české trestní právo od roku 2003 rozeznává ještě tzv. relativní odpovědnost, která je u pachatelů ve věkovém rozmezí od 15 do 18 let kromě přičetnosti a věku vázána na okolnost, zda tito dosáhli takové úrovně rozumové a mravní vyspělosti, aby byli schopni rozpoznat protiprávnost svého činu a ovládnout své jednání.

Závěrem tedy lze shrnout, že přes jisté tendence, kdy se právní úpravy dané problematiky obou zemí v dřívějších historických obdobích sblížovaly, se tyto v posledních dvou staletích téměř dramaticky rozešly, když současný rozdíl mezi tzv. absolutní trestní odpovědností charakterizovanou pevnou dolní věkovou hranicí určující její počátek v České republice (15 let) a Anglii a Walesu (10 let) je téměř propastný. Co se pak týká tzv. relativní trestní odpovědnosti, i zde lze spatřovat jistý koncepční rozkol,

kdy tato je v České republice definována věkovým rozmezím 15 až 18 let, zatímco v Anglii a Walesu tato úprava zcela absentuje.

4. Věková hranice trestní odpovědnosti v současné anglické a české právní úpravě

Historický exkurz do vývoje právní úpravy problematiky otázky trestnosti a trestní odpovědnosti dětských a mladých pachatelů v anglickém a českém právu napověděl, co všechno vedlo k dosažení takové právní úpravy, jaká je ve srovnávaných zemích dnes, když v rámci tohoto vývoje došli tvůrci práva v obou zemích k závěru, že děti do určitého věku nejsou dostatečně tělesně, duševně ani mentálně zralé na to, aby mohly chápat význam svého jednání a následně případného trestního řízení, a nemohou být tudíž trestně odpovědné. Povinnost stanovení nejnižší věkové hranice, před jejímž dosažením se děti považují za nezpůsobilé porušit trestní právo, je ostatně dána i čl. 40 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte¹⁴⁴ ratifikovanou oběma srovnávanými zeměmi.

Určení počátku vzniku trestní odpovědnosti pomocí vymezení fixního věku je však v současné době dá se říci jediným rysem spojujícím českou a anglickou úpravu, když již samotná výše takto stanoveného věku je ve srovnávaných zemích diametrálně odlišná, a liší se také celkový náhled na koncepci trestní odpovědnosti pachatelů, kteří této věkové hranice dosáhli. O tom všem již blíže pojednává následující kapitola, kdy obsah jejích jednotlivých částí sestávající z detailní analýzy aktuálních právních úprav srovnávaných zemí v závěru doplněné o další z dílčích komparací, poslouží, spolu se znalostí historické geneze předestřené v kapitole předchozí, jako živná půda pro finální komplexní komparaci a úvahy de lege ferenda.

4.1 Současná právní úprava věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu

Minimální věková hranice trestní odpovědnosti je v anglickém právu určena věkem 10 let, když sekce 50 CYPA 1933 stanoví presumpci, že „žádné dítě mladší 10

---

¹⁴⁴ Čl. 40 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte.

let nemůže být odsouzeno za trestný čin¹⁴⁵ - podmínka věku je tak v anglickém právu vymezena negativně, a to zákazem obsaženým ve speciálním zákoně obsahujícím trestněprávní úpravu dětí a mládeže.

Je také nezbytné podotknout, že institut věku není v anglickém trestním právu považován za jednu z podmínek trestní odpovědnosti pachatele odpovědnosti (těmi jsou pouze *actus reus* – protiprávní jednání a *mens rea* – vnitřní psychický stav pachatele k tomuto jednání)¹⁴⁶, respektive jako jeden z obligatorních znaků subjektu trestného činu (pachatele), tak, jak je tomu v právu českém, nýbrž dětský věk je koncipován jako jedna z tzv. „*general defences*“ – obecných obran,¹⁴⁷ které lze uplatnit v případech, kdy u pachatele, který svým jednáním majícím povahu trestného činu (*actus reus*) s příslušnou formou zavinění (*mens rea*) naplnil tyto dva základní elementy trestní odpovědnosti, vyvstane z důvodu existence některé z ospravedlňujících, omluvných, či výjimečných okolností otázka, zda může být na základě některé z těchto okolností od trestního stíhání osvobozen.¹⁴⁸ Obecné obrany lze přirovnat k českým okolnostem vylučujícím protiprávnost, založeným na principu, že sice došlo k formálnímu naplnění skutkové podstaty trestného činu, avšak v důsledku existence některé z těchto okolností je vyloučena jeho společenská škodlivost, a tudíž i protiprávnost a trestnost.¹⁴⁹ Toto odlišné systematické zařazení podmínky věku v českém a anglickém trestním právu však nenabývá na významu pouze v rámci teoretických úvah, nýbrž má i výrazné praktické dopady. Na rozdíl od úpravy české, kde je k věku pachatele automaticky přihlíženo, jsou tzv. obecné obrany v právu anglickém nazývány též jako požadavky negativního zavinění – „*negative fault requirements*“¹⁵⁰, což v praxi znamená, že k tomu, aby soud vzal některou z těchto obran v úvahu je nezbytné, aby byla obhajobou vznesena námitka a spolu s ní předestřen i věrohodný důkaz o možné použitelnosti té které obrany. Pokud tedy obhajoba námitku nedostatku věku jakožto obranu

---

¹⁴⁵ S. 50 CYPA 1933 ve znění S. 16 (1) CYPA 1963.

¹⁴⁶ O zásadách trestní odpovědnosti v právu anglickém pojednává kapitola 3.1.1. této práce.

¹⁴⁷ Mezi tyto obrany patří kromě nedostatku věku také nepřičetnost, nátlak, automatismus spočívající např. v ztrátě vědomí, kontroly, reflexních a automatických jednáních majících původ v nemoci (např. tiky, nekontrolovatelné pohyby), nátlak a tzv. nezbytná obrana (lze přirovnat k české krajní nouzi či nutné obraně), intoxikace a sebeobrana.

¹⁴⁸ ORMEROD, D. *Smith and Hogan's Criminal Law*. 13 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 341.

¹⁴⁹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s.425.

¹⁵⁰ HEATON, R., DE THAN, C. *Criminal law*. 3 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 227.

„*dětství*“¹⁵¹ nevznese, soud k ní nemusí z úřední povinnosti přihlédnout. Vznesení námítky obhajobou má za následek přenesení důkazního břemene na obžalobu – ačkoli je předložení prvotního důkazu na obhajobě, tento důkaz musí svědčit o pouhé možné použitelnosti dané obrany, nikoli o tom, že se bez dalšího použije, načež je dále na obžalobě, aby možné použití příslušné obrany nade vši pochybnost vyvrátila.¹⁵²

Počátek vzniku trestní odpovědnosti je v anglickém právu spojován s okamžikem desátých narozenin dítěte tak, že období trestní odpovědnosti počíná dnem, kdy dítě dosáhlo těchto narozenin¹⁵³ – např. dítě narozené dne 1.1.2007 bude dne 31.12.2017 v čase 23,59 hodin stále chráněno zákonným ustanovením sekce 50 CYP A 1933, zatímco dne 1.1.2017 v čase 0,01 hodin již bude za své činy plně trestně odpovědné. Tony Smith, právní teoretik, o této právní úpravě říká, že „v současné době máme právo, dle kterého je jedinec v den předcházející jeho desátým narozeninám zcela neodpovědný, načež se následující den, sotva z narozeninového stolu zmizí želé bonbóny a zmrzlina, stává plně trestně odpovědným.“¹⁵⁴

Úprava spočívající v plné trestní odpovědnosti dětí starších 10 let často čelí nemalé mezinárodní kritice, když není zcela v souladu s obsahem tzv. „Pekingských pravidel OSN“¹⁵⁵ přijatých Valným shromážděním OSN, které stanoví, že s přihlédnutím k okolnostem emoční, mentální a intelektuální vyspělosti každého jedince by věková hranice trestní odpovědnosti neměla být stanovena příliš nízko. Pokud se tomu tak stane, ztratí pojem odpovědnost jakýkoli smysl. Dále by při určení věkové hranice trestní odpovědnosti měla být brána v potaz blízká vztahová spojitost s ostatními sociálními právy a odpovědnostmi (plná svéprávnost, možnost uzavřít manželství).¹⁵⁶ Ani na tento apel však právní úprava Anglie a Walesu nikterak nereagovala, kdy o bližších podrobnostech je pojednáno v následujících dvou podkapitolách.

---

¹⁵¹ V anglickém jazyce *infancy*.

¹⁵² HEATON, R., DE THAN, C. *Criminal law*. 3 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 228.

¹⁵³ viz např. HERRING, J. *Criminal Law: Text, Cases and Materials*. 6 ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 694; nebo ORMEROD, D. *Smith and Hogan's Criminal Law*. 13 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 341.

¹⁵⁴ SMITH, A.T.H. *Doli Incapax Under Threat*. *Cambridge Law Journal*. 1994, vol. 53, no. 3, s. 427.

¹⁵⁵ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules"). Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985. In: *United Nations, Human Rights, Office of the High Commissioner* [online]. bod 4.1. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf>. (dále jen „Pekingská pravidla“).

¹⁵⁶ viz komentář k bodu 4.1. Pekingských pravidel.

4.1.1 Hranice trestní odpovědnosti vs. hranice sexuální svobody

Jakkoli se českým zákonodárcům mohlo při diskutování případného snížení věkové hranice trestní odpovědnosti zdát problematické řešení, kdy by tato hranice byla snížena na věk 14 let, zatímco hranice určující možnost beztrestně provozovat sexuální styk by byla ponechána na věku 15 let,¹⁵⁷ z obsahu anglického Sexual Offences Act 2003,¹⁵⁸ zejména z jeho části věnované tzv. *Child Sex Offences* – trestné činy proti dětem v sexuální oblasti, vyplývá, že anglické právo tuto nesourodost jako problém nespatřuje, nebo se přinejmenším nijak nebrání situaci, kdy trestně-odpovědnostní a sexuální hranice jsou jednotlivými zákony stanoveny odlišně. Sekce 9 – 12 SOA stanoví, že některého z těchto sekcemi vyjmenovaných sexuálních deliktů proti dítěti (jedná se především o sexuální aktivity jako je mazlení a osahávání na intimních místech vyjma jednání, kdy dojde k pohlavnímu styku s dítětem – to je klasifikováno jako trestný čin znásilnění dítěte)¹⁵⁹ se osoba A starší 18 let dopustí vůči každé osobě B, která je mladší 13 let, či osobě B, která je mladší 16 let a osoba A nemohla rozumně předpokládat, že osoba B je ve věku 16 let či starší. Sekce 13 SOA pak stanoví, že pokud je pachatelem některého z trestných činů stanovených v sekcích 9 – 12 osoba mladší 18 let, může být tato trestně stíhána právě na základě této sekce, která stanoví uložení mírnějšího trestu než sekce předchozí.¹⁶⁰ Trestného činu znásilnění dítěte se pak dle SOA dopustí každá osoba, která „úmyslně pronikne svým penisem do vagíny, řitního otvoru nebo úst osoby, která je mladší 13 let.“¹⁶¹ Z uvedeného plyne, že dokonce souhlasné intimní osahávání mezi teenagery je podle SOA trestnou činností, kdy se v důvodové zprávě, která je součástí vládního návrhu zákona uvádí, že „přestože vzájemně souhlasné osahávání může mít pouze 'experimentální charakter', a tudíž se může zásah v podobě trestního práva zdát nevhodný, bylo nezbytné vytvořit tyto trestné

---

¹⁵⁷ Viz kapitola 3.2.6., str. 32 této práce.

¹⁵⁸ Sexual Offences Act 2003. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents>. (dále jen „SOA“).

¹⁵⁹ Jedná se o následující trestné činy: Sexuální aktivita s dítětem (S. 9), Pobízení dítěte k zapojení se do sexuálních aktivit (S. 10), Zapojení se do sexuálních aktivit za přítomnosti dítěte (S. 11), Umožnění dítěti sledovat sexuální aktivitu jiných (S.12) a také Příprava či usnadnění spáchání trestného činu proti dítěti v sexuální oblasti (S. 14)

¹⁶⁰ S. 9 – 13 SOA – Child Sex Offences.

¹⁶¹ S. 5 SOA.

činy pro případ, že souhlas k tomuto byl učiněn v důsledku 'manipulace'.¹⁶² Touto problematikou se v rámci odůvodnění rozhodnutí **R v G [2009] AC 92** zabývala také Baronka Hale, když poznamenala, že otázka kriminalizace předčasných sexuálních aktivit mezi dětmi vyvolávala v rámci parlamentních diskuzí značné kontroverze. Trestné činy zahrnuté v sekci 13 SOA v kombinaci se zněním sekce 9 SOA zahrnují téměř všechny druhy intimnějšího dotýkání, ať už jakkoli něžné a jakkoli dobrovolné. Vzhledem k tomu, že sexuální dotýkání je povětšinou oboustranná záležitost, mohou být obě děti, které se na tomto podílejí, dle zákonné úpravy trestně stíhány.¹⁶³ To ostatně výslovně připouští i druhý odstavce (subsekce) sekce 9 SOA, když jako pachatele připouští osobu, k jejíž penetraci došlo.¹⁶⁴ Je tedy nasnadě, že v jednotlivých případech spadajících pod sekci 9 a 13 bude možné pozorovat širokou škálu stupňů zavinění, kdy bude jak na obžalobě, tak na soudech, aby tito vyhodnotili koho trestně stíhat, a jaký trest, pokud nějaký, bude za dané jednání vhodné uložit. Nebude překvapením, že ve většině případů těchto mladých „delikventů“ nemusí být pro činění trestně-procesních kroků ze strany stíhajících orgánů shledán jediný důvod, zatímco v jiných případech se jako adekvátnější a vhodnější může jevit opatření prováděné ze strany úředních orgánů péče o děti, a to jak ve vztahu k některému, či k oběma „pachatelům“. Stále zde však existují opodstatněné důvody, proč právo nesoucí tento vzkaz nejen pro dospělé, ale také pro děti, v jeho dosavadní podobě ponechat.¹⁶⁵

Z uvedené konstrukce lze pozorovat, že jak angličtí soudci, tak žalobci, jsou oproti těm českým, i přes existenci zásady oportunitity v českém trestním procesu spočívající v možnosti státního zástupce trestní stíhání z důvodu tzv. neúčelnosti zastavit, či z téhož důvodu věc ještě před zahájením trestního stíhání odložit,¹⁶⁶ nadání jistou vyšší mírou diskreční pravomoci, což ostatně dotváří celkový obraz systému *common law*. Jinak koncipovaný právní systém a s tím související rozsah pravomocí

---

¹⁶² HERRING, J. *Criminal Law: Text, Cases and Materials*. 6 ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 457.

¹⁶³ R v G [2008] UKHL 37. In: *Parliament.uk* [online]. Baroness Hale, 48. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldjudgmt/jd080618/rvg-1.htm>.

¹⁶⁴ S. 9 (2) SOA.

¹⁶⁵ R v G [2008] UKHL 37. In: *Parliament.uk* [online]. Baroness Hale, 48. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldjudgmt/jd080618/rvg-1.htm>.

¹⁶⁶ Ust. § 172 odst. 2 písm. c) a § 159a odst. 4 Zákona č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513 - 576. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „TR“).

procesních stran jsou proto hlavním důvodem, proč odlišně stanovená hranice trestní odpovědnosti a sexuální svobody mohou v trestním právu Anglie a Walesu fungovat ve vzájemné symbióze, zatímco v českém právním řádu je podobná úprava v praxi jen těžko představitelná.

4.1.2 Hranice trestní odpovědnosti vs. jiné věkové hranice

Hranice sexuální svobody není jedinou věkovou hranicí, která se od hranice trestní odpovědnosti liší, kdy tuto různorodost lze v anglickém právním řádu pozorovat i v jiných sociálně-právních oblastech, ve kterých dětem do určitého věku připisuje určitý stupeň ochrany. Tak například minimální věk, ve kterém mohou děti začít pracovat na částečný úvazek, je vyjma činností v oblasti televize, modelingu a divadla, kdy pro vystupování v těchto odvětvích může být dětem udělena speciální licence, je v Anglii stanoven hranicí 13 let. Začít pracovat na plný úvazek mohou děti jakmile dosáhnou minimálního věku, kdy mohou opustit školu, což je v Anglii věk 16 let.¹⁶⁷ I zde však stále platí jistá omezení, kdy maximální počet týdně odpracovaných hodin je čtyřicet, a vyplácení mezd dětem ve věku 16 a 17 let podléhá speciálním podmínkám, a minimální hodinová mzda je stanovena na 4,05 £.¹⁶⁸ Platná úprava všech práv a povinností dospělých zaměstnanců se vztahuje až na osoby, které dosáhnou 18 let.¹⁶⁹ Co se pak týká věku povinné školní docházky, který je stanoven věkem 16 let, až do 18 let musí být tyto osoby buď pokračovat v plnohodnotném studiu, začít navštěvovat odbornou praxi či učení jakožto přípravu na budoucí povolání, anebo trávit 20 či více hodin týdně prací či dobrovolnou činností za současného částečného studia.¹⁷⁰

Věk 16 let je pak hraničním věkem i pro uzavírání sňatku, když anglický Marriage Act 1949¹⁷¹ ve své sekci 2 stanoví, že „sňatek uzavřený mezi osobami, z nichž některá je věku nižšího, než 16 let, je neplatný.“¹⁷² Osoby mladší 21 let pak mohou

---

¹⁶⁷ School Leaving Age. In: *Gov.uk* [online]. [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/when-you-can-leave-school>.

¹⁶⁸ Child Employment. In: *Gov.uk* [online]. 2. Paying children and young people. [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-employment/paying>.

¹⁶⁹ Child Employment. In: *Gov.uk* [online]. 1. Minimum ages children can work. [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-employment>.

¹⁷⁰ School Leaving Age. In: *Gov.uk* [online]. [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/when-you-can-leave-school>.

¹⁷¹ Marriage Act 1949. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/76/contents>.

¹⁷² S. 2 Marriage Act 1949.

uzavřít sňatek pouze za předpokladu, že jim k tomuto bude udělen souhlas jejich rodičů, případně zákonných zástupců, a u osob, na které se vztahuje příkaz k pobytu (*residence order*) či nařízení ústavní péče (*care order*), je zapotřebí také souhlasu těchto úřadů a institucí. Není-li takových osob, které by mohly souhlas udělit, nebo dojde-li k tomu, že udělení souhlasu bude odmítnuto, může na základě podaného návrhu o přípustnosti daného sňatku rozhodnout soud.¹⁷³

Ačkoli může být dítě starší 10 let postaveno před trestní soud, zasednout v porotě může až o 8 let později,¹⁷⁴ a 18 let je také věkem, kdy se člověk podle rodinného práva stává zletilým.¹⁷⁵ Až paradoxně působí skutečnost, že zákon obsahující úpravu týkající se zacházení s domácími zvířaty (mazlíčky) zakazuje, aby se tyto zvířata prodávala osobám mladším 12 let.¹⁷⁶ Ve vztahu k tomuto ustanovení se pak někteří kritici současné úpravy vyjadřují v tom smyslu, že je rozporuplné, aby zákon považoval stejné dítě o dva roky mladší za dostatečně vyspělé k tomu, aby bylo před soudem trestně stíháno.¹⁷⁷

Z uvedeného je zřejmé, že žádná další věková hranice není stanovena tak nízko, jako je tomu v případě odpovědnosti trestní. Je proto poněkud zarážející, že přestože anglické právo ve všech výše uvedených oblastech požaduje po dětech dosažení jistého stupně vyspělosti, trestní odpovědnost, která má již ze své podstaty na jedince jeden z nejvýznamnějších dopadů, když jednak ty nejostřejší sankce jsou vyhrazeny právě trestnímu právu, a jednak i pouhé trestní stíhání osoby a její případné následné odsouzení může mít na její život dlouhodobé, až celoživotní následky, jim připisuje již v tak útlém věku.

4.1.3 Právní režim zacházení s pachateli mladšími 10 let

Věková hranice trestní odpovědnosti se v anglickém právu pojí s nevyvratitelnou domněnkou *doli incapax*, na jejímž základě se presumuje, že děti, které ještě nedosáhly věku 10 let nejsou dostatečně zralé na to, aby mohly rozpoznat škodlivost a závažnost

---

¹⁷³ S. 3 (1) a (1A) Marriage Act 1949.

¹⁷⁴ S. 1 (1) písm. a) Juries Act 1974. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/23/contents>.

¹⁷⁵ S. 1 Family Reform Act 1969. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1969/46/contents>.

¹⁷⁶ S. 3 Pet Animals Act 1951. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/14-15/35/contents>.

¹⁷⁷ GOLDSON, B.; PETERS, E. *Tough Justice: Responding to Children in Trouble*. London: Children's Society, 2000, s. 4.

svého protiprávního jednání, chybí jim tedy mentální, neboli vnitřní element trestní odpovědnosti – *mens rea*. Tyto děti jsou také považovány za příliš mladé na to, aby podléhaly přísnostem a nástrahám trestního procesu.¹⁷⁸

Opatření vůči dětským pachatelům mladších 10 let však mohou být činěny v rámci tzv. rodinných soudních řízení (*family proceedings*),¹⁷⁹ kdy soudy mohou na základě podnětu příslušného správního orgánu (*local authority*) či tzv. autorizované osoby (*authorised person*)¹⁸⁰ rozhodnout o nařízení ústavní péče (*care order*) nebo o dozoru, který bude vykonávat soudem určený místně příslušný orgán (*supervision order*).¹⁸¹ V rámci občanských soudních řízení¹⁸² mohou soudy přistoupit k vydání tzv. bezpečnostního příkazu (*child safety order*), jehož prostřednictvím lze danému dítěti za současného uložení povinnosti podřídit se stanoveným požadavkům na časově omezenou dobu¹⁸³ přikázat dozor příslušného sociálního pracovníka či člena týmu zabývajícího se kriminalitou mladých pachatelů (*Youth Offending Team*).¹⁸⁴ Požadavky, jež tvoří součást bezpečnostního příkazu, přitom musí být stanoveny tak, aby zajistily, že dítě bude podléhat řádné kontrole a zároveň se mu dostane dostatečné péče, ochrany a podpory, nebo aby zamezily jakémukoliv dalšímu opakování chování, na jehož základě byl takový příkaz vydán.¹⁸⁵ Poruší či nesplní-li delikventní dítě podmínky v bezpečnostním příkazu stanovené, může soud přistoupit k nařízení ústavní péče nebo dozoru místního orgánu ve smyslu sekce 31 Children Act 1989.

4.1.4 Právní režim zacházení s mladými pachateli staršími 10 let

Ačkoli přiznává anglické trestní právo dětem, které dosáhly 10 let, plnou trestní odpovědnost, kdy po zrušení vyvratitelné domněnky *doli incapax* zákonem Crime and Disorder Act 1998¹⁸⁶ již neexistuje žádný způsob, jak by dítě starší tohoto věku mohlo

---

¹⁷⁸ RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 14.

¹⁷⁹ S. 31 (4) Children Act 1989. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents>.

¹⁸⁰ Autorizovanou osobou je dle S. 9 Children Act 1989 Národní společnost pro prevenci proti násilí na dětech a jakýkoli z jejich zaměstnanců, a dále jakákoli osoba či orgán zmocněné nařízením Státního tajemníka zahájit řízení podle této sekce a také zaměstnanci takto zmocněné osoby či orgánu.

¹⁸¹ S. 31 (1) a (11) Children Act 1989.

¹⁸² S. 11 (6) CDA 1998.

¹⁸³ Nejdéle na dvanáct měsíců – S. 11 (4) CDA 1998.

¹⁸⁴ S. 11 (1) a (8) CDA 1998.

¹⁸⁵ S. 11 (5) CDA 1998.

¹⁸⁶ Viz kapitola 3.1.9., strana 15. této práce.

být z trestní odpovědnosti z důvodu svého nízkého věku (nad 10 let) a nedostatečné mentální a psychické zralosti vyňato,¹⁸⁷ vyznačuje se právní režim zacházení s pachateli ve věku 10 až 17 let, tzv. mládežníky,¹⁸⁸ oproti dospělým pachatelům jistými specifiky, a to:

- projednávání trestných činů speciálními soudy pro mladistvé (*youth courts*),
- ukládání odlišných trestních sankcí,
- v případě uložení trestu odnětí svobody je namísto vězení jeho výkon realizován ve speciálních zabezpečovacích centrech pro mladistvé (*secure centres for young people*).¹⁸⁹

S delikventy staršími 18 let je již zacházeno stejně jako s pachateli dospělými, a výše uvedená specifika pro ně neplatí. Pro odsouzené ve věku od 18 do 25 let však v Anglii a Walesu existují oddělená vězení, ve výkonu trestu odnětí svobody se tak se zbytkem dospělých pachatelů neseťkají.¹⁹⁰

Nelze také zapomínat, že všechny soudy musí mít při svém zacházení s dětmi na paměti tzv. *welfare principle* (zásadu prospěšnosti) zakotvený v sekci 44 CYPA 1933, který stanoví, že „každý soud, před nějž je, ať už jako pachatel či jiný účastník řízení, postaveno dítě či mladá osoba, je povinen brát ohled na prospěch tohoto dítěte či mladé osoby a v příslušné míře učinit kroky vedoucí k jeho odstranění z nežádoucího prostředí, jakož i k přijetí takových opatření, které mu zajistí vhodné vzdělání či jinou praktickou přípravu na budoucí povolání.“ I tento princip poněkud zmírňuje dopady plné trestní odpovědnosti dětí starších 10 let, kdy v kontextu celkového boje s kriminalitou mládeže je na něj nahlíženo spíše jako na přiměřené uznání a porozumění snížené kapacity u dětí, než jako na nadměrnou shovívavost vůči nim.¹⁹¹

---

¹⁸⁷ Nutno podotknout, že užití vyvratitelné domněnky *doli incapax* nebylo v anglickém trestním jedinou možností vynětí z trestní odpovědnosti - po jejím zrušení existují v rámci tzv. „general defences“ ještě další způsoby tohoto vynětí – viz poznámka pod bodem 133, tyto však již nejsou spojeny s nízkým věkem, resp. nedostatkem mentální a psychické vyspělosti dítěte staršího 10 let.

¹⁸⁸ Anglické právo užívá pojem *youth offender* – mládežník, mladistvý pachatel.

¹⁸⁹ Age of Criminal Responsibility. In: *Gov.uk* [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>.

¹⁹⁰ Age of Criminal Responsibility. In: *Gov.uk* [online]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>.

¹⁹¹ FIONDA, J. Case commentary: The age of innocence? The concept of childhood in the punishment of young offenders (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson). *Child and Family Law Quarterly*. 1998, vol. 10, no. 1, s. 77.

4.2 Současná právní úprava věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice

Úprava věkové hranice trestní odpovědnosti je v českém právním řádu obsažena v obecné části trestního zákoníku, který v § 25 stanoví, že „kdo v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.“¹⁹² Tato obecná věková hranice je rovněž reflektována i ve speciální úpravě zákona o soudnictví ve věcech mládeže, a to konkrétně v § 89 odst. 1, dle něhož „dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.“¹⁹³

Spolu s přičetností je potřebný věk jednou ze základních charakteristik pachatele trestného činu, na základě kterých lze dovozovat existenci viny,¹⁹⁴ přičemž patří mezi obecné znaky trestného činu, které jsou pro všechny trestné činy shodné (na rozdíl od znaků typových, tj. znaků skutkové podstaty, které od sebe pomáhají odlišovat jednotlivé trestné činy navzájem).¹⁹⁵

Per argumentum a contrario se tak dovršením patnáctého roku věku stávají mladí jedinci trestně odpovědnými. Ono dovršení je nutno vykládat ve smyslu interpretačního ustanovení § 139 TZ, které určuje pravidlo počítání času a dle kterého tam, kde TZ „spojuje s uplynutím určité doby nějaký účinek, nezapočítává se do ní den, kdy nastala událost určující její začátek.“¹⁹⁶ V souvislosti s tímto ustanovením tak období trestní odpovědnosti začíná dnem, který následuje po dni patnáctých narozenin, tj. například pachatel narozený dne 22. 10. 2012 nebude až do 0,00 hod. dne 22. 10. 2017 trestně odpovědný,¹⁹⁷ zatímco v čase 0,01 hod. dne 23. 10. 2017 už za své jednání mající povahu trestného činu odpovídat bude. V případě pokračování v trestném činu či u trestných činů trvajících se trestní odpovědnost jejich pachatelů omezuje na období po dovršení patnáctého roku věku.¹⁹⁸ Tuto konstrukci zvolil zákonodárce z toho důvodu, vyloučil důkazní obtíže, které by mohly nastat v případě, že by za účelem

---

¹⁹² § 25 TZ.

¹⁹³ § 89 odst. 1 ZSVM.

¹⁹⁴ SOLNÁŘ, V. a kol. *Systém českého trestního práva. Část druhá - Základy trestní odpovědnosti*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, s. 258.

¹⁹⁵ JELÍNEK, J a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 132.

¹⁹⁶ § 139 TZ.

¹⁹⁷ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 223.

¹⁹⁸ JELÍNEK, J a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 210.

určení okamžiku dovršení 15 let musel soud u každého mladistvého pachatele zjišťovat přesnou hodinu a minutu jeho narození.¹⁹⁹

K určení pachatelova věku je používán tzv. věk matrikový, který se počítá od data narození uvedeného v matriční knize. Vedle věku matrikového se odlišuje v širším smyslu věk mentální, vyjadřující celkovou vyspělost pachatele a dosaženou úroveň jeho dospívání, která zahrnuje jeho biologickou, psychologickou, sociální a mravní úroveň, jež podmiňuje rozpoznávací a ovládací schopnosti daného jedince. Mentální věk však nezahrnuje duševní stav pachatele, tedy nemoc či poruchu ve smyslu psychiatrickém – ten je pak dále zkoumán v rámci podmínky přičetnosti. Poněvadž je přesné určení rozumové a mravní úrovně jednotlivých pachatelů z hlediska práva obtížně formalizovatelné, vypomáhá si zákonodárce tím, že vychází ze vzájemné korelace mezi oběma typy věku, kdy věk matrikový zpravidla vypovídá právě i o dosažené rozumové a mravní vyspělosti, a může tak sloužit coby regulérní ukazatel věku mentálního (tedy dosažené mentální a rozumové úrovně).²⁰⁰

4.2.1 Hranice trestní odpovědnosti vs. jiné věkové hranice

Na rozdíl od právní úpravy Anglie je věková hranice trestní odpovědnosti spojena s dalšími právně a sociálně významnými mezníky v životě jedince. Odpovídá totiž jak hranici určující možnost beztrestně realizovat pohlavní styk, tak věku, ve kterém dochází k ukončení povinné školní docházky, což byl ostatně jeden z hlavních bodů, o který se zákonodárce při stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti v roce 1950 opíral. S dosažením věku 15 let a ukončením povinné školní docházky pak občanský zákoník²⁰¹ spojuje možnost legálního výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu,²⁰² jedinci starší 15 let tak mohou po ukončení povinné školní docházky být účastníky pracovněprávních vztahů. Každý občan, který dosáhl věku 15 let a má trvalý

---

¹⁹⁹ FRYŠTÁK, M. Je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti dostatečným řešením dětské kriminality? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2006, roč. 14, č. 1, s. 10.

²⁰⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 221 – 222.

²⁰¹ Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 33, s. 1026 - 1365. ISSN 1212 - 1244. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. (dále jen „OZ“).

²⁰² § 34 a § 34 OZ.

pobyt na území České republiky, je povinen mít občanský průkaz.²⁰³ Z uvedeného plyne, že patnáctiletá věková hranice určující počátek trestní odpovědnosti se vyznačuje úzkou provázaností s jinými soukromoprávními i veřejnoprávními odvětvími, což podtrhuje její vysokou důležitost v životě mladých jedinců.

Je zapotřebí podotknout, že český právní řád disponuje i jinou právně významnou věkovou hranicí, která se od té patnáctileté odlišuje. Jedná se o věkovou hranici určující dosažení zletilosti a s tím související nabytím plné svéprávnosti mladého jedince, která je stanovena dovršením osmnáctého roku věku.²⁰⁴ S dosažením zletilosti a plné svéprávnosti je pak dále spojena možnost uzavírat manželství, občanský zákoník pak připouští i výjimečné případy, kdy lze za splnění zákonem stanovených podmínek povolit uzavření manželství i nezletilému, který dovršil věku 16 let.²⁰⁵ Ani o osmnáctileté hranici určující zletilost a dosažení plné svéprávnosti v právu občanském však nelze říci, že nemá své odrazy v právu trestním, když věk 18 let zde určuje hranici tzv. *relativní trestní odpovědnosti mladistvých* pachatelů, o níž bude blíže pojednáno v následujících kapitolách.

4.2.2 Absolutní trestní neodpovědnost pachatelů mladších 15 let a právní režim zacházení s nimi

Dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) ZSVM se osoby, které nedovršily patnáctý rok věku označují výrazem *dítě*. V ustanovení § 89 pak ZSVM dává výše uvedenou normu dohromady s ustanovením § 25 TZ když stanoví, že „dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné“²⁰⁶.

Dopustí-li se takové dítě některého z jednání, které kromě podmínky dostatečného věku pachatele vykazuje všechny ostatní znaky trestného činu upraveného v trestním zákoníku, je toto jednání dle § 4 ZSVM označováno jako *čin jinak trestný*.²⁰⁷ Takovéto označení protiprávního jednání, jež by za jiných okolností naplňovalo všechny znaky činu trestného, nepoužívá ZSVM pouze ve vztahu k pachatelům mladších 15 let, ale jedná se o hromadný termín užívaný pro všechny protiprávní a

---

²⁰³ Zákon č. 328 ze dne 30. listopadu 1999 o občanských průkazech. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 107, s. 7450 - 7457. § 2 odst. 2. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=328/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

²⁰⁴ § 30 OZ.

²⁰⁵ § 672 OZ.

²⁰⁶ § 89 ZSVM.

²⁰⁷ § 2 odst. 2 písm. a), § 4 ZSVM.

společensky škodlivé činy spáchané těmi jedinci, u nichž absentuje některý ze zákonných znaků vztahujících se k osobě pachatele. Tak se kromě osob mladších 15 let mohou činu jinak trestného dopustit například osoby s nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělostí či osoby nepříčetné.²⁰⁸

Zákonná konstrukce dle které jsou děti do 15 let absolutně trestně neodpovědné, zakládá nevyvratitelnou domněnku *praesumptio iuris ac de iure* nepříčetnosti a neschopnosti viny,²⁰⁹ vycházející z pojetí, že osoby, které nedosáhly určitého stupně zralosti, nejsou nadány plnou schopností rozpoznat protiprávnost svých činů nebo ovládnout své jednání a jsou tak postaveny na roveň osob nepříčetných pro duševní poruchu.²¹⁰ Stanovení pevné věkové hranice určující předěl mezi obdobími absolutního vynětí z trestní odpovědnosti a jejím počátkem je efektivním usnadněním postupu, který by v ideálním případě spočíval v individuálním zkoumání dosažené mentální úrovně každého dítěte, které by bylo ze spáchaní trestného činu obviněno. Nadto ani uložení trestu těmto osobám by vzhledem k obecnému poznatku, že jejich biologický a psychosociální vývoj ještě není zcela u konce, dle zákonodárce nebylo zcela přiměřené, když jako vhodnější se zde jeví užití zákonem stanovených opatření majících spíše nápravný, než represivní charakter.²¹¹

Ačkoli z hmotněprávního hlediska nejsou děti mladší patnácti let trestně odpovědné, právo procesní na projednání činů jinak trestných, které se stávají předmětem řízení před soudy pro mládež²¹², pamatuje. Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného,²¹³ která upravuje ZSVM v hlavě třetí, by měla být vedena tak, aby přispívala k předcházení a zamezování trestných činů.²¹⁴ Základním smyslem projednávání činů jinak trestných spáchaných dětmi je

---

²⁰⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 747.

²⁰⁹ ŘÍHA, J. Ještě k nepříčetnosti podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zejména ke vztahu § 5 odst. 1, 2 ZSM a § 12 TZ). *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 10, s. 294.

²¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Edice velké komentáře*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 366.

²¹¹ SOLNAR, V. a kol. *Systém českého trestního práva. Část druhá - Základy trestní odpovědnosti*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, s. 258.

²¹² Soudy pro mládež jsou specializované soudy spadající do systému soudnictví ve věcech mládeže dle ZSVM, které jsou odděleny od systému obecného trestního soudnictví dospělých. Jsou nadány působností a pravomocí rozhodovat v řízeních ve věcech mladistvých a v řízení ve věcech činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími 15 let. Dle § 2 odst. 2 písm. d) je soudem pro mládež zvláštní senát nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu.

²¹³ Viz § 89 odst. 2 ZSVM.

²¹⁴ § 1 odst. 2 ZSVM, část věty první za středníkem.

„rychlá a adekvátní reakce na jejich spáchání, předcházení jejich opakování, náležitá reflexe potřeb osob jimi poškozených a zvláště pak vytvoření podmínek pro další sociální a duševní rozvoj dětí, které se jich dopustily. Primární je zde výchovné působení na ně, jejich ochrana před škodlivými vlivy a obnovení jejich sociálního zázemí.“²¹⁵

Taxativní výčet nápravně-výchovných opatření, mezi něž patří výchovná povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova a ochranné léčení, stanoví ZSVM ve svém § 93, přičemž systematické zařazení vyjmenovaných opatření není čistě náhodné, když zákon od opatření vyznačujících se širokou mírou variability a individuálním přístupem (výchovné povinnosti a omezení, výchovné programy) a či svou mírnou formou (napomenutí s výstrahou) přechází až k opatřením, která znamenají podstatný zásah do dosavadního života dětí a jejich uložení je možné jen v těch nejzávažnějších případech (ochranná výchova, ochranné léčení).

V ustanovení § 93 odst. 1 se zároveň uvádí, že jednotlivá opatření může soud uložit „zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření“, ²¹⁶ tedy na základě odborného vyjádření či znaleckého posudku zpracovaných odborníkem či znalcem specializovaným na dětskou psychologii, případně na dětskou psychiatrii. Pro užití adekvátního opatření by měl soud vedle odborného posouzení vycházet i z podrobného zmapování aktuální životní situace a rodinných poměrů daného dítěte zachycených v komplexní zprávě pořízené příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí či úředníkem Probační a mediační služby.²¹⁷ Zároveň by měl být šetřen hlavní smysl a účel užití opatření zakotvený v úvodním ustanovení § 1 odst. 2 ZSVM, tedy aby opatření uložená dětem mladším patnácti let a mladistvým²¹⁸ dopustivším se protiprávního činu účinně přispívala k tomu, aby se dalšího páchaní zdrželi i do budoucna, našli si společenské uplatnění odpovídající jejich

---

²¹⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 698.

²¹⁶ § 93 ZSVM.

²¹⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 750.

²¹⁸ O zákonném režimu mladistvých pachatelů pojednává následující kapitola 4.2.3.

schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěli k odčinění újmy protiprávním činem vzniklé.²¹⁹

Ačkoli se ZSVM řadí mezi trestní předpisy, je řízení podle hlavy třetí natolik specifické, že o něm nelze hovořit jako o řízení trestním, ale svou povahou odpovídá soudnímu řízení občanskému. Dle odborníků se jedná o svébytné řízení nesporné vycházející z právní úpravy řízení ve věcech péče o nezletilé vymezené v § 176 an. občanského soudního řádu s modifikacemi upravenými právě v ZSVM.²²⁰

V rámci této nejnižší věkové kategorie je z důvodu trestněprávní relevance nezbytné zmínit ještě věk 12 let, jehož dovršení stanoví § 93 odst. 2 ZSVM jako podmínku pro uložení opatření ochranné výchovy dítěti, které se dopustilo činu jinak trestného, za který trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu. Věk 12 let však již není podmínkou pro uložení ochranného léčení, jelikož podstatou tohoto pravděpodobně nejcitelnějšího a nejvíce omezujícího opatření je terapeutické působení na duševně chorého či na návykové látky závislého jedince²²¹, k jehož léčení je z důvodu zajištění ochrany společnosti nutno přistoupit bez ohledu na věk.

4.2.3 Relativní trestní odpovědnost mladistvých ve věku od 15 do 18 let a právní režim zacházení s nimi

Ani s dovršením patnáctého roku věku nevzniká trestní odpovědnost mladého jedince v plném rozsahu, když osobám ve věku od 15 do 18 let poskytuje trestní právo jistou míru ochrany spočívající ve zvláštní úpravě podmínek jejich odpovědnosti, jakož i způsobu a typu ukládání sankcí.

Předně je třeba vyjasnit si pojmy, které se k trestní odpovědnosti těchto mladých delikventů vážou, kdy osoby, které v době spáchání protiprávního činu dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok svého věku jsou dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM označovány jako *mladiství*, trestný čin jimi spáchaný je *proviněním*²²² a pro sankce, které jsou za spáchaná provinění ukládány, užívá ZSVM, podobně jako u dětí mladších 15 let, namísto trestu termín *opatření*.²²³ Navzdory stejnému názvu se

---

²¹⁹ § 1 odst. 2 ZSVM.

²²⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 698.

²²¹ § 93 odst. 4 ZSVM.

²²² § 6 odst. 1 ZSVM.

²²³ § 9 a násl. ZSVM.

však nejedná o opatření shodná s těmi uvedenými v § 93 ZSVM, která se ukládají dětem, jejichž trestní odpovědnost je kvůli jejich nízkému věku dle § 25 TZ vyloučena, nýbrž jde o základní právní následky provinění trestně odpovědných mladistvých, se kterými je díky speciální úpravě ZSVM zacházeno odlišně než s pachateli dospělými. Dle § 10 ZSVM lze mladistvým pachatelům uložit opatření výchovná, ochranná a trestní, přičemž jednotlivé druhy opatření trestních v podstatě kopírují druhy trestů ukládaných pachatelům dospělým s tím, že mladistvým nelze uložit propadnutí majetku, zákaz pobytu, ztrátu čestných titulů a vyznamenání a ztrátu vojenské hodnosti.²²⁴

I v případě mladistvých provinilců je vycházeno z pojetí, že jejich fyzický a psychický vývoj ještě není zcela u konce, je zde však předpoklad, že mladistvý ve svém vývoji postoupil tak, že jeho rozumová a mravní vyspělost se přeci jen nachází v pokročilejším stadiu, než u dětí, a tudíž není zcela od věci ji u nich v případě existujících nejasností podrobněji zkoumat. Z důvodu stále pokračujícího procesu dospívání může u mladistvého pachatele nastat situace, kdy jeho psychický vývoj neodpovídá dosažené úrovni vývoje fyzického, přičemž vzájemný vztah mezi těmito dvěma kategoriemi je ovlivněn mnoha faktory, a to především rodinou a vrstevnickými skupinami²²⁵, ve kterých se daný jedinec pohybuje.²²⁶ Nezřídka pak dochází ke stavu, ve kterém jednotliví mladiství pachatelé stejného věku dosahují každý jiné mentální a psychické úrovně a z tohoto hlediska u nich mohou nastat až propastné rozdíly.

Právě snaha reagovat účelně na situace, kdy nedostatečná zralost mladistvého vyvolaná jeho opožděným, nikoli však patologickým, sociálním vývojem vede ke spáchání protiprávního činu, k němuž by jinak (například v dospělém věku) u daného jedince již nedošlo, byla smyslem znovuzavedení koncepce tzv. *relativní* neboli *podmíněné trestní odpovědnosti*²²⁷ mladistvých pachatelů reflektované v § 5 odst. 1 ZSVM, jenž stanoví, že „mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“ Tato koncepce navazuje na původní

---

²²⁴ Srov. k tomu § 52 TZ.

²²⁵ KUCHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 81.

²²⁶ Mezi další faktory, které dle provedených průzkumů kriminalitu mládeže ovlivňují, patří alkohol a drogy, vrozené osobnostní dispozice, trávení volného času, škola, televize, počítačové hry a internet.

²²⁷ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 499.

úpravu obsaženou v československém ZSVM 1931, která obdobně vycházela z tzv. *podmíněné* či *relativní přičetnosti* odvislé na dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého v době spáchání činu.²²⁸

Trestní odpovědnost mladistvých pachatelů je tak „relativizována“ tím, že ačkoli jsou tito v zásadě dle obecného ustanovení § 25 TZ za své činy trestně odpovědní, je v případě existujících pochybností o jejich rozumovém a mravním vývoji zapotřebí přistoupit k podrobnému znaleckému zkoumání jejich duševního stavu, přičemž pokud je v rámci tohoto zkoumání nedostatek ovládací či rozpoznávací schopnosti potvrzen, je nezbytné ve smyslu speciálního § 5 odst. 1 ZSVM konstatovat, že trestní odpovědnost zde dána není. K vyšetření duševního stavu mladistvého, které vyjma odůvodněných případů nesmí trvat déle než jeden měsíc, se pak přiberou dva znalci – jeden z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a druhý z oboru zdravotnictví či pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii.²²⁹ Při této relativní trestní odpovědnosti je tak způsobilost mladistvých být pachatelem vázána na jejich schopnost mentálně a psychicky chápat smysl a význam svého počínání.

Nutno podotknout, že v praxi se rozdílná úroveň rozumové a mravní vyspělosti jednotlivých mladistvých pachatelů projeví zejména u činů jako jsou drobné případy neoprávněného užívání cizí věci, omezování osobní svobody či delikty počítačové kriminality, zatímco například u klasických trestných jednání jako jsou loupeže, krádeže, vydírání či v případě spáchání závažných kriminálních deliktů jako je vražda, znásilnění či těžkého ublížení na zdraví, budou v důsledku častějšího uvědomění si a pochopení zjevné nesprávnosti těchto jednání rozdíly mezi dosaženým stupněm rozumového a mravního vývoje jedinců ve věku 15 – 18 let z hlediska trestního práva téměř zanedbatelné. Případná nezralost mladistvého přitom musí být zásadní a podstatná, což znamená, že musí být zřejmé, že mladistvý po stránce rozumové či mravní nedosáhl v době spáchání činu takového vývoje, jakého zpravidla dosahují jeho vrstevníci.²³⁰

---

²²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

²²⁹ § 58 odst. 1 a 2 ZSVM.

²³⁰ JELÍNEK, J a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 213.

Dopustí-li se mladistvý nedosahující dostatečného stupně rozumové či mravní vyspělosti jednání naplňujícího všechny znaky trestného činu, nelze v tomto případě hovořit o spáchání *provinění*, ale v důsledku trestní neodpovědnosti takového mladistvého bude takový čin kvalifikován jako *čin jinak trestný*, podobně jako je tomu u dětí mladších 15 let,²³¹ a případné *opatření* jim nebude ukládáno dle § 10 ZSVM, ale dle § 93 ZSVM.

Pojem *rozumová a mravní vyspělost* v sobě zahrnuje dvě vzájemně se ovlivňující složky, které z vývojového hlediska mladistvého jedince tvoří jeden celek, přičemž *rozumová vyspělost* je charakterizována jako „stupeň vývoje myšlení jedince, schopnost podřazovat vjemy a podněty pod určité pojmy a s těmito pojmy pracovat myšlenkovými operacemi“²³², zatímco *vyspělosti mravní* se pak rozumí „stupeň sociálního a hodnotového vývoje jednotlivce, jeho schopnost orientovat se ve společenských normách“²³³. Pojem rozumové a mravní vyspělosti mladistvého jedince však nelze zaměňovat s rozumovou a volní složkou přičetnosti, kdy nedostatek přičetnosti je spatřován jako projev určité duševní poruchy jako projevu chorobného stavu, zatímco nedostatečný stupeň rozumové a mravní vyspělosti ve smyslu § 5 ZSVM vychází z „normálního a nikoli patologicky opožděného“²³⁴ duševního vývoje dospívajícího jedince. Na rozdíl od pachatelů dospělých tak může být na základě § 5 odst. 1 ZSVM trestní odpovědnost mladistvých vyloučena z důvodu nedostatku rozpoznávací či ovládací schopnosti vzniklého nikoli v důsledku existence duševní poruchy v době spáchání činu, nýbrž v důsledku nízkého věku pachatele a s ním souvisejícího jeho stále ještě neukončeného psychosociálního vývoje.

Z teoretického hlediska zůstává otázkou, zda lze ustanovení § 5 odst. 1 ZSVM chápat jako jiný, další důvod vylučující trestní odpovědnost a tedy jako samostatný obligatorní znak subjektu stojící vedle věku a přičetnosti jako další obecný znak provinění, či je na něj nutno nahlížet jako na speciální typ nepřičetnosti (podmíněnou či

---

²³¹ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2014, s. 68.

²³² FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2014, s. 68.

²³³ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2014, s. 68.

²³⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 499.

relativní přičetnost).²³⁵ Jednotlivé názory se napříč spektrem odborné právní veřejnosti různí, kdy například autor učebnice trestního práva Jelínek je s poukazem na to, že nedostatečná rozumová a mravní vyspělost mladistvého je projevem opožděného dospívání a není projevem patologického rázu ani duševní poruchou, zastáncem varianty první,²³⁶ zatímco jiné trestněprávní autority tvrdí, že jak dle důvodové zprávy, která výslovně hovoří o podmíněné přičetnosti, tak i dle samotné formulace § 5 odst. 1, jenž je obdobou ustanovení § 26 TZ, když pojem duševní poruchy nahrazuje pojmem rozumové a mravní vyspělosti, je nutno toto ustanovení ZSVM chápat jako jiný typ biologického kritéria nepřičetnosti, resp. jako tzv. podmíněnou nepřičetnost.²³⁷

Pokud jde o formy zacházení s mladistvými pachateli, je třeba podotknout, že s ohledem na zákonodárcův úmysl zakomponovat do právní úpravy soudnictví nad mládeží princip tzv. *restorativní (obnovující) justice*, která klade důraz na vyváženou a spravedlivou reakci společnosti na trestný čin mladistvého, nezřídka se své spoluodpovědnosti za jeho selhání a orientuje se na řešení problémů i dalších zúčastněných osob a skupin spojených s trestným činem²³⁸ (oběti, sociální společenství blízké pachateli), se u mladistvých vedle ukládaných opatření či namísto nich jako specifické formy kvalifikované trestněprávní reakce na spáchané provinění mnohem výrazněji než u dospělých uplatňují tzv. *alternativy k potrestání* - upuštění od uložení trestního opatření dle § 11 a § 14 ZSVM, odstoupení od trestního stíhání podle § 70 a násl. ZSVM, a rovněž konstrukce účinné lítosti v § 7 ZSVM je mnohem širší.²³⁹

---

²³⁵ ŠÁMAL, P. K podmíněné či relativní trestní odpovědnosti mladistvého. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 2, s. 48.

²³⁶ JELÍNEK, J a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 196 - 197.

²³⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 38.

²³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.

²³⁹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 491.

4.2.4 Plná trestní odpovědnost dospělých starších 18 let a specifika právního režimu zacházení s osobami ve věku blízkém věku mladistvých

Relativní trestní odpovědnost mladistvých, jenž závisí na dosažené úrovni rozumového a mravního vývoje, přechází dovršením osmnáctého roku věku, resp. dnem následujícím po dni osmnáctých narozenin²⁴⁰ do fáze plné trestní odpovědnosti, ve které se již rozumová a mravní vyspělost z hlediska stále ještě neukončeného vývoje delikventa nezkoumá, a s těmito pachateli je z hlediska posuzování jejich způsobilosti nést nepříznivé důsledky svého protiprávního jednání majícího povahu trestného činu zacházeno již jako s dospělými – jejich trestní odpovědnost tak může být vyloučena jen za podmínek stanovených v § 26 TZ, tedy za předpokladu, že nedostatek jejich rozpoznávací a ovládací schopnosti byl zapříčiněn duševní poruchou existující v době spáchání činu.

Hovoříme-li o plné trestní odpovědnosti dovršením věku osmnácti let, je na místě uvést, že tento z hlediska trestního práva hmotného relevantní mezník není nikterak vázán na dřívější tzv. fiktivní nabytí zletilosti dle práva občanského (typicky uzavřením manželství) – i v takových případech platí pro posouzení trestní odpovědnosti skutečný matrikový věk pachatele.²⁴¹

I přes skutečnost, že osoby, jež čerstvě překročily hranici 18 let, jsou již osobami plně trestně odpovědnými, je nezbytné zdůraznit, že z hlediska režimu zacházení na ně trestní zákoník jakožto na osoby *ve věku blízkém věku mladistvých* pamatuje hned na několika místech. V ustanovení § 41 písm. f) tak například spáchání trestného činu ve věku blízkém věku mladistvých stanoví jako polehčující okolnost mající vliv na druh a výši ukládaného trestu. Ačkoli zákon věk blízký věku mladistvých nijak blíže nedefinuje, dle ustálené praxe půjde nejčastěji o pachatele ve věku do 19 až 20 let, a ve výjimečných případech odůvodněných nedostatečnou rozumovou a mravní vyspělostí až do 21 let věku.²⁴² V dalších ustanoveních pak zákon zdůrazňuje možnost výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů na pachatele ve věku blízkém věku

---

²⁴⁰ Viz k tomu znění § 139 TZ.

²⁴¹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 223-224.

²⁴² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 548.

mladistvých, když těmto v rámci stanovení podmínek pro podmíněné upuštění od potrestání s dohledem dle § 48 TZ, domácího vězení dle § 60 TZ, výměry trestu obecně prospěšných prací dle § 63 TZ, zákazu pobytu dle § 75 TZ, podmíněného odsouzení dle § 81 a násl. a podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody s dohledem dle § 84 a násl., připouští možnost samostatně nebo vedle přiměřených omezení a povinností uložit některé z výchovných opatření uvedených v ZSVM za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.²⁴³ Věk blízký věku mladistvých sehrává svou roli i v případě odsouzeného, který zavdá svým chováním příčinu k přeměně trestu obecně prospěšných prací, avšak je zde stále ještě určitá naděje, že na něj lze výchovně působit, a tak může soud výjimečně vzhledem k jeho osobě a okolnostem případu dle ustanovení § 65 odst. 3 písm. c) ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti nebo prodloužit dobu jeho výkonu za současného uložení výchovných opatření dle § 63 odst. 3 TZ.

V rámci pojednání o plné trestní odpovědnosti osob starších 18 let stojí za zmínku ještě mezník představovaný dovršením devatenáctého roku věku, který § 22 odst. 2 ZSVM stanoví jako nejzazší věkovou hranici určující konec časového úseku, na který lze výjimečně prodloužit ochrannou výchovu mladistvého, jenž by jinak musela skončit dovršením 18 let.²⁴⁴ Ačkoli se tak dané ustanovení váže ke kategorii osob mladistvých,²⁴⁵ připuštěním možnosti prodloužit ochrannou výchovu do dovršení devatenáctého roku věku již zasahuje do právního režimu osob starších 18 let,²⁴⁶ které již nabyly plnou trestní odpovědnost. Účelem ochranné výchovy je přitom „vhodnou výchovou odstranit, popřípadě omezit možnost vzniku dalších, pro společnost nebezpečných následků zanedbané výchovy a současně umožnit jednotlivci jeho další rozvoj, aby se mohl stát řádným občanem“²⁴⁷ – smyslem prodloužení tohoto opatření je tedy přetrvávající snaha stále ještě výchovně a preventivně působit na dospělého pachatele, jehož zájem to s ohledem na konkrétní okolnosti vyžaduje.

---

²⁴³ Ust. § 48 odst. 5, § 60 odst. 5, § 63 odst. 3, § 75 odst. 4, § 82 odst. 3 a § 85 odst. 3 TZ.

²⁴⁴ Ust. § 22 odst. 2 ZSVM.

²⁴⁵ Viz k tomu § 22 odst. 1, který stanoví, že ochrannou výchovu dle tohoto ustanovení může soud pro mládež uložit pouze mladistvému, tedy osobě ve věku 15 – 18 let. Z dikce § 22 odst. 2 pak plyne, že s výkonem ochranné výchovy již nelze začít po dovršení osmnáctého roku věku.

²⁴⁶ K rozhodnutí o prodloužení ochranné výchovy však musí dojít ještě předtím, než daný jedinec dovrší 18 let.

²⁴⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 240.

4.3 Shrnutí poznatků a komparace současných právních úprav věkové hranice trestní odpovědnosti ve srovnávaných zemích

1) Přistoupíme-li k vyhodnocení poznatků obsažených v předešlých kapitol částí 4. této práce a následné komparaci současných úprav hranice trestní odpovědnosti v anglickém a českém právu, přísluší na prvním místě věnovat pozornost **celkovému postavení institutu věku**, které tento v trestněprávních úpravách obou srovnávaných zemí zaujímá. Zatímco anglické trestní právo chápe dětský věk pachatele (*infancy*) jako jednu z tzv. obecných obran (*general defences*), v českém právním řádu je dostatečný věk vedle přičetnosti jednou ze základních podmínek trestní odpovědnosti, na základě kterých lze charakterizovat pachatele trestného činu a dovozovat existenci jeho viny. Toto odlišné koncepční pojetí s sebou nese i procesněprávní důsledky – dle úpravy anglické je to obhajoba, která musí nedostatečný věk dětského delikventa namítnout, načež po vznesení této námitky přechází důkazní břemeno o vyvrácení uplatnitelnosti dané obrany na obžalobu, oproti tomu v českém trestním procesu je k věku pachatele orgány činnými v trestním řízení přihlíženo z úřední povinnosti.

2) Druhý zřetelný rozdíl v úpravách srovnávaných zemí lze pozorovat v pramenech práva. Vzhledem ke značné míře roztržitosti pramenů, která je pro země *common law* typická, nelze za situace, kdy trestní právo v zemích Anglie a Walesu dosud nedoznalo vytvoření jednotné kodifikace obsahující jeho komplexní úpravu, nějaký výrazněji ucelený obraz očekávat v rámci právní úpravy zabývající se problematikou mladých delikventů, a tudíž je i zde nutno čerpat z několika různých zdrojů. Právní úprava vztahující se k trestní odpovědnosti mládeže je včleněna do řady samostatných právních předpisů, kdy samotná věková hranice trestní odpovědnosti je zakotvena v předpise Children and Young Persons Act (CYPA 1933), který svou povahou není čistě trestněprávní, ale orientuje se na celkovou ochranu dětí a mladých osob, když obsahuje ustanovení týkající se zaměstnávání dětí, prodej alkoholu a tabákových výrobků dětem, utajování informací o dětech, které se objeví před soudem ať už v postavení podezřelých, obětí či svědků a další.²⁴⁸ Vedle CYPA však v anglickém právu existuje ještě další zákon s orientací na dětskou problematiku, a to Children Act 1989, který stanoví podmínky ústavní péče či dozoru nad delikventním

---

²⁴⁸ CYPA 1933.

dítětem. Další institut vztahující se k trestní odpovědnosti mladých osob, jenž spočívá v zákazu vyvratitelné domněnky *doli incapax* u dětí ve věku 10 – 14 let a tím vylučuje koncepci relativní trestní odpovědnosti, je upraven v zákoně Crime and Disorder Act (CDA 1998), jenž se dle svých úvodních ustanovení zaměřuje na boj s kriminalitou a jinou protiprávní činností a jeho obsah tvoří pro někoho možný nesourodá skladba ustanovení od sankcí za tzv. antisociální, sexuální a rodičovské delikty, přes skutkové podstaty rasově a nábožensky orientovaných trestných činů a ustanovení zakotvující povinnosti příslušných orgánů až po ostatní ustanovení,²⁴⁹ do kterých je vedle zákazu užití domněnky *doli incapax* včleněn například i zákaz trestu smrti.²⁵⁰

Právní řád České republiky se oproti výše uvedenému v oblasti trestního práva vyznačuje jistou snahou o jednotnou, do co nejmenšího počtu z hlediska předmětu úpravy i systematického uspořádání ucelených předpisů, soustředěnou právní úpravu, kdy základní zásady trestní odpovědnosti včetně věkové hranice určující její počátek jsou předmětem obecných ustanovení trestního zákoníku (TZ) – stěžejního kodexu pro celou trestněprávní úpravu, a trestní odpovědnosti mladistvých jakož i režim dětí mladších 15 let, které se dopustily činů jinak trestných, jsou předmětem zvláštní úpravy obsažené v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM), který má ve vztahu k trestnímu zákoníku povahu *lex specialis*, tudíž se otázky, které neupravuje odlišně, budou subsidiárně posuzovat podle obecné úpravy obsažené v trestním zákoníku. Ve vztahu k pramenům úpravy trestní odpovědnosti mládeže tak na poli českého trestního práva panuje určitá uzavřenost, když tato je regulována pouze těmito dvěma klíčovými právními předpisy.

Tato z pohledu pramenů práva poměrně výrazná rozdílnost, která z výše uvedené komparace plyne, není ničím jiným než důsledkem dvou zcela odlišných právních systémů, kterými *common law* formované soudními precedenty a právo kontinentální vycházející z psaných kodifikací bezpochyby jsou.

3) Pokud jde o samotnou hranici určující počátek trestní odpovědnosti, pak je v první řadě třeba poukázat na jeden základní sjednocující aspekt obou srovnávaných právních úprav, kterým je vázanost vzniku trestní odpovědnosti mladých osob na dosažení pevně stanoveného věku namísto příklonu k obecnému určení, které by

---

²⁴⁹ CDA 1998

²⁵⁰ S. 36 CDA 1998.

spočívalo v individuálním posouzení trestní odpovědnosti podle zvláštností a okolností konkrétního případu, což by s sebou již z podstaty věci mohlo nést riziko nerovnoměrného rozhodování²⁵¹ a nižší míry právní jistoty. Určení hranice trestní odpovědnosti stanovením konkrétního věku je však zároveň i posledním styčným bodem právních úprav srovnávaných zemí, které se v dalších bodech této problematiky téměř diametrálně rozcházejí.

V Anglii a Walesu vzniká způsobilost nést následky trestného jednání dnem desátých narozenin dítěte, přičemž takto nabytá trestní odpovědnost je *absolutní*, což znamená, že po dosažení pevně stanovené věkové hranice 10 let již nelze její existenci podmiňovat nějakými dalšími okolnostmi. Poté, co byl v roce 1998 zákonem zakotven zákaz užití vyvratitelné domněnky *doli incapax*, která umožňovala vynětí z trestní odpovědnosti dětí ve věku 10 – 14 let, u nichž bylo prokázáno, že tyto nebyly dostatečně vyspělé na to, aby mohly rozlišit mezi dobrem a zlem, již anglické právo nezná žádný jiný způsob, kterým by bylo možné počátek trestní odpovědnosti nějak dále modifikovat. V anglickém právu je tak hranice trestní odpovědnosti pevně spjata s matrikovým věkem pachatele bez ohledu na aktuální dosaženou úroveň jeho rozumového a sociálního vývoje. Nutno podotknout, že na první pohled striktní právní úpravu trestní odpovědnosti Anglie a Walesu výrazně poznamenalo několik odstrašujících případů s rozmyslem páchané trestné činnosti dětí, které se v novodobé historii této země odehrály. I přes výše uvedenou nízkou věkovou hranici a absolutní pojetí trestní odpovědnosti však anglické právo na osoby, jež stále ještě nedosáhly plného fyzického i duševního vývoje pamatováno, a to v podobě skupiny osob ve věku od 10 do 18 let zvaných mládežníci (*youth offenders*), jejichž právní režim se vyznačuje odchylnou, mírnější úpravou spočívající v projednávání trestných činů speciálními soudy pro mládež, ukládání odlišných trestních sankcí a výkonem trestu odnětí svobody ve speciálních zabezpečovacích centrech pro mladistvé.

Právní řád České republiky je v daném ohledu poněkud shovívavější, když počátek trestní odpovědnosti s dovršením 15 let, což je hranice o pět let vyšší, než v právu anglickém. Ani dovršením patnáctého roku věku však jedinec nenabývá trestní odpovědnost zcela, když až do dovršení osmnáctého roku věku patří do skupiny osob,

---

²⁵¹ MATIAŠKO, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. Realita a mystifikace. Trestněprávní revue. 2008, č. 7, s. 214.

kteřé zázkon označuje jako *mladistvé* a přiznává jim tzv. *relativní trestní odpovědnost*, kteřá je podmíněna dostatečnou rozumovou a mravní vyspělostí v době spáchání trestného činu, jež je v případě existujících pochybností u jednotlivých mladistvých zkoumána individuálně. Odlišný právní režim mladistvých pachatelů upravuje speciální zázkon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM). Z hlediska posuzování trestní odpovědnosti tak matrikový věk v českém trestním právu není jediným relevantním kritériem, nýbrž se k tomuto u osob spadajících do kategorie mladistvých přidávají i schopnost rozpoznat protiprávnost a ovládnout své jednání. Teprve dovršením osmnáctého roku věku se mladý jedinec stává plně trestně odpovědným, kdy zkoumání dosažené úrovně rozumové a mravní vyspělosti z hlediska neukončeného vývoje již u něj nepřichází v úvahu a na poli trestní odpovědnosti je s ním zacházeno jako s pachatelem dospělým.

Na závěr je třeba zmínit, že právní úpravy srovnávaných zemí se neshodují ani pokud jde o způsob časového určení, když anglické trestní právo žádné pravidlo počítání času podobné tomu, jenž zakotvuje § 139 trestního zázkoníku a na základě kterého vzniká trestní odpovědnost v českém právu až dnem následujícím po dni, ve kterém daný jedinec dosáhl věku 15 let (tj. dnem následujícím po dni patnáctých narozenin), nezná, a tudíž zde období trestní odpovědnosti počíná již „o den dříve“ (neuvážujeme-li výše zmiňovanou odlišně stanovenou věkovou hranici) dnem desátých narozenin dítěte – tedy samotným dnem, ve kterém událost určující tento počátek nastane.

4) V rámci jednotlivých kapitol zabývajících se současnou právní úpravou věkové hranice trestní odpovědnosti ve srovnávaných zemích byla pozornost věnována také vázanosti hranice trestní odpovědnosti na jiné právně i sociálně významné věkové hranice, které se v právních řádech obou srovnávaných zemí běžně vyskytují. I v tomto ohledu nezbyvá než konstatovat, že se Anglie s Walesem na straně jedné a Česká republika na straně druhé ubírají zcela opačným směrem.

V právu anglickém je tato vázanost téměř nulová, věková hranice trestní odpovědnosti stojí takřka izolovaně od ostatních odpovědností a stanovením věku 10 let je vůbec prvním z právně relevantních mezníků, kterých mladý jedinec postupem času dosahuje. Počátek trestní odpovědnosti v anglickém právu nekořesponduje s nabytím

zletilosti, možností uzavírat manželství, ukončením povinné školní docházky, možností pracovat alespoň na částečný úvazek, způsobilostí beztrestně provozovat sexuální styk, být členem poroty trestního soudu a další.

Oproti tomu v českém právním řádu nacházíme mezi jednotlivými věkovými hranicemi jistou rovnováhu a harmonii, a to jak v rámci práva trestního (věková hranice trestní odpovědnosti odpovídá věkové hranici sexuální svobody), tak i vně toto právní odvětví, kdy věkové hranice rozhodné pro právo trestní se vyznačují svou úzkou provázaností s jinými mezníky práva soukromého – minimální věk trestní odpovědnosti je v souladu s věkem ukončení povinné školní docházky a možnosti vstupu do pracovního poměru, plná trestní odpovědnost určená dovršením věku osmnácti let pak jde ruku v ruce s nabytím plné svéprávnosti dle práva občanského.

5) Je zajímavé sledovat, že pokud jde o formy zacházení s jedinci, u nichž je trestní odpovědnost vyloučena z důvodu nedostatku věku, pak tyto se v obou srovnávaných zemích zakládají na obdobném principu. V právu anglickém mohou být delikventům mladším 10 let v rámci občanských rodinných soudních řízení ukládána opatření směřující k výchově a nápravě jako jsou bezpečnostní příkaz, uložení dozoru příslušného sociálního pracovníka nebo člena týmu pro kriminalitu mládeže či v krajních případech uložení dozoru místního orgánu či ústavní péče. V právu českém jsou pak za podobným účelem zřizovány specializované soudy pro mládež, jenž jsou nadány pravomocí projednat činy jinak trestné spáchané dětmi mladších 15 let tak, aby přispěly k předcházení a zamezování páchání další trestné činnosti a i výchovně-nápravná opatření, mezi které patří výchovná povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova a ochranné léčení, lze z hlediska jejich povahy přirovnat k opatřením ukládaným soudy anglickými.

6) Byly-li výše zmíněny formy zacházení, je třeba poukázat také na kategorii osob starších 18 let, jenž jsou podle obou právních úprav považovány za dospělé pachatele, a než již nelze nahlížet jako na mládežníky (*youth offender* v právu anglickém) či mladistvé (dle práva českého). I tyto osoby se však v určitých případech mohou čerstvě

po překročení 18 let těšit lehce odlišnému, mírnějšímu režimu zacházení, který však každá ze srovnávaných zemí pojímá způsobem sobě vlastním, odpovídajícím celkové koncepci trestní odpovědnosti i systému práva.

Anglické trestní právo na osoby, jenž překročily věkovou hranici 18 let a již nespádají do kategorie mládežníků (*youth offenders*) pamatuje pouze v oblasti výkonu trestu odnětí svobody, když pro odsouzené ve věku od 18 do 25 let zřizuje oddělená vězení tak, aby bylo zamezeno jejich možnému kontaktu se zbytkem dospělých vězňů, v čemž lze spatřovat poslední střípky snah výchovného působení na mladé jedince.

České trestní právo vystupuje oproti tomu anglickému vůči mladým osobám starším 18 let opět o něco otevřeněji a vstřícněji, když tento odlišný režim zasahuje i do oblasti ukládání trestu. Rozlišuje totiž kategorii osob *ve věku blízkém věku mladistvých* (maximálně do 21 let věku), jejichž nízký věk může být zohledněn jako polehčující okolnost mající vliv na druh a výši ukládaného trestu a dále těmto osobám v rámci ukládání některých druhů trestů z důvodu stále ještě možného výchovného působení na ně přiznává možnost samostatně nebo vedle přiměřených omezení a povinností uložit některé z výchovných opatření uvedených v ZSVM za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

5. Zhodnocení anglické právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti ve světle úvah de lege ferenda

Z obsahu předešlých kapitol již víme, že hranice trestní odpovědnosti v anglickém právu je nastavena příliš nízko, což má také za následek, že mnoho nevypělých dětí je vystaveno riziku svého zapojení do mašinérie trestního řízení, jehož podstatě mnohdy ani zcela nerozumí. Dle poslední roční statistiky vypracovávané Ministerstvem spravedlnosti, výborem pro spravedlnost mládeže, stanulo v předešlém sledovaném období od dubna 2015 do března 2016 stanulo před soudy v Anglii a Walesu celkem 38 400 mládežníků, z nichž 73 %, konkrétně 27 900, bylo odsouzeno. Roční statistiky zaznamenávají rovněž pokles takto odsouzených mládežníků, kdy oproti roku končícím březnem 2006 je tento pokles neuvěřitelných 71 %, když v roce

2006 bylo odsouzeno celkem 96 600 mládežníků.²⁵² I přes tento dlouhodobě sestupný trend v počtech mladých lidí ve věku 10 – 17 let vtažených do trestních řízení podléhá stávající úprava trestní odpovědnosti nemalé kritice vyřčené z úst nejen právnické veřejnosti, ale i odborníků z jiných oborů, jichž se nízká věková hranice dotýká. Heather Keating, profesorka trestního práva na University of Sussex, k současné úpravě věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu poznamenala, že tato se „více přibližuje demonizaci a destrukci dětství jako takového a trestní právo zde tak plní funkci prostředku první a nikoli poslední instance“.²⁵³ Královská kolej psychiatrů zase vyslovila názor, že „je pro ně naprosto nepochopitelnou situací, kdy počátek trestní odpovědnosti je stanoven věkem 10 let, přičemž obviněný tohoto věku bude muset čekat ještě dalších 7-8 let, než bude považován za dostatečně zralého k tomu, aby mohl vstoupit do armády či jít k volbám. ... Je jasné, že širší diskuze na téma normálního fyzického, intelektuálního, emočního a sociálního vývoje dětí, které páchají, jsou ve Spojeném království teprve v počáteční fázi.“²⁵⁴ S ohledem na uvedené budou v následující kapitole nastíněny úvahy *de lege ferenda* vztahující se k případné reformě stávající právní úpravy jakož i argumenty, které tyto úvahy podporují.

5.1 Mezinárodní kritika stávající úpravy

Minimální standardní pravidla OSN týkající se výkonu soudnictví za účasti mladistvých (tzv. Pekingská pravidla) stanoví v bodě 4.1. následující: „V těch právních systémech, jenž uznávají koncepci věkové hranice trestní odpovědnosti pro mládež, nesmí být tato hranice stanovena příliš nízkou, s přihlédnutím k okolnostem emoční, mentální a intelektuální vyspělosti každého jedince.“²⁵⁵ Ačkoli standardy přesně nedefinují, jaký věk reflektuje podmínku nestanovení hranice trestní odpovědnosti „příliš nízkou“, lze jej však dovodit z jiných relevantních zdrojů OSN.

---

²⁵² Youth Justice Statistics 2015/16, s. 35. Gov.uk [online]. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/585897/youth-justice-statistics-2015-2016.pdf.

²⁵³ KEATING, H. The responsibility of children in the criminal law. *Child and Family Law Quarterly*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 203.

²⁵⁴ KEATING, H. The responsibility of children in the criminal law. *Child and Family Law Quarterly*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 202 - 203.

²⁵⁵ Bod 4.1. Pekingských pravidel.

Výbor pro práva dítěte (*Committee on the rights of the child*), vrcholný orgán OSN pro ochranu dětských práv, ve svém komentáři k bodu 4. Pekingských pravidel uvádí, že minimální věk určující počátek trestní odpovědnosti spadající pod hranici 12 let považuje za mezinárodně nepřijatelný. Státy, jež se k dodržování Pekingských pravidel zavázaly, jsou tak vybízeny k tomu, aby minimální věkovou hranici trestní odpovědnosti zvýšily alespoň na 12 let, případně i více.²⁵⁶ Není tedy divu, že se Anglie stává již po mnoho let terčem výhrad a kritiky ze strany tohoto výboru, jenž ji ve svých závěrečných zjištěních (*concluding observations*) již od druhé poloviny 90. let stabilně kritizuje za její politiku ve věcech mládeže. Výbor totiž zastává názor, že nízký věk trestní odpovědnosti není konformní se základními principy a ustanoveními Úmluvy o právech dítěte a proto opakovaně výrazně doporučuje zvýšení věkové hranice tak, aby odpovídala mezinárodním standardům.²⁵⁷

Ve své nejaktuálnější zprávě adresované Výboru pro práva dítěte, předložené v roce 2014, reagovala na uložené výtky vlada Spojeného království sdělením, že její postoj se nezměnil, když „děti ve věku 10 let jsou schopny rozlišit mezi pouhým špatným chováním a závažnou trestnou činností, a tudíž je správné, aby za svá jednání byly odpovědné“ a „jakékoli omezení na svobodě jedinců mladších 18 let je až tím nejzazším řešením“.²⁵⁸ Ve své následné zprávě z roku 2015 pak Výbor pro práva dítěte Spojené království vyzval k poskytnutí informací ohledně dalšího postupu ve věci zvýšení minimální hranice trestní odpovědnosti. V odpovědi na tuto výzvu vlada Spojeného království znovu zdůraznila, že nemá v nejmenším úmyslu měnit minimální věk trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu.²⁵⁹ Ve svém posledním reportu z roku 2016

---

²⁵⁶ United Nations Committee on the Rights of the Child General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, 44th session, Geneva. In: *Office of the High Commissioner. United Nations* [online]. bod 32. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4670fca12.html>.

²⁵⁷ Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/15/Add.63 (Hong Kong, 1996) In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. [online]. para. 19. [cit. 2018-01-07].; Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/GBR/CO/4 (Geneva, Centre for Human Rights, 2008). In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. [online]. bod 78. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GBIndex.aspx>.

²⁵⁸ United Nations Committee on the Rights of the Child: Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 44 of the Convention—Fifth Periodic Reports of States Parties due in 2014: United Kingdom, submitted 27 May 2014, published 6 March 2015. In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. [online]. bod 248. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/573d75ee4.html>.

²⁵⁹ United Nations Committee on the Rights of the Child: List of Issues in Relation to the Fifth Periodic Report of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, 11 November 2015. In: *Office of*

Výbor opět poukázal na svůj komentář k bohu 4. Pekingských pravidel z roku 2007²⁶⁰ a v několika bodech připomněl potřebu přijetí spravedlivého systému soudnictví mládeže pro celé Spojené království.²⁶¹

Stejně tak i na evropské úrovni Evropský výbor pro sociální práva vytkl Anglii, že stanovením příliš nízkého věku trestní odpovědnosti porušuje čl. 17 Evropské sociální charty zakotvující právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu, jelikož desetiletá věková hranice je naprosto neodpovídající.²⁶²

Ke zvýšení minimálního věku určujícího počátek trestní odpovědnosti pak vládu vyzývaly i organizace působící uvnitř Spojeného království, kdy mezi tyto patří organizace Dětských komisařů Spojeného království (*UK Children's Commissioners*), Parlamentní skupina pro práva žen v trestním soudnictvím (*All Party Parliamentary Group on Women in the Penal System*), Centrum pro sociální spravedlnost (*Centre for Social Justice think tank*), Parlamentní skupina pro práva dětí (*All Parliamentary Group for Children*), Společenství právníků (*Law Society*) a Královské společenství (*Royal Society*).²⁶³

S nemalou dávkou kritiky se připojil i někdejší komisař pro lidská práva Rady Evropy Álvaro Gil-Robles, jenž ve svém reportu z návštěvy Spojeného království ve vztahu k věkové hranici trestní odpovědnosti v Anglii, Walesu a Skotsku²⁶⁴

---

the High Commissioner. United Nations. [online]. bod 20. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/573d76574.html>.

²⁶⁰ United Nations Committee on the Rights of the Child General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, 44th session, Geneva. In: *Office of the High Commissioner. United Nations* [online]. bod 32. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4670fca12.html>.

²⁶¹ Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/GBR/CO/5 (2016) In: *Office of the High Commissioner. United Nations.* [online]. bod 79. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GBIndex.aspx>.

²⁶² European Committee of Social Rights: Conclusions XVII-2 (United Kingdom), European Committee of Social Rights 2005. In: *Council of Europe* [online]. s. 30. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal>.

²⁶³ House of Lords, Library Briefing: Age of Criminal Responsibility Bill [HL] (HL Bill 3 of 2017–19). In: *UK Parliament* [online]. s. 3. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2017-0054/LLN-2017-0054.pdf>.

²⁶⁴ Věková hranice trestní odpovědnosti ve Skotsku je stanovena ještě níže, než v Anglii a Walesu, a to na pouhých 8 let, když Skotský Criminal Procedure Act v sekci 41 stanoví, že „žádné dítě mladší 8 let nemůže být shledáno vinným ze spáchání trestného činu“. Skotské trestní právo však na základě reformy z roku 2010 rozlišuje ještě hranici trestní stíhatelnosti, když v sekci 41 se pak dále stanoví, že nelze trestně stíhat děti mladší 12 let, stejně tak jako nelze stíhat děti starší, které v době spáchání činu nedosáhly věku 12 let. Mezera mezi hranicí trestní odpovědnosti a hranicí stíhatelnosti pak znamená, že prokázané trestné činy spáchané dětmi ve věku od 8 do 12 let mohou být zapsány do jejich trestního rejstříku navzdory tomu, že u nich žádné trestní stíhání ani trest nepřichází v úvahu – dopustí-li se tak

poznámenal: „Mé velké překvapení je pravděpodobně dáno i jistými kulturními rozdíly, přesto se mohu jen těžko smířit s přijetím skutečnosti, že dítě ve věku 12 či 13 let může být za své činy stejně trestně odpovědné, jako dospělý pachatel.“²⁶⁵ Gil-Robles zároveň zvýšení hranice trestní odpovědnosti tak, aby se tato dostala do souladu s normami převládajícími v ostatních evropských zemích.²⁶⁶

Abychom však právní úpravu Anglie a Walesu nečastovali pouze kritikou, nutno podotknout, že na poli evropského práva existuje instituce, u které se tyto země Spojeného království dočkaly svého zastání. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod²⁶⁷ minimální věkovou hranici trestní odpovědnosti nestanoví. Vzpomeneme-li si na výše zmiňovaný případ Jona Venabla a Roberta Thompsona, kteří ve svých 10 letech unesli a brutálně zavraždili teprve dvouletého Jamese Bulgera,²⁶⁸ pak tento doputoval až k Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP), který měl posoudit stížnosti těchto dvou dětských vrahů na to, že trestním stíháním v jejich věku (trestní proces probíhal v době, kdy bylo chlapcům 11 let) byl porušením článků 3, 6 a 12 Úmluvy.²⁶⁹ Článek 3 stanoví zákaz mučení, nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu, článek 6 zakotvuje právo na spravedlivý proces a článek 14 zakazuje diskriminaci při užívání práv a svobod garantovaných touto Úmluvou.²⁷⁰ K uvedenému se ESLP vyslovil následujícím způsobem: „Soud nepovažuje, že by v tuto dobu existovalo jasné společné pravidlo v členských státech Rady Evropy, co se týče minimální věkové

---

trestné činnosti v budoucnu, mohou tyto záznamy ovlivnit případnou výši trestu. - S. 41 a 41A Criminal Procedure (Scotland) Act 1995. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/46/contents>.

²⁶⁵ GIL-ROBLES, A. Report on his visit to the United Kingdom 4th-12th November 2004 for the attention of the Committee of Ministers and the Parliamentary Assembly. CommDH (2005). In: *Council of Europe* [online]. para 105. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806db78c>.

²⁶⁶ GIL-ROBLES, A. Report on his visit to the United Kingdom 4th-12th November 2004 for the attention of the Committee of Ministers and the Parliamentary Assembly. CommDH (2005). In: *Council of Europe* [online]. para 107. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806db78c>.

²⁶⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209 ze dne 18. března 1992 o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů čl. 3, 5 a 8. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká republika*. 1992, částka 41, s. 1073 - 1087. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>. (dále jen „Úmluva“).

²⁶⁸ Viz str. 18 této práce.

²⁶⁹ T v United Kingdom, V v United Kingdom [2009]. In: *hudoc.echr.coe.int* [online]. European Court of Human Rights [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58594"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

²⁷⁰ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209 ze dne 18. března 1992 o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů čl. 3, 5 a 8. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká republika*. 1992, částka 41, s. 1073 - 1087. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=209/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>. (dále jen „Úmluva“).

hranice trestní odpovědnosti. I když je Anglie a Wales jedna z mála evropských jurisdikcí, která má takto nízkou věkovou hranici, nelze považovat věkovou hranici deseti let za tak nízkou, že by bylo možné konstatovat, že neúměrně vybočuje z věkových hranic trestní odpovědnosti v jiných evropských státech. Je názorem soudu, že skutečnost, že byl stěžovatel považován za trestně odpovědného, není sama o sobě porušením čl. 3 Úmluvy.²⁷¹ Trestní řízení vedené proti jedenáctiletým dětem nebylo dle ESLP samo o sobě porušením práva na spravedlivý proces dle článku 6 Úmluvy. Soud si však neodpustil konstatování, že v každém případě je žádoucí, aby bylo s dítětem obviněným ze spáchání trestného činu zacházeno způsobem, jenž zohledňuje jeho věk, zralost, duševní a citové schopnosti a zároveň podporuje jeho schopnost rozumět a účastnit se řízení.²⁷²

5.2 Potřeba zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti

Ze shora uvedeného vyplývá, že pokud by mělo anglické trestní právo dosáhnout mezinárodně stanovených standardů, ke kterým se Spojené království již v minulosti zavázalo, je zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti nevyhnutelným řešením. Věková hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu patří k nejnižší posazeným v Evropě.²⁷³ Dle odborníků na dětskou kriminalitu má nízký věk trestní odpovědnosti dva širokosáhlé důsledky. Prvním z nich je velké množství uvězněných dětí. „Vězníme čtyřikrát více mladých lidí než Portugalsko, 25 krát více než Belgie a 100 krát více než Finsko. Čím dříve je dítě vtaženo do trestního systému, tím větší je u něj šance, že bude v budoucnu svou trestnou činnost opakovat, což povede k jeho dalšímu uvěznění“.²⁷⁴ Druhým důsledkem nízké věkové hranice trestní odpovědnosti je to, jak jsou mladí lidé

---

²⁷¹ T v United Kingdom, V v United Kingdom [2009]. In: *hudoc.echr.coe.int* [online]. European Court of Human Rights [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58594"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

²⁷² T v United Kingdom, V v United Kingdom [2009]. In: *hudoc.echr.coe.int* [online]. European Court of Human Rights [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58594"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

²⁷³ Stejně nízkou věkovou hranici 10 let pak má ještě Severní Irsko (Article 3, Criminal Justice (Children) (Northern Ireland) Order 1998), Irsko (S. 4 of the Criminal Law (Rape) (Amendment) Act 1990) a Švýcarsko (Article 3(1), Loi fédérale régissant la condition pénale des mineurs, 2003). - Minimum Ages of Criminal Responsibility in Europe. In: *Child Rights International Network* [online] [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: <https://www.crin.org/en/home/ages/europe>.

²⁷⁴ Children and Young People in the Youth Justice System: Report of seminars organised by the All Party Parliamentary Group for Children 2009/10, 2010. In: *Foster care resources* [online]. s. 10. [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: https://fostercarerresources.files.wordpress.com/2014/12/youth_justice.pdf.

vnímání společností. Dle Tima Batemana, Chrise Callendara a Liz Fisher-Frank indikuje vyšší věková hranice trestní odpovědnosti společnost nazírající na problematiku chování mladých pohledem, že se těmto lidem něčeho nedostává a potřebují pomoci. Naopak nízký věk trestní odpovědnosti podle nich značí společnost, která na mladé lidi pohlíží jako na zločince.²⁷⁵

Ačkoli o nutnosti zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu není pochyb, zůstává otázkou, jaký věk se pro tyto účely jeví stanovit jako nejvhodnější. Dle výše zmiňovaných mezinárodních pravidel, kterými by se Spojené království mělo řídit, vyplývá, že počátek trestní odpovědnosti by neměl klesnout pod hranici 12 let věku. Ve svém posledním doporučení zaměřeném na soudnictví nad mládeží Výbor OSN pro práva dítěte zmínil jako ideální věkovou hranici v rozmezí 14 až 16 let, kterážto dle Výboru přispívá k vytvoření takového systému soudnictví, který v souladu s čl. 40 odst. 3 písm. b) Úmluvy o právech dítěte²⁷⁶ zachází s dětmi mladšími, které se dostanou do konfliktu se zákonem tak, aniž by tyto musely čelit trestnímu řízení a zasazuje se tak o zachování jejich základních práv a svobod.²⁷⁷ Hranici trestní odpovědnosti stanovenou od 12 let výše podporuje i univerzitní profesorka Jane Fortin, která ve své publikaci odkazuje na vědecké závěry zmiňující značné rozdíly mezi dětskými roztěkanými myšlenkami zabývajícími se aktuálně prožívanými okamžiky tady a teď a daleko sofistikovanějším myšlením dospívajícího jedince. „Adolescenti jsou již daleko více schopni pojmout abstrakce a rozlišit tak mezi konkrétním a reálným na straně jedné a abstraktním či pravděpodobným na straně druhé. Jsou schopni testovat hypotézy, myslet a plánovat do budoucna. ... Jejich myšlení je multidimenzionální, s užitím spíše reflektivních než absolutních konceptů. Z uvedeného tak plyne, že intelektuální schopnosti dětí do 11 či 12 let jsou daleko méně sofistikované než adolescentů ve věku 12 až 18 let. Další výzkumy pak ukazují, že typický adolescent ve věku 12 či 12 let není schopen plně rozpoznat, že zde může být více než jedno řešení

---

²⁷⁵ Children and Young People in the Youth Justice System: Report of seminars organised by the All Party Parliamentary Group for Children 2009/10, 2010. In: *Foster care resources* [online]. s. 11. [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: https://fostercarerresources.files.wordpress.com/2014/12/youth_justice.pdf.

²⁷⁶ Dle tohoto ustanovení usilují státy, které jsou stranou této úmluvy o vypracování zákonů a zákonných procedur, o zřízení orgánů a institucí zvlášť určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva a v případě potřeby o přijetí opatření k zacházení s takovými dětmi bez přijetí soudní procedury za předpokladu dodržování lidských práv a právních záruk.

²⁷⁷ United Nations Committee on the Rights of the Child General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, 44th session, Geneva. In: *Office of the High Commissioner. United Nations* [online]. bod 33. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4670fca12.html>.

problému nebo že určité jednání nemusí být nezbytně jen absolutně dobré nebo absolutně špatné, ale existuje zde i něco mezi tím.²⁷⁸

Odborníci z jiných mimoprávních oborů se rovněž přiklánějí k vyšší než dvanáctileté věkové hranici. Královská kolej psychiatrů vnáší do problematiky biologické hledisko, když upozorňuje na to, že rozvoj sebeovládání a dalšího chování je výrazně ovlivněn funkcí čelních laloků mozkových, jenž sehrávají důležitou roli při přijímání obrovského množství informací do našeho vědomí, při změnách chování, práci se získanými informacemi, plánování jednání a sebekontroly. Vědci poukazují na to, že obecně vzato lze vývoj čelních laloků považovat za plně ukončený přibližně ve 14 letech věku.²⁷⁹

Parlamentní Výbor zabývající se problematikou žen v trestním soudnictví (*All Party Parliamentary Group on Women in the Penal System*) ukončil v roce 2012 svůj roční průzkum, jehož výsledky shrnul v dokumentu nazvaném „Udržení žen a dívek mimo trestní systém (*Keeping girls out of the penal system*)“. Ve své závěrečné zprávě výbor uvedl, že na základě nízké věkové hranice trestní odpovědnosti mohou být dívky v Anglii a Walesu do trestního systému vtaženy mnohem dříve, než je tomu v případě mnoha ostatních zemí. Toto brzké vtažení pak u dívek zvyšuje šanci, že do kontaktu s trestním systémem přijdou v budoucnosti znovu, což bude mít za následek udílení vyšších trestů a vstoupení do začarovaného kruhu opakující se trestné činnosti. Po vzoru ostatních evropských zemí výbor doporučil zvýšit věkovou hranici na 14 let.

V rámci reformních úvah *de lege ferenda* se objevily i návrhy na zvýšení věkové hranice až na 16 let, a to zejména ve snaze o zajištění kompatibility s některými z vývojových mezníků v životě jedince – ukončením školní docházky, možností pracovat na plný úvazek a možností vstoupit do manželského svazku.²⁸⁰ Věk 16 let jako počátek trestní odpovědnosti se zároveň pohybuje v mezích, které Výbor OSN pro práva považuje za ideální stav.²⁸¹

---

²⁷⁸ FORTIN, J. *Children's Rights and the Developing Law*. 2 ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 72 - 73.

²⁷⁹ Royal College of Psychiatrists: Child Defendants: Occasional Paper OP56, March 2006. In: *Royal College of Psychiatrists* [online]. s. 38. [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: <http://www.rcpsych.ac.uk/files/pdfversion/op56.pdf>.

²⁸⁰ ELLIOTT, C. Criminal Responsibility and Children: A New Defense Required to Acknowledge the Absence of Capacity and Choice. *The Journal of Criminal Law*. 2011, vol. 75, no. 4, s. 302.

²⁸¹ United Nations Committee on the Rights of the Child General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, 44th session, Geneva. In: *Office of the High*

Ve vztahu k uvedenému je však zapotřebí si uvědomit, že náhlé, oproti stávajícímu stavu výrazné zvýšení hranice trestní odpovědnosti s sebou může nést riziko jistých adaptabilních komplikací, a to zejména ze strany širší veřejnosti. Toho si všímá i Catherine Elliott a uvádí, že ve skutečnosti by z politického hlediska pravděpodobně bylo jednodušší zvýšit minimální věkový limit nejprve na hranici 14 let s tím, že tento bude výhledově zvýšen na věk 16 let v okamžiku, kdy se náhled společnosti na děti a jejich protiprávní jednání poněkud ustálí.²⁸² Podobný návrh řešení lze pozorovat i v další ze zemí Spojeného království – Severním Irsku, ve kterém se rovněž na základě doporučení Výboru OSN pro práva dítěte objevují volání po reformě. Organizace pro spravedlnost mládeže (*Youth Justice Agency*) upozorňuje, že „věk 10 let určující počátek trestní odpovědnosti v Severním Irsku je nižší než ve většině vyspělých demokratických jurisdikcí a podstatně nižší než věková hranice jiných odpovědností, které děti postupem času nabývají“ (hranice sexuální svobody, volební právo, právo být členem poroty, právo zakoupit si alkohol a cigarety, možnost řídit vozidlo, pracovat na plný úvazek ad.)²⁸³. Na základě těchto poznatků pak David Ford, někdejší ministr spravedlnosti Severního Irsku v roce 2010 ve svém zhodnocení stavu justice ve věcech mládeže doporučil zvýšit věkovou hranici trestní odpovědnosti v souladu s mezinárodními standardy na 12 let s tím, že v rámci dalšího posouzení, které by však nemělo přijít později než za tři roky, by mělo být uvažováno o dalším zvýšení této hranice na věk 14 let.²⁸⁴ Přes tato doporučení však ani v Severním Irsku k žádné reformě dosud nedošlo a hranice trestní odpovědnosti je zde stále stanovena věkem 10 let.²⁸⁵

Commissioner. United Nations [online]. bod 33. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4670fca12.html>.

²⁸² ELLIOTT, C. Criminal Responsibility and Children: A New Defense Required to Acknowledge the Absence of Capacity and Choice. *The Journal of Criminal Law*. 2011, vol. 75, no. 4, s. 302.

²⁸³ A Review of the Youth Justice System in the Northern Ireland, 2010. In: *Policefoundation* [online]. s. 105. [cit. 2019-01-14]. Dostupné z: http://www.police-foundation.org.uk/uploads/holding/projects/ni_youth_justice_review.pdf.

²⁸⁴ A Review of the Youth Justice System in the Northern Ireland, 2010. In: *Policefoundation* [online]. s. 107. [cit. 2019-01-14]. Dostupné z:

http://www.police-foundation.org.uk/uploads/holding/projects/ni_youth_justice_review.pdf.

²⁸⁵ Article 3 Criminal Justice (Children) (Northern Ireland) Order 1998. In: *Legislation.gov.uk* [online]. The National Archives. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/nisi/1998/1504>.

5.3 Odpůrci reformy stávající úpravy

I přes značnou míru kritiky stávající úpravy nelze říct, že anglická veřejnost je jednoznačně pro zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti, když i v odborných kruzích se najdou jedinci, kteří případné reformě neholdují, což je možná také důvodem, proč si Anglie přes dlouholeté projevy nesouhlasu a četná doporučení ze strany mezinárodních organizací konzervativně ponechává svou stávající úpravu a věkový limit trestní odpovědnosti dosud nezvýšila. Odpůrci reformy nejčastěji argumentují tím, že zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti by mělo za následek nepotrestání velkého počtu mladých jedinců, jež se sofistikovaně a s uvědoměním dopouštějí trestné činnosti. Odkazují přitom na několik již výše zmiňovaných odstrašujících případů trestné činnosti mladých dětí, které vedly zákonodárce ke zrušení vyvratitelné domněnky *doli incapax* uplatnitelné pro dětské pachatele ve věku 10 až 14 let na konci 90. let minulého století.

Je však otázkou, zda by v případě zvýšení věkové hranice alespoň o dva roky tak, aby se Anglie a Wales vešly do mezinárodních kritérií, uplatnění mimotrestních opatření popisovaných v kapitole 4.1.3. této práce, která jsou v současné době uplatňována vůči dětským pachatelům do 10 let, znamenalo pro děti v rozmezí 10 až 12 let věku tak podstatný rozdíl, aby k tomuto nemohlo být v rámci reformních snah přistoupeno a zda by tento plynulý přechod naopak nepůsobil na tyto děti více výchovně a preventivně, než současné uplatňování nástrojů trestní represe, které mohou být pro tak mladé děti někdy zcela nepochopitelné.

Osobně jsem toho názoru, že pokud je vědecky podloženo, že dostatečný rozvoj pro subjektivní stránku pachatele trestného činu relevantních funkcí lidského nastává nejdříve ve věku 12 let a opatření ukládaná v rámci rodinných soudních řízení (*family proceedings*) osobám, u nichž je z důvodu nedostatku věku trestní odpovědnost vyloučena, jsou dostatečně způsobilá k výchovnému a preventivnímu působení na ně, nespatřují jediný důvod, proč by nemohlo dojít k navýšení této na dnešní dobu nezvykle nízké věkové hranice.

Nadto i z neaktuálnějších statistik prováděných každoročně v gesci ministerstva spravedlnosti pro oblast soudnictví nad mládeží vyplývá, že obavy odpůrců reformy nejsou tak zcela namístě. V naposledy sledovaném období od dubna roku 2016 do března roku 2017 bylo soudy pro mládež odsouzeno celkem 28 400 mládežníků

(tj. pachatelů ve věku 10 až 17 let), což představuje 14 % pokles oproti předchozímu zkoumanému období (duben 2015 – březen 2016) a 81 % pokles za období posledních 10 let.²⁸⁶ Doplňkové tabulky aktuálních výročních statistik pak prozrazují, že celkem bylo v naposledy sledovaném období do března 2017 za všechny typy trestných činů shledáno vinnými 2 117 dětí ve věku 10 – 14 let, a 11 235 mládežníků ve věku 15 – 17 let. Z uvedeného plyne, že množství mladých delikventů starších 15 let je více než pětkrát vyšší, než množství pachatelů do 14 let, a to navzdory podstatně užšímu věkovému ohraničení druhé kategorie.²⁸⁷

V rámci několikerych debat týkajících se jak hranice trestní odpovědnosti, tak zrušení vyvratitelné domněnky *doli incapax* z úst zákonodárců zaznělo, že užití této domněnky pro děti starší 10 let bylo na místě v dobách, kdy dětem za jejich trestnou činnost ještě hrozil trest smrti a celkově přísnější tresty. V současnosti je však tento mírnější režim pro děti ve věku 10 až 14 let přežitkem a nástrojem obcházení zákona, když tyto jsou plně schopny pochopit rozdíl mezi dobrem a zlem již v dřívějším věku. „Děti ve věku 10, 11, 12 a 13 let dobře vědí, že když se neoprávněně zmocní cizího majetku, nebo někoho napadnou, páchají trestný čin, za který mohou být potrestány.“²⁸⁸ Zástupci parlamentu také argumentují, že nízko posazenou hranici trestní odpovědnosti uvítá i policie z důvodu, že ji usnadní práci při boji s trestnou činností.²⁸⁹ Takovéto nahlížení je však poněkud simplifikované – děti v daném věku možná mohou být schopny rozlišit „špatnost“ krádeže či hrubého násilí, to však představuje pouhý zlomek trestných činů, kterých je možné se dopustit. Nadto údajné dřívější uvědomění a jakési prozření nynějších dětí lze chápat pouze jako obecné tvrzení bez jakéhokoli bližšího podkladu, když naopak lze tvrdit, že současné děti mohou být v intencích dnešní doby a trendu dlouhodobého vzdělávání déle existenčně závislé na svých rodičích, než tomu bylo u generací předchozích, a je to právě tato izolovanost od reálných problémů,

---

²⁸⁶ Youth Justice Statistics: 2016 to 2017. In: *Gov.uk* [online]. s. 2. [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-annual-statistics-2016-to-2017>.

²⁸⁷ Youth Justice Statistics: 2016 to 2017 supplementary tables. In: *Gov.uk* [online]. Ch5 - Children and young people sentenced. [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-annual-statistics-2016-to-2017>.

²⁸⁸ Parliamentary Debates House of Lords on 8.4.1998, č. 310. In: *UK Parliament* [online]. Bod 372. [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>.

²⁸⁹ Parliamentary Debates House of Lords on 8.4.1998, č. 310. In: *UK Parliament* [online]. Bod 372. [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>.

pozdější nabytí samostatnosti a přejímání odpovědností, která může dětské vnímání okolního světa u daných jedinců ještě prodloužit.

5.4 Test rozumové a mravní vyspělosti

Jak již bylo zmiňováno v předchozích kapitolách, stanovení pevné věkové hranice nemusí být jediným řešením jak určit počátek trestní odpovědnosti, nýbrž význam věku může být vymezen podle pružnějšího hlediska, případně v rámci určitého věkového rozmezí. „Trestní odpovědnost by měla být založena na dvou elementech: Prvním z nich je kognitivní element, který představuje schopnost orientovat se v právních normách, pochopit co se podle práva smí a co ne a schopnost porozumět podstatě spáchaného činu a možných důsledků, které jsou s tímto spojeny. Druhý, volní element, znamená schopnost jedince kontrolovat své jednání a s tím spojenou schopnost chovat se v souladu s právními normami, s kterými je obeznámen.“²⁹⁰ Thomas Crofts spatřuje řešení stávající situace buď v jednorázovém zvýšení současné fixní věkové hranice nebo představení flexibilního věkového limitu s domněnkou či obranou *doli incapax*.²⁹¹

Jako možná nejvhodnější se jeví kombinace dvou výše uvedených řešení – tedy nejprve v souladu s mezinárodními kritérii zvýšit spodní fixní věkovou hranici počátku trestní odpovědnosti (ať už na 12, 14 či 16 let), která by se zároveň stala odrazovým můstkem pro pevně ohraničené věkové rozmezí, v rámci kterého by bylo možno využít buďto test mentální vyspělosti, který by sloužil jako obrana pro ty jedince, kteří nedosáhli stejného stupně rozumového vývoje, jako jejich vrstevníci či již v minulosti zrušenou vyvratitelnou domněnku *doli incapax*. Vznikly by tak v podstatě dvě věkové hranice, jedna absolutní a jedna relativní, podobně, jako je tomu v právu České republiky.

Při stanovení těchto konkrétních věkových hranic definujících rozmezí, ve kterém by bylo možno použít test vyspělosti či vyvratitelnou domněnku *doli incapax* by pak bylo možné navázat na relevantní mezníky vyskytující se v jiných právních oblastech, kdy například spodní hranice tohoto rozmezí by mohla být sjednocena s hranicí určující

---

²⁹⁰ CROFTS, T. Catching Up With Europe: Taking the Age of Criminal Responsibility Seriously in England. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2009, vol. 17, no. 4, s. 286.

²⁹¹ CROFTS, T. Catching Up With Europe: Taking the Age of Criminal Responsibility Seriously in England. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2009, vol. 17, no. 4, s. 287.

ukončení povinné školní docházky, způsobilost pracovat na plný úvazek či uzavřít manželství, v současné době stanovenou věkem 16 let, zatímco vrchní věková hranice by odpovídala věku plné zletilosti dle práva občanského, která nastává dosažením 18 let. Pokud by se kritikům reformy zdála spodní hranice odpovídající jiným právním a sociálním mezníkům příliš vysoká, či by takovéto jednorázové razantní zvýšení mohlo působit praktické komplikace, pak se nabízí možnost řešení situace přizpůsobením těchto ostatních mezníků nižšímu věku (např. 14 - 15 let) či spodní věkovou hranici zvýšit alespoň na věk 13 let, který odpovídá minimálnímu věku, kdy mohou děti v Anglii a Walesu začít pracovat na částečný úvazek a zároveň by splňoval mezinárodně stanovená kritéria.

Pokud by zákonodárci vzhledem ke svému negativnímu stanovisku ohledně vyvratitelné domněnky *doli incapax*, která byla v důsledku přetrvávajících aplikačních problémů už jednou zrušena, přece jen uvažovali o zavedení testu mentální vyspělosti podobně, jako je tomu v právu občanském,²⁹² mohl by tento odpovídat modelu nastíněnému Claire McDiarmid, dle kterého by jedinec mohl být shledán trestně odpovědným za kumulativního splnění následujících předpokladů:

- 1) jedinec snadno rozpozná, že to, co dělá, je špatné (*wrong*) – toto kritérium považuje McDiarmid za minimum, prvotní předpoklad, na základě kterého lze pokračovat k následujícím bodům; jedinec může být trestně odpovědný pouze pokud zde existuje důkaz o tom, že věděl, že jeho jednání je špatné;
- 2) jedinec umí rozpoznat rozdíl mezi správným (*right*) a špatným (*wrong*) – toto kritérium může být chápáno jako rozvinutější varianta kritéria předchozího, kdy jedinec je schopen rozpoznat špatné jednání na základě svého povědomí o rozdílu mezi správným a špatným;
- 3) jedinec je schopen rozpoznat, že dané jednání zakládá trestný čin – jedinec musí chápat, že čin sám o sobě je v rozporu s trestním právem společně s pochopením širších důsledků trestní odpovědnosti;

---

²⁹² V oblasti občanského práva je v Anglii a Walesu uplatňován tzv. *Gillick test*, jehož účelem je zjistit, zda dané dítě dosáhlo takové mentální vyspělosti, že je dostatečně zralé činit svá vlastní rozhodnutí namísto toho, aby tato rozhodnutí náležela jeho rodičům – test se nejčastěji užívá v situacích týkajících se udělení informovaného souhlasu ve zdravotnictví, ale může však být aplikován i v jiných oblastech občanského a rodinného práva. - KEATING, H. The responsibility of children in the criminal law. *Child and Family Law Quarterly*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 196.

- 4) jedinec je schopen rozpoznat, že jednání je morálně špatné (*moral wrongdoing*) – jedinec je schopen chápat špatnost svého jednání i z hlediska morálního kontextu. Právě z důvodu, že ne všechna jednání, která jsou v rozporu s morálními zásadami dané společnosti nemusí být trestná a naopak, u některých trestných činů může být jejich rozkol s morálkou zanedbatelný, by základním ukazatelem tohoto kritéria u konkrétních trestných činů především skutečnost, že protiprávní jednání daného jedince vychází z toho, že tento jedinec na základě vlastního uvědomění, co je špatné, dospěje k samotnému rozhodnutí spáchat trestný čin.²⁹³

Claire McDiarmid nadto zdůrazňuje, že v kontextu souvislostí nelze zapomínat ani na zohlednění dosavadních osobních zkušeností včetně úrovně výchovy a rodinného prostředí, když na rozdíl od dospělých mají děti s ohledem na jejich kratší dobu života méně času na pozorování, vyzkoušení či prožití určitých pro jejich mentální vývoj důležitých skutečností.²⁹⁴

Ve výše nastíněném modelu řešení lze oproti stávající úpravě jistě pozorovat větší míru objektivity a spravedlivého posouzení se zohledněním všech okolností daného případu, na druhou stranu však zůstává otázkou, zda by i takový systém nepřinášel z důkazního hlediska podobné komplikace, jako aplikace vyvratitelné domněnky *doli incapax*, kdy i zde vyvstává riziko, že by mohl být s odkazem na stav důkazní nouze obhajobou některých mladých pachatelů obcházen.

5.5 Aktuální reformní snahy v Anglii a Walesu

Aktuálně nejnovější reformní snaha o navýšení věkové hranice trestní je vtělenu do návrhu zákona *Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19*,²⁹⁵ jenž 26. června 2017 předložil Sněmovně lordů liberální demokrat Lord Dholakia, který se o přijetí reformy trestněprávní úpravy mládeže snaží již od roku 2013 opakovaným předkládáním identických návrhů na zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti.

---

²⁹³ McDIARMID, C. An Age of Complexity: Children and Criminal Responsibility in Law. *Youth Justice*. 2013, vol. 13, no. 2, s. 149 – 152.

²⁹⁴ McDIARMID, C. An Age of Complexity: Children and Criminal Responsibility in Law. *Youth Justice*. 2013, vol. 13, no. 2, s. 149 – 152.

²⁹⁵ Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

Návrhy za období 2014-15 (*Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2014-15*) a 2015-16 (*Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2015-16*) se ani přesto, že prošly dvěma čteními Sněmovny Lordů v další fázi legislativního procesu nesetkaly s úspěchem, návrh pro sezónu 2016-17 pak neprošel dál než do prvního čtení.²⁹⁶ Ve svém aktuálním počínu z roku 2017 Lord Dholakia představuje návrh zvýšení věku trestní odpovědnosti na 12 let (stejně jako ve všech návrzích předešlých), neboť již déle nemůže strpět, že hranice určující počátek trestní odpovědnosti je v Anglii a Walesu nejnižší z celé Evropské Unie, kdy pro stručný přehled věkových hranic členských států slouží následující tabulka.

Tabulka č. 1 – Spodní věková hranice trestní odpovědnosti v členských státech Evropské unie ke dni 20.7.2017²⁹⁷

Věková hranice trestní odpovědnosti	Členský stát
10 let	Irsko – jen pro následující trestné činy: vražda, zabití, znásilnění, nejzávažnější formy sexuálního zneužití;
12 let	Belgie Mad'arsko – jen pro následující trestné činy: vražda, úmyslné zabití, ublížení na zdraví, loupež, krádež; Irsko – pro trestné činy jiné než vražda, zabití, znásilnění, nejzávažnější formy sexuálního zneužití; Nizozemsko
13 let	Francie – zde se jedná o minimální věk, ve kterém může být jedinec odsouzen; Francouzské trestní právo nezná žádnou absolutní věkovou hranici určující počátek trestní odpovědnosti, děti jsou zde však obecně považovány za schopné „úsudku“ mezi 8 až 10 lety;
14 let	Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Estonsko, Německo, Mad'arsko – pro trestné činy jiné než vražda, zabití, ublížení na zdraví, loupež, krádež; Itálie, Lotyšsko, Litva – pro trestný čin vraždy, těžkého ublížení na zdraví, znásilnění, sexuálního harašení, krádež, loupež, vydírání, poškození cizí věci, nedovoleného ozbrojování, výroby a držení zakázaných bojových prostředků, nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, poškození motorových vozidel, silnic a souvisejících zařízení; Malta, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko

²⁹⁶ House of Lords, Library Briefing: Age of Criminal Responsibility Bill [HL] (HL Bill 3 of 2017–19). In: *UK Parliament* [online]. s. 2. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2017-0054/LLN-2017-0054.pdf>.

²⁹⁷ Tabulka je sestavena podle dat dostupných na: Minimum Ages of Criminal Responsibility in Europe. In: *Child Rights International Network* [online] [cit. 2018-01-21]. Dostupné z: <https://www.crin.org/en/home/ages/europe>. Správnost byla ověřena s aktuálními zněními příslušných právních předpisů v jednotlivých členských státech ke dni 21.1.2018.

15 let	Česká republika, Dánsko, Finsko, Řecko, Polsko, Švédsko
16 let	Lotyšsko – pro trestné činy jiné než vražda, těžké ublížení na zdraví, znásilnění, sexuální harašení, krádež, loupež, vydírání, poškození cizí věci, nedovolené ozbrojování, výroba a držení zakázaných bojových prostředků, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, poškození motorových vozidel, silnic a souvisejících zařízení Lucembursko, Portugalsko

V rámci své řeči pronesené při představování druhého čtení návrhu z roku 2015-16 Lord Dholakia podotkl, že i kdyby děti ve věku 10 až 11 let byly schopny rozpoznat rozdíl mezi správným a špatným, stran mezinárodních průzkumů bylo zřetelně prokázáno, že tyto děti mají oproti starším adolescentům a dospělým „sníženou schopnost přemýšlet nad důsledky svých činů, vcítit se do pocitů dalších osob a kontrolovat své impulzivní chování“.²⁹⁸ Lord Dholakia rovněž zdůrazňuje, že zacházení s dětmi ve věku 10 až 11 v rámci mimotrestních prostředků „by bylo efektivnější než uplatňování trestní justice“, když je prokázáno, že u dětí, které projdou spleť trestního procesu „je pravděpodobnost jejich recidivy daleko vyšší než u těch, které jsou od trestního řízení odkloněny a jsou vůči nim uplatňována jiná opatření“.²⁹⁹

V reakci na tyto pronesené argumenty obdržel Lord Dholakia negativní stanovisko Lorda Faulkse, tehdejšího ministra spravedlnosti, že vláda nemá v nejmenším úmyslu zvýšit věkovou hranici trestní odpovědnosti z 10 let na 12,³⁰⁰ jelikož zastává ten názor, že stanovení věku trestní odpovědnosti na 10 letech dovoluje flexibilní nakládání s mladými pachateli³⁰¹ a ujistil Sněmovnu Lordů, že odnětí svobody jakéhokoli druhu je vždy až tou poslední možností, a jakékoli umístění dítěte je vždy uloženo v souladu s jeho nejlepšími zájmy, ať už přijde skrze trestní systém či jiná opatření. „Vláda věří, že děti ve věku 10 let a starší jsou z velké části schopny rozlišit mezi pouhým špatným chováním a závažnou trestnou činností, a tudíž by měly být

²⁹⁸ Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. col. 1554. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

²⁹⁹ Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. col. 1555. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

³⁰⁰ Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. col. 1573. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

³⁰¹ Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. col. 1575. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

odpovědné za své činy. Tam, kde mladý jedinec spáchá trestný čin, je důležité, aby pochopil, že se jedná o závažnou věc. Veřejnost pak musí mít důvěru v systém trestního soudnictví mládeže a vědět, že se stát s trestnou činností efektivně vypořádá.³⁰²

Nejnovější Dholakiův návrh pro období 2017-19 se nyní nachází ve fázi po druhém čtení Sněmovny lordů, které se konalo dne 8. září 2017, a momentálně čeká na své projednání ve výborech, kde se budou moci předkládat pozměňovací návrhy, datum tohoto projednání však v současné době není známo. Pokud návrh projde i třetím čtením Sněmovny lordů, přichází na řadu ještě jeho projednání v Dolní sněmovně (*House of Commons*) a na závěr musí být udělen královský souhlas (*Royal Consent*). Na tomto místě by tak jakékoli nadějně vize i s ohledem na dřívější nevydařené pokusy a negativní postoj vládního aparátu byly pouhými spekulacemi, a nezbývá tak proto než čekat, jak se celá záležitost ohledně možné reformy stávající úpravy vyvine.

6. Zhodnocení české právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti ve světle úvah *de lege ferenda*

Zatímco v trestním právu anglickém je otázka nutnosti zvýšení věkové hranice trestní odpovědnosti poměrně jasná a budoucí reforma téměř nevyhnutelná, pro oblast trestního práva České republiky není problematika posunu této hranice tolik jednoznačná. Pokud se zde přece jen nějaké tendence k reformě, i když ne tak výrazné, jako pro Anglii a Wales, jsou, pak tyto směřují zcela opačným směrem, a to ke snížení současně stanovené hranice, což je zejména s ohledem na rozdíl mezi stanovenou výší těchto mezníků v obou srovnávaných zemích zcela pochopitelné. Ačkoli se někteří zákonodárci České republiky v minulosti již několikrát zasazovali o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let, jejich argumenty nikdy nebyly natolik přesvědčivé, aby se toto snížení prosadilo. Následující kapitola nastiňuje možné směry úvah *de lege ferenda*, kterými by se české trestní právo mohlo v dané oblasti do budoucna ubírat.

---

³⁰² Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk* [online]. col. 1574. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).

6.1 Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let

Téma případného snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let vyvolává v kruzích české odborné i laické veřejnosti protichůdné debaty už léta. Mezi nejčastější argumenty předkládané za účelem navrhovaného snížení věkové hranice na 14 let patří zejména současná vyspělost mladistvých, kdy tito jsou fyzicky, mentálně i sociálně vyspělejší než tomu bylo před 50 lety, kdy byl koncipován trestní zákoník, a dokážou rozeznat protiprávnost jednání a nést za něj zodpovědnost, dále jejich lepší přístup k informacím a větší rozhled. V souvislosti s fyzickou vyspělostí je pak poukazováno na rychlejší dospívání a dřívější sexuální aktivitu mladých jedinců.³⁰³ Dotazovaní soudci s dlouholetou praxí v oboru poznamenávají, že jejich zkušenosti s pachateli nižšího věku jsou čím dál častější, kdy nejvíce činů jinak trestných je páčáno dětmi ve věku mezi 14 – 15 rokem s tím, že si tyto plně uvědomují, že nejsou trestně odpovědné. Zastánci snížení pak poukazují i na možné pozitivní dopady pokud jde o oblast působení generální prevence.³⁰⁴ V souvislosti s prevencí je slyšán argument, že dřívější aplikace preventivních opatření může zabránit pozdější recidivě a pokračování v kriminálním způsobu života. Rovněž je poukazováno na skutečnost, že trestní odpovědnost pod 15 let má i většina evropských zemí.³⁰⁵

Pokud jde o rychlejší tempo dospívání dnešních dětí, pak toto bylo použito jako jeden z hlavních argumentů, na jejichž základě došlo k plošnému snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let u našich sousedů na Slovensku. Je však skutečně pravdou, že dnešní mládež dospívá o tolik rychleji, než tomu bylo u jejich předchůdců? Předseda Nejvyššího soudu České republiky, Pavel Šámal, se k tomuto vyjadřuje následovně: „Sociální vyspělost dětí je nižší, než byla třeba za první republiky. Tehdy sice byla hranice trestní odpovědnosti nastavena na 14 let, ale děti tehdy dokončovaly školní docházku a poměrně často rovnou nastupovaly do pracovního procesu. Začaly se tedy o sebe starat. Dnes to takto vůbec nefunguje, hranice vstupu do běžného života se posouvá. Zaměřují se různé věci. Argumentuje se třeba technickými dovednostmi a prací s počítačem. To je ale znak doby a každodennosti, ne vyspělosti dětí.

---

³⁰³ KUCHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 91-92.

³⁰⁴ KUCHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 92.

³⁰⁵ MAREŠOVÁ, A. K diskuzi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních trestů a opatření u delikventních dětí a mladistvých. *Trestní právo*. 1997, roč. 2., č. 1, s. 15.

Pokud o někom říkáme, že je trestně odpovědný, říkáme tím současně i to, že je schopný rozhodovat se samostatně a odpovědně ve všech zásadních životních situacích, a to s výjimkou těch, které vyžadují větší zkušenosti, což je například otázka volebního práva. Mám ale velké pochybnosti, že dnešní děti jsou sociálně vyspělé natolik, aby byly schopné se takto samostatně rozhodovat.³⁰⁶

Na výše uvedenou otázku nemají jednotnou odpověď ani odborníci orientující se přímo na tuto problematiku. Jaroslav Šturma, dětský psycholog, upozorňuje, že ačkoli mohou mít dnešní děti více zážitků a zkušeností všeho druhu a jejich fyzický i sexuální vývoj se urychluje, to samé nelze říct o schopnosti tyto funkce a možnosti řídit a odpovědně ovládat – tato zůstává neměnná. Výsledkem urychleného biologického vývoje je tak pouze další prohloubení rozdílu mezi dosaženou úrovní jednotlivých složek osobnosti mladého člověka.³⁰⁷ Téhož názoru je i dětský psycholog Zdeněk Matějček, který uvádí, že skutečnost, že dnešní mladá generace dospívá po tělesné a sexuální stránce rychleji, než generace předchozí ještě neopodstatňuje i zrychlený psychický vývoj mladých jedinců.³⁰⁸ Oproti tomu dětská psycholožka Ludmila Mrkvicová, která je rovněž soudní znalkyní, je toho názoru, že je nezbytné rozlišit právní a sexuální odpovědnost, kdy zatímco hranici té sexuální by ponechala, trestní odpovědnost by snížila na 12 let: „Dítě je schopno si uvědomit základní morální hodnoty rozhodně už na začátku školního věku. Na začátku puberty by mělo být plně odpovědné za to, co dělá, ale neslučovala bych to se sexualitou.“³⁰⁹ Nutno podotknout, že v současné době neexistuje žádný relevantní vědecký výzkum, který by některá z výše uvedených tvrzení přímo potvrzoval či vyvracel.

Jak již bylo uváděno výše, mezi zastánce snížení věkové hranice se řadí i jednotlivci s praktickými zkušenostmi z řad soudců a státních zástupců, kteří upozorňují na to, že přibývá počet spáchání činů jinak trestných osobami mladšími 15 let. Maroš Matiaško, právník pohybující se v oblasti lidských práv však kontruje, že prudký vzrůst kriminality mládeže v období 90. let byl zapříčiněn změnou režimu a náhlým uvolněním

---

³⁰⁶ JANUŠ, J. Šámal: Zpřísnění trestní odpovědnosti dětí nepotřebujeme. In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi* [online]. Lidovky.cz, publikováno 23. 6. 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/zprisneni-trestni-odpovednosti-deti-nepotrebujeme-fym-/tema.aspx?c=A160621_173304_pozice-tema_lube.

³⁰⁷ HUČÍN, J. a kol. Zavírat děti do vězení? *Psychologie dnes*. 2004, roč. 10, č. 11, s. 24.

³⁰⁸ HUČÍN, J. a kol. Zavírat děti do vězení? *Psychologie dnes*. 2004, roč. 10, č. 11, s. 24.

³⁰⁹ BARTOSZ, J. Je na čase snížit trestní odpovědnost dětí? In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 18. 2. 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395136-je-na-case-snizit-trestni-odpovednost-deti.html>.

společnosti, z nejnovějších statistik však lze pozorovat klesající míru trestné činnosti dětí v současné době.³¹⁰ Tvrzení Matiaška skutečně dokládají údaje ze statistik každoročně pořizovaných Policejním prezidiem ČR, kdy pro účely vytvoření uceleného povědomí o míře kriminality dětí a mladistvých jsou vybrané údaje z jednotlivých statistik za období let 2007 – 2016 zachyceny v tabulce č. 2, která znázorňuje dlouhodobě klesající trend v dané oblasti.

Tabulka č. 2 – Kriminalita dětí a mladistvých v období let 2007 - 2016³¹¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
děti mladší 15 let	2710	2783	2333	1584	1636	1463	1286	1350	1308	1126
mladiství	8079	7728	7123	5339	5427	4713	3845	3367	2747	2374
celkový počet objasněných trestných činů	138 852	127 852	127 604	117 685	122 238	120 168	129 181	126 237	112 139	93 674
procentní podíl dětí mladších 15 let na celkovém počtu objasněných trestných činů	1,9	2,2	1,8	1,3	1,3	1,2	1	1,1	1,2	1,2
procentní podíl mladistvých na celkovém počtu objasněných trestných činů	5,5	6	5,7	4,5	4,4	3,9	3	2,7	2,4	2,5

*Statistika za rok 2016 se vztahuje k období od 1.1.2016 k 30.11.2016.

Z údajů v tabulce zachycených vyplývá, že ve sledovaném období klesla kriminalita dětí mladších 15 let o 58 % (z 2710 případů v roce 2007 na 1126 případů v roce 2016) a mladistvých o 71 % (z 8079 případů v roce 2007 na 2374 případů v roce 2016). Z uvedeného je tak nutno vyvodit závěr, že zkušenosti konkrétních osob s praxí v oblasti soudnictví nad mládeží nelze bez dalšího automaticky generalizovat pro všechny případy na území České republiky.

Hlasy volající po snížení věkové hranice na 14 let dále argumentují narůstající brutalitou jednotlivých skutků spáchaných dětmi mladšími 15 let. Není to tak dávno, co

³¹⁰ MATIAŠKO, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. Realita a mystifikace. Trestněprávní revue. 2008, č. 7, s. 215 – 216.

³¹¹ Tabulka sestavena ze statistických přehledů kriminality v období 2007 – 2016. Statistické přehledy kriminality. In: *Policie České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

českou veřejností otrásl případ čtrnáctiletého agresora z Teplic, který brutálně zavraždil svou o rok mladší kamarádku Elišku. Půl roku předtím, ještě jako třináctiletý, tentýž chlapec shodil svého kamaráda po hádce do dvanáct metrů hluboké výtahové šachty.³¹² Dle Matiaška nelze brutalitu jakéhokoliv činu obecně kvantifikovat, a to z důvodu, že představuje konkrétní okolnosti, za kterých byl čin spáchán. „Kriminální statistiky nám sice nedají spolehlivou odpověď na otázku, jaká je brutalita konkrétních činů, ale na základě jejich zkoumání můžeme zjistit, jaká je míra násilné kriminality dětí ve společnosti, jaká je její tendence, a tedy i vysledovat, jestli počet násilných skutků, které obsahují imanentně jistou míru brutality, v čase narůstá, nebo klesá.“³¹³ Násilnou kriminalitu pak Matiaško spojuje s trestnými činy vraždy, loupeže, úmyslného ublížení na zdraví a vydírání. Podíváme-li se však na nejaktuálnější aktuální statistiky týkající se těchto činů, zjistíme, že jejich výsledky nemusejí pro odpůrce reformy, jako je Matiaško, hovořit až tak jednoznačně, kdy jednotlivá čísla lze pozorovat v následující tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 – Násilné trestné činy spáchané pachateli mladšími 15 let³¹⁴

	nezletilí 1 – 14 let
počet vražd spáchaných v roce 2015	0
počet vražd spáchaných v roce 2016	2
počet loupeží spáchaných v roce 2015	94
počet loupeží spáchaných v roce 2016	84
počet úmyslných ublížení na zdraví spáchaných v roce 2015	104
počet úmyslných ublížení na zdraví spáchaných v roce 2016	86
počet vydírání spáchaných v roce 2015	41
počet vydírání spáchaných v roce 2016	40

³¹² BARTOSZ, J. Čtrnáctiletého agresora z Teplic čekají dva soudy. In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 17. 2. 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395000-ctnactileteho-agresora-z-teplic-cekaji-dva-soudy.html>.

³¹³ MATIAŠKO, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. *Realita a mystifikace. Trestněprávní revue*. 2008, č. 7, s. 216.

³¹⁴ Tabulka sestavena ze statistických přehledů kriminality pro období od 1.1.2015 do 31.12.2015 a období od 1.1.2016 do 30.11.2016. Statistické přehledy kriminality. In: *Policie České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

Zatímco počet středně závažných trestných činů jako loupež, úmyslné ublížení na zdraví a vydírání spáchaných pachateli mladšími 15 let se v roce 2016 oproti předchozímu roku 2015 snížil, u nejzávažnějšího zločinu vraždy spatřujeme v dané věkové kategorii pachatelů zcela opačnou tendenci, kdy ačkoli v roce 2015 nedošlo k vraždě žádné, v roce 2016 to byly již vraždy dvě – v jednom z případů se jednalo o výše zmiňovaný případ brutálního zavraždění třináctileté dívky. Na to však odborník na slovo vzatý, předseda Nejvyššího soudu České republiky Pavel Šámal, podotýká, že pokud počet vražd spáchaných dětmi mladšími 15 let osciluje od nuly do čtyř ročně a neroste ani závažnost dalších trestných činů, nemůže v kontextu celkové sestupné tendence dětské kriminality argumentace narůstající brutality obstát.³¹⁵

Za nezbytné považuji zmínit i stanovisko Vladimíra Kratochvíla, který se ve svém článku k otázce snížení věkové hranice trestní odpovědnosti vyjádřil v souvislosti s evropským zatýkacím rozkazem, kdy připustil, že případné snížení věkové hranice za účelem sjednocení úprav všech členských států Evropské unie by dozajista mohlo pomoci s vytvořením ideálního stavu pro zajištění větší „průchodnosti“ tohoto evropského trestněprávního institutu, který v současné době čelí častým aplikačním potížím vznikajícím právě v důsledku odlišného stanovení věkové hranice trestní odpovědnosti jednotlivými členskými zeměmi³¹⁶ – dle Rámcového rozhodnutí Rady EU ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (2002/584/JVV) je totiž nedostatečný věk pachatele určený dle právních předpisů vykonávajícího státu důvodem pro povinné odmítnutí výkonu eurozatykače.³¹⁷ Kratochvíl však současně podotýká, že si je dobře vědom skutečnosti, že vidina stanovení jediné totožné hranice trestní odpovědnosti napříč celou Unií zůstane vzhledem k nízké míře harmonizace trestního práva i do budoucna pouhou utopií.

---

³¹⁵ JANUŠ, J. Šámal: Zpřísnění trestní odpovědnosti dětí nepotřebujeme. In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi* [online]. Lidovky.cz, publikováno 23. 6. 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/zpriseni-trestni-odpovednosti-deti-nepotrebujeme-fym-/tema.aspx?c=A160621_173304_pozice-tema_lube.

³¹⁶ KRATOCHVÍL, V. Minimální věková hranice trestní odpovědnosti v Evropské unii a Evropský zatýkací rozkaz. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 2, s. 51.

³¹⁷ Srov. čl. 3 odst. 3 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy č. 2002/584/SVV. In: *EUR-lex* [online]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2018-28-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0584&from=CS>.

6.2 Zachování stávající právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti 15 let

Mezi argumenty přívrženců plošného zachování dosavadní věkové hranice 15 let patří tvrzení, že současný stav je již léty prověřenou tradicí a ozkoušenou praxí, činy dětí mladších 15 let jsou v síti justice zachyceny již nyní, kdy s ohledem na ukládání opatření delikventům mladším 15 let dle hlavy III. ZSVM je tato úprava dostačující, dosavadní věková hranice odpovídá rozumové a mravní vyspělosti mládeže a je úzce svázána s věkem ukončení povinné školní docházky, jakož i s hranicí sexuální odpovědnosti, která by v důsledku snížení hranice trestní odpovědnosti musela být snížena také, což je zainteresovanou odbornou veřejností působící v oblasti trestní justice rovněž považováno za nežádoucí.³¹⁸

Kromě zachování historické kontinuity a neexistence trestně-politické potřeby (dlouhodobě klesající trend registrované kriminality mládeže) poukazuje Helena Válková na to, že stávající úprava věkové hranice v kombinaci se speciálními ustanoveními ZSVM umožňuje, aby na jedné straně nebyla vyvozována trestní odpovědnost vůči tomu, jehož rozumová a mravní vyspělost v okamžiku činu nedosahovala stupně běžného u jeho vrstevníků, na straně druhé však nabízí možnost uložit v případech skutečně nebezpečných dětských delikventů dopouštějících se těch nejzávažnějších deliktů ochrannou výchovu v uzavřených výchovných ústavech, které se kromě svého názvu od vězení pro mladistvé příliš neliší a problém dětských pachatelů je tak již dávno vyřešen.³¹⁹

Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti by s sebou mohlo nést i nemalou praktickou komplikaci spočívající v tom, že by v případě uložení nejpřísnějšího trestu odnětí svobody mohl jeho výkon stát neslučitelný s povinností školní docházky tak, jak ji stanoví zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)³²⁰ v ustanovení § 36 a násl., čímž by došlo k zásahu

---

³¹⁸ KUCHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 86-90.

³¹⁹ VÁLKOVÁ, H. 15 – 14 – 15 = dolní věková hranice trestní odpovědnosti v České republice v roce 2009. *Právní rozhledy*. 2009, č. 15, s. 2.

³²⁰ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 190, s. 10262 - 10324. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

být do základního práva na vzdělání garantovaného čl. 33 odst. 1 LZPS. V souvislosti s možným ekonomicky náročným řešením spočívajícím v nutnosti zajištění povinné školní docházky ve všech věznicích pro mladistvé pak Helena Válková upozorňuje na to, že byt' by takové opatření bylo personálně i organizačně vysoce nákladné, s ohledem na aktuální statistiky by se týkalo hrstky čtrnáctiletých delikventů.³²¹ Z uvedeného argumentu tak zřetelně plyne provázanost hranice trestní odpovědnosti s ostatními sociálně-právními mezníky, a to nejen z právně-teoretického, ale i z praktického a ekonomického hlediska.

Je nezbytné podotknout, že snížení věkové hranice určující počátek trestní odpovědnosti by mělo za následek disharmonii věkových hranic napříč celým spektrem právních odvětví, kdy významné dopady by nepociťovalo pouze právo trestní, ale také oblasti práva pracovního či správního, respektive práva přestupkového, jejichž věkové hranice jsou v současné době s hranicí trestní odpovědnosti v souladu. S ohledem na zásadu subsidiárního charakteru trestní odpovědnosti, pomocnou roli trestní represe a užití trestního práva jakožto prostředku *ultima ratio* je pak nezbytné si uvědomit, že potřebu výchovného působení na děti a mládež nelze nahrazovat nadměrným užíváním těchto trestněprávních nástrojů.

Současný místopředseda Ústavního soudu, Jaroslav Fenyk, se rovněž ke snižování věkové hranice staví zdrženlivě, když uvádí, že „je-li důvod věkové hranice 15 let v současné době jiný než v roce 1950 (školní docházka), pak je na místě provést solidní a multidisciplinární průzkum, protože výsledek se plošně dotýká celé věkové kategorie dětí.“³²² Mezi odbornou právníckou veřejností dále panuje názor, že snížení věkové hranice nebude mít žádné generálně preventivní účinky: „Troufám si naopak tvrdit, že pokud bude snížena hranice trestní odpovědnosti, povede to k přesně opačnému efektu, než který si slibují ti, co změny prosazují. Trestná činnost se spíše zvýší, než by se snížila.“³²³

---

³²¹ VÁLKOVÁ, H. 15 – 14 – 15 = dolní věková hranice trestní odpovědnosti v České republice v roce 2009. *Právní rozhledy*. 2009, č. 15, s. 2.

³²² FENYK, J. Návrh trestního zákona České republiky, příčiny a důsledky jeho nepřijetí (Odlišný vývoj a osud projektů trestních zákoníků od vzniku samostatného Československa). *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 6, s. 14.

³²³ JANUŠ, J. Šámal: Zpřísnění trestní odpovědnosti dětí nepotřebujeme. In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi* [online]. Lidovky.cz, publikováno 23. 6. 2016 [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/zprisneni-trestni-odpovednosti-deti-nepotrebujeme-fym-tema.aspx?c=A160621_173304_pozice-tema_lube.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že Česká republika by se neměla zapomínat řídit mezinárodními závazky, které přijala. Po projednání druhé pravidelné zprávy předložené Českou republikou dle článku 44 Úmluvy o právech dítěte doporučil Výbor pro práva dítěte v souvislosti s výší věkové hranice trestní odpovědnosti následující: „v duchu Úmluvy a zejména s odkazem na článek 3 (nejlepší zájem dítěte) a článek 6 (právo na život, povinnost zajistit v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoje dítěte) Výbor naléhavě žádá účastnický stát, aby zachoval současnou věkovou hranici trestní odpovědnosti, která je stanovena na patnáct let.“³²⁴ Ačkoli se jedná o zprávu mající pouze doporučující charakter, a jak lze vidět v kapitole předchozí, ne všechny státy Úmluvy se doporučeními Výboru přímo řídí, ba dokonce je i dlouhodobě odmítají, je nasnadě říci, že skutečnost, že stávající úprava odpovídá mezinárodním standardům, může být České republice dozajista přínosem.

6.3 Snížení věkové hranice jen pro vybrané trestné činy

V rámci reformních úvah ohledně věkové hranice trestní odpovědnosti přišla na přetřes i myšlenka, že by současná věková hranice 15 let mohla být snížena jen pro případ spáchání těch nejzávažnější a nejbrutálnější trestné činy. To znamená, že obecná věková hranice 15 let by zůstala zachována s tím, že pro vybrané trestné činy by platila hranice snížená, například na 14 let či ještě méně. Podobný systém lze spatřovat v Maďarsku, kde hranice určující počátek trestní odpovědnosti je stanovena věkem 14 let, zatímco pro trestný čin vraždy, úmyslného zabití, ublížení na zdraví, loupeže a krádeže vzniká trestní odpovědnost již dosažením 12 let věku.³²⁵

Tento návrh se však u nás neseťkal s přílišným ohlasem, Pavel Šámal vyjádřil pochybnosti ohledně koncepčnosti tohoto přístupu, když si pokládá otázku: „Je konkrétní dítě schopné více posoudit, zda někoho zavraždí, a méně, jestli něco ukradne? Znovu říkám, situace v protiprávní činnosti mládeže v České republice, doložená relevantními statistickými údaji, o potřebě takové ochrany společnosti nevypovídají. Znovu říkám, situace v protiprávní činnosti mládeže v České republice, doložená

---

³²⁴ Příloha č. 2 k usnesení vlády České republiky ze dne 10. září 2003 č. 898. Závěrečná doporučení Výboru pro práva dítěte: Česká republika. In: *Úřad vlády České republiky* [online]. bod 27 [cit. 2018-28-01]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/Z_v_re_n_doporu_en_2CRC_CZ_2.pdf.

³²⁵ Criminal Code of Hungary, 2012. In: *Academia.edu* [online]. S. 16 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: http://www.academia.edu/4602286/Criminal_Code_of_Hungary_2012.

relevantními statistickými údaji, o potřebě takové ochrany společnosti nevypovídají.³²⁶ S ohledem na toto konstatování a také s ohledem na aktuální statistiky, kdy krádeže patří mezi nejčastější čin jinak trestný páchaný osobami mladšími 15 let,³²⁷ by bylo možné uvažovat ještě o variantě, že kritériem snížené věkové hranice by nebyla pouze závažnost, ale také četnost spáchání trestných činů – zde již ovšem narážíme na problém celkové koncepčnosti, tak jak jej vyjádřil Šámal. Nadto někteří odborníci z praxe podotýkají, že v případě spáchání nejbrutálnějších trestných činů dětmi do 15 let přichází v úvahu spíše léčba než trestněprávní postih.³²⁸

6.4 Hranice trestní odpovědnosti individuálně určená

Jedním z dalších možných řešení je hranice trestní odpovědnosti určená individuálně, podle dosažené rozumové a mravní vyspělosti konkrétního jedince. Argument podporující toto flexibilnější řešení je především ten, že „vývoj jednotlivců a získávání potřebných schopností pro odpovědnost jsou individuálně velice různé, takže pevná a neměnná věková hranice nevystihuje zvláštnosti konkrétního případu.“³²⁹ Určení, zda je ten který jedinec trestně odpovědný, by tak záviselo na úvaze a posouzení konkrétního soudce. Takováto konstrukce však má spíše své místo v systému práva, který je utvářen pomocí soudních precedentů a soudci zde ve vztahu k tvorbě práva mají poněkud jiné postavení, než v České republice. To ostatně dokládá i právo Spojených států amerických, kde je úprava soudnictví ve věcech mládeže primárně svěřena jednotlivým státům, přičemž v celkem 33 státech není žádný minimální věk určující počátek trestní odpovědnosti stanoven a právní úprava těchto států tak teoreticky připouští odsouzení dětí v jakémkoli věku.³³⁰ V České republice se však, pravděpodobně i s přihlédnutím k historickým souvislostem a tomu, že náš systém práva se od toho angloamerického stále hodně liší, tato varianta nikdy nestala

---

³²⁶ JANUŠ, J. Šámal: Zpřísnění trestní odpovědnosti dětí nepotřebujeme. In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi* [online]. Lidovky.cz, publikováno 23. 6. 2016 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/zprisneni-trestni-odpovednosti-deti-nepotrebujeme-fym-/tema.aspx?c=A160621_173304_pozice-tema_lube.

³²⁷ Statistické přehledy kriminality. In: *Policie České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

³²⁸ KUČHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 81.

³²⁹ MATIAŠKO, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. *Realita a mystifikace. Trestněprávní revue*. 2008, č. 7, s. 214.

³³⁰ Minimum Ages of Criminal Responsibility in the Americas. In: *Child Rights International Network* [online] [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.crin.org/en/home/ages/Americas>.

dostatečně populární na to, aby se s ní tvůrci zákona blíže zabývali, když by jednak mohla stavět orgány trestního soudnictví před příliš obtížné úkoly, přinášet nebezpečí nerovnoměrného rozhodování a narušit tak dosavadní stupeň právní jistoty, a jednak by mohla být časově, administrativně i finančně náročná, když otázka posouzení trestní odpovědnosti není čistě otázkou právní, nýbrž se dotýká i jiných oborů, jako je psychologie, sociologie či zdravotnictví – pravděpodobně v každém z těchto případů by si tak soudce musel vypomoci příbráním nejméně jednoho znalce z uvedených oborů.

6.5 Hranice trestní odpovědnosti z pohledu veřejnosti

Z obsahu předchozích kapitol vyplývá, že názory odborníků z oblasti práva či dětské psychologie na možné snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti se poněkud různí, jak je však na danou problematiku nazíráno pohledem široké veřejnosti, které se otázka hranice trestní odpovědnosti také svým způsobem, ať už přímo či nepřímo, dotýká? Ráda bych upozornila, že pro účely následujících zjištění bylo částečně čerpáno i z pramenů, které mohou mít poněkud bulvární status, jsem však přesvědčena, že i tyto zdroje mohou nastínit, jaké nálady ve vztahu ke zkoumané problematice v okruhu laické veřejnosti panují.

Jedním z takových pramenů jsou i ankety na stránkách některých zpravodajských serverů. Ještě před novelou trestního zákoníku byla dne 8. února 2006 (tedy před 12 lety) na webovém serveru Novinky.cz zveřejněna anketa, ve které měli respondenti odpovídat na otázku, zda souhlasí se snížením hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let. Z celkového počtu 4 716 respondentů tehdy 94,2 % odpovědělo ano, pouze 5,8 % respondentů označilo jako odpověď ne.³³¹ V roce 2008 se pak novináři z Orlického deníku dotázali právě osob z jiných, než právnických profesí dotázali deseti osob z jiných než právnických profesí, zda jsou pro snížení hranice trestní odpovědnosti, konkrétní věk nebyl definován. Sedm z takto dotázaných (předseda nadačního fondu, husitský farář, architekt, ředitel kulturního centra, pracovník rozhlasu, velitel městské policie, ředitel základní školy) uvedli, že se snížením souhlasí. Starosta, katolický farář a učitelka základní školy pak uvedli, že patnáctiletá věková hranice je naprosto dostačující. Součástí tohoto článku pak byla anketa i pro internetové čtenáře,

---

³³¹ Senát odmítl snížení trestní odpovědnosti na 14 let. In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 8. 2. 2006 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/77031-senat-odmitl-snizeni-trestni-odpovednosti-na-14-let.html>.

v níž z 10 respondentů 90 % odpovědělo, že se snížením souhlasí, 10 % nesouhlasilo.³³² V aktuálnější „lidové“ anketě zveřejněné dne 18. února 2016 na serveru Novinky.cz v souvislosti s brutální vraždou třináctileté dívky jejím čtrnáctiletým kamarádem, bylo z celkového počtu 7 264 respondentů 97,3 % pro snížení a pouhé 2,7 % proti.³³³ V anketě zpravodajského webu televize Nova tn.cz zveřejněné rovněž dne 18. února 2016 odpovídalo na otázku, zda by měla být hranice trestní odpovědnosti snížena, ještě větší množství respondentů (i když vzhledem k celkové populaci České republiky stále zanedbatelné) – celkem 13 596 osob. K odpovědi „ne, 15 let je adekvátní věk“ se přiklonilo celkem 198 osob, k odpovědi „ano, na 14 let“ celkem 397 osob, a nejvíce respondentů – 13 001 – dalo svůj hlas odpovědi „ano, klidně i na méně než 14 let“.³³⁴ O pár měsíců později vytvořil web Novinky.cz v květnu 2016 anketu novou, tentokrát dotazující se na to, zda by měla být hranice trestní odpovědnosti u vážných trestných činů snížena na 13 let. Z celkem 2115 respondentů odpovědělo 96,5 % ano a pouhých 3,5 % ne.³³⁵

Z uvedeného vyplývá, že pokud jde o oblast veřejného mínění, případné snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let by se zde pravděpodobně setkalo s úspěchem. Skutečnost, že česká veřejnost je snížení věkové hranice nakloněna, pak dokládají i výsledky průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), jenž je výzkumným oddělením Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, který se uskutečnil také ještě před přijetím novely trestního zákoníku, v roce 2005. Šetření ukázalo, že více než čtyři z pěti dotázaných (85 %) byli pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let, přičemž téměř polovina respondentů se pro toto snížení vyslovila jako „rozhodně“ ano. Proti snížení hranice se v rámci průzkumu vyslovilo jen 11 % účastníků. Výzkum dále ukázal, že oproti roku 2000 se podíl souhlasících se snížením hranice trestní odpovědnosti mládeže pod 15 let zvýšil o 22 procentních

---

³³² Jste pro snížení hranice trestní odpovědnosti u mládeže? In: *orlicky.denik.cz* [online]. Deník.cz, publikováno 13. 6. 2008 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/jste-pro-snizeni-hranice-trestni-odpovednosti-u-ml.html.

³³³ BARTOSZ, J. Je na čase snížit trestní odpovědnost dětí? In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 18. 2. 2016 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395136-je-na-case-snizit-trestni-odpovednost-deti.html>.

³³⁴ Dětských vrahů přibývá! Měli by skončit za mřížemi? HLASUJTE! In: *TN.cz* [online]. CET 21, publikováno 18. 2. 2016 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/detskych-vrahu-pribyva-mel-by-se-snizit-vek-trestni-odpovednosti.html>.

³³⁵ Ministr Pelikán je proti snižování hranice trestní odpovědnosti. In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 27. 5. 2016 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/404779-ministr-pelikan-je-proti-snizovani-hranice-trestni-odpovednosti.html>.

bodů.³³⁶ Celkový počet dotázaných činil 1 067 osob.³³⁷ Ačkoli se v daném případě jedná o šetření více než 10 let staré a novější bohužel v současné době k dispozici nemáme, z jeho výsledků lze v kombinaci s výsledky aktuálnějších anket zveřejněných na zpravodajských serverech pozorovat, že počet příznivců snížení hranice trestní odpovědnosti se postupem času vyvíjí vzestupným trendem.

Nutno podotknout, že dle tiskové zprávy CVVM výsledky tehdejšího průzkumu nesporně ovlivnila série mediálně široce podchycených případů násilných trestných činů, kterých se dopouštěly nezletilé děti.³³⁸ Roman Svatoš, policejní plukovník a vysokoškolský pedagog rovněž upozorňuje, že mediální „masáž“, jenž je ovlivněna honbou po senzacích, utváří celkový pohled veřejnosti, že mládež je stále agresivnější a důsledkem toho jsou pak tyto jednotlivé krajní případy generalizovány na celou mladou populaci.³³⁹

Další zajímavostí také je, že dle průzkumu CVVM, se ze sociodemografického hlediska významným kritériem ukázal být věk respondentů, když „zřetelně nižší podpora snížení věkové hranice byla zaznamenána mezi lidmi ve věku 15 až 19 let, potažmo mezi studenty“.³⁴⁰ Je zapotřebí si uvědomit, že při každém uvažování o změně stávající právní úpravy by nemělo být odhlíženo od názorů těch, kterých se tato změna nejvíce dotýká – tedy v tomto případě dětí mladších 15 let, jelikož tak jako mohou být tyto děti podle některých dostatečně rozumově a mravně vyspělé na to nést důsledky trestní odpovědnosti, mohou být stejně tak způsobilé se k dané problematice samy vyjádřit a jejich názory by měly být přinejmenším vzaty do úvahy. Ještě před novelou trestního zákoníku bylo v roce 2005 do budovy Parlamentu České republiky pod záštitou tehdejšího místopředsedy Poslanecké sněmovny v rámci programu tzv. junior parlamentů sezváno celkem na 400 dětí ze sedmých, osmých a devátých tříd, které měly

---

³³⁶ ČERVENKA, J. Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Sociologický ústav AV ČR, publikováno 2. 5. 2005 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/76-postoj-k-trestu-smrti-a-nazory-na-snizeni-vkove-hranice-trestni-odpovdnosti>.

³³⁷ Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Tisková zpráva Ob50502. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. s. 3 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a74/f9/100478s_ob50502.pdf.

³³⁸ Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Tisková zpráva Ob50502. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. s. 3 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a74/f9/100478s_ob50502.pdf.

³³⁹ SVATOŠ, R. Vývoj kriminality mládeže v České republice. *Kriminalistika*. 2013, č. 2, s. 141.

³⁴⁰ Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Tisková zpráva Ob50502. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. s. 3 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a74/f9/100478s_ob50502.pdf.

simulovat velký parlament a rozhodovat o návrzích zákonů. Jedním z diskutovaných témat byla mimo jiné i otázka počátku trestní odpovědnosti. Junior poslanci tehdy sami odhlasovali, že hranice trestní odpovědnosti by měla být stanovena věkem 13 let. Dle Jana Kasala žáci hlasovali naprosto svobodně bez jakýchkoli dalších ingerencí a při znalosti toho, že oni sami sobě rozumějí a vědí, jací v tomto věku jsou.³⁴¹ Nutno podotknout, že ono hlasování se odehrálo před více než dvanácti lety a zúčastnil se jej pouze vybraný vzorek tehdejších žáků základních škol, kteří dnes budou téměř třicátníky. Žádný aktuálně relevantní zdroj, který by názory dnešních dětí mladších 15 let na to, zda by mohly být ve svém věku trestně odpovědné, mapoval, však v současné době neexistuje.

6.6 Aktuální reformní snahy v České republice

Události okolo výše zmiňované vraždy třináctileté Elišky na Teplicku, která se udála na počátku roku 2016, v zákonodárných kruzích opět rozvířily debatu ohledně snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.

Jako první přišel s podnětem k diskusi stále ještě současný ministr spravedlnosti Robert Pelikán,³⁴² který prověřením otázek spojeným se snížením trestní odpovědnosti pověřil expertní komisi, jež měla za úkol do léta 2016 posoudit klady a zápory případných změn stávající právní úpravy.³⁴³ Poté následoval někdejší předseda sněmovního ústavně-právního výboru a současný náměstek ministra spravedlnosti Jeroným Tejc, který na konci února 2016 sdělil médiím, že se v brzké době chystá předložit návrh na snížení věkové hranice pro trestní odpovědnost z 15 na 13 let u nejzávažnějších trestných činů, jako je vražda, loupež s následkem smrti a znásilnění.³⁴⁴ Jak slíbil, tak také učinil a dne 24. května 2016 byl poslancům rozeslán poslanecký

---

³⁴¹ Stenoprotokol z 51. schůze Poslanecké sněmovny konané dne 30.11.2005. In: *Poslanecká sněmovna PČR* [online]. Poslanecká sněmovna PČR [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/s051172.htm#r4>.

³⁴² BARTOSZ, J. Je na čase snížit trestní odpovědnost dětí? In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 18. 2. 2016 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395136-je-na-case-snizit-trestni-odpovednost-deti.html>.

³⁴³ Děťští zločinci možná půjdou za mříže. Poslanci navrhuji snížení věku trestní odpovědnosti. In: *Česká televize* [online]. Videozáznam ČT 24, publikováno 8. 3. 2016. [cit. 2018-02-04] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1717822-detsti-zlocinci-mozna-pujdou-za-mrize-poslanci-navrhuj-snizeni-veku-trestni>.

³⁴⁴ Tejc navrhne snížení hranice trestní odpovědnosti na 13 let. In: *Česká justice.cz* [online]. Media Network s.r.o., publikováno 28. 2. 2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/02/tejc-navrhne-snizeni-hranice-trestni-odpovednosti-na-13-let/>.

návrh zákona, kterým by byla novelizována příslušná ustanovení TZ a ZSVM týkající se věkové hranice trestní odpovědnosti tak, že v případě spáchání zvláště závažného zločinu, za který je možno uložit výjimečný trest, by byl mladý jedinec trestně odpovědný, pokud dosáhl věku třinácti let.³⁴⁵ V důvodové zprávě k tomuto návrhu je dále zdůrazněno, že „je nadále zachována trestní neodpovědnost mladistvého, který sice dovrší 13 let, ale nemá takovou rozumovou a mravní vyspělost, aby mohl rozpoznat protiprávnost. Tedy je umožněn individuálně odlišný přístup a hranice 13 let není pro vznik trestní odpovědnosti u zvláště závažných zločinů absolutně zavazující.“³⁴⁶ Ačkoli ministr Pelikán se zpočátku snížení věkové hranice trestní odpovědnosti nebránil,³⁴⁷ po hlubším prozkoumání dané problematiky zcela otočil. V názoru, že snížení hranice trestní odpovědnosti není zcela na místě, jej dle jeho slov utvrdilo dvoudenní zasedání zemí visegrádské čtyřky (tedy zástupců České republiky, Slovenska, Maďarska a Polska) a také zástupců Slovinska a Chorvatska, které bylo zaměřeno na porovnávání zkušeností s trestáním mladistvých i dětí a také s hranicí trestní odpovědnosti v jednotlivých státech. „Ukázalo se, že rozdíly jsou větší na papíře než ve skutečnosti. Začínám nabývat dojmu, že by nebylo správné tu hranici snižovat.“³⁴⁸ V zemích, kde je hranice trestní odpovědnosti nižší, je prý ve skutečnosti s dětskými pachatelí zacházeno podobně jako v České republice – například tam platí, že takto mladým pachatelům nelze ukládat trest odnětí svobody. K Tejcově iniciativě Pelikán podotkl, že by byl

---

³⁴⁵ Sněmovní tisk 817/0 ze dne 24. 5. 2016 - Návrh poslanců Jeronýma Tejce, Bronislava Schwarze, Marka Černocho, Vítězslava Jandáka, Petra Gazdíka a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna ČR, s. 3, čl. I. bod 1. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=817&CT1=0>.

³⁴⁶ Sněmovní tisk 817/0 ze dne 24. 5. 2016 - Návrh poslanců Jeronýma Tejce, Bronislava Schwarze, Marka Černocho, Vítězslava Jandáka, Petra Gazdíka a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna ČR, s. 8. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=817&CT1=0>.

³⁴⁷ Pelikán: Snížení trestní odpovědnosti na 14 let bych se nebránil. In: *Česká televize* [online]. ČT 24, publikováno 28. 2. 2016. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1708882-pelikan-snizeni-trestni-odpovednosti-na-14-let-bych-se-nebrani>.

³⁴⁸ Pelikán: Snižováním trestní odpovědnosti pod 15 let chtějí politici pouze nahnat laciné body. In: *Česká televize* [online]. ČT 24, publikováno 27. 5. 2016. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1799282-pelikan-snizovanim-trestni-odpovednosti-pod-15-let-chteji-politici-pouze-nahnat>.

nerad, kdyby návrh prošel. Dle jeho názoru se k nesnižování věkové hranice kloní i experti: „Ten odborný názor je poměrně jednoznačný – že by to nikomu nepomohlo.“³⁴⁹ Prezident Miloš Zeman se naproti tomu již v minulosti vyslovil, že by návrh na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti podpořil.³⁵⁰ Návrh Jeronýma Tejce a dalších poslanců se nyní stále nachází ve fázi prvního čtení Poslanecké sněmovny.³⁵¹ V současné době nám tedy nezbývá než vyčkávat, zda tato nejaktuálnější iniciativa bude úspěšnější než její dřívější předchůdci a podaří se jí prodat veškerými nástrahami legislativního procesu.

7. Zhodnocení poznatků získaných úvahami de lege ferenda právních úprav srovnávaných zemí

1) Anglie a Wales patří k zemím s nejnižší věkovou hranicí trestní odpovědnosti v Evropské unii i Evropě vůbec. Dosažením 10 let se děti v Anglii a Walesu stávají plně trestně odpovědnými. Na druhou stranu ani na tomto místě nelze opomínat, že na rozdíl od dospělých pachatelů podléhají mládežníci do 18 let (*youth offenders*) v Anglii a Walesu mírnějšímu režimu, kdy jejich trestná činnost je projednávána v soudnictví pro mládež, v případě trestu odnětí svobody bývají namísto do věznic zařazováni do speciálních zabezpečovacích zařízení a také způsob a rozsah ukládaných sankcí se v tomto ohledu od režimu dospělých poněkud liší.

Zákazem užití vyvratitelné domněnky *doli incapax* byl zrušen tzv. dvoufázový systém založený na principu, že ještě po dosažení věku určujícího počátek trestní odpovědnosti nabízela právní úprava určité „ochranné“ věkové pásmo (v daném případě 10 – 14 let), ve kterém bylo možno schopnosti konkrétního dítěte rozlišit mezi dobrým a špatným posoudit individuálně. Neexistence tohoto dvoufázového systému by

---

³⁴⁹ Ministr Pelikán je proti snižování hranice trestní odpovědnosti. In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, publikováno 27. 5. 2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/404779-ministr-pelikan-je-proti-snizovani-hranice-trestni-odpovednosti.html>.

³⁵⁰ Pelikán: Snižováním trestní odpovědnosti pod 15 let chtějí politici pouze nahnat laciné body. In: *Česká televize* [online]. ČT 24, publikováno 27. 5. 2016. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1799282-pelikan-snizovanim-trestni-odpovednosti-pod-15-let-chteji-politici-pouze-nahnat>.

³⁵¹ Sněmovní tisky JUDr. Jeroným Tejc – předkladatelem návrhů zákonů. 817/0 Novela z. – trestní zákoník – stav projednávání. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR* [online]. Poslanecká sněmovna ČR [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?o=7&nz=5513>.

pravděpodobně nebyla až takovým problémem v případě, kdy by minimální věková hranice trestní odpovědnosti nebyla stanovena tak nízko. Za současného stavu se však zkoumané země Spojeného království ocitají v situaci, kdy je jejich právní úprava v dané oblasti terčem mezinárodní i domácí kritiky.

Výborem OSN pro práva dítěte je Anglie s Walesem tlačena ke zvýšení minimálního věku trestní odpovědnosti alespoň na 12 let a stejně tak i další mezinárodněprávní i domácí subjekty na britské zákonodárce apelují, aby reformu stávající úpravy směrem k vyšší věkové hranici provedli. Někteří z kritiků zase jako největší problém spatřují zrušení institutu vyvratitelné domněnky *doli incapax* a navrhují buďto její navrácení, či zavedení nového institutu – testu rozumové a mravní vyspělosti (podobně jako je tomu v České republice), který by závěry o trestní odpovědnosti pachatelů v určitém věkovém rozmezí umožnil prostřednictvím individuálního posouzení činit na základě toho, zda byly v daném případě za konkrétních okolností kumulativně naplněny testem stanovené předpoklady. Byla by tak zohledněna dnes již nesčetněkrát prokázaná skutečnost, že mezi dětmi nacházejícími se v procesu dospívání mohou existovat nemalé odchylky mezi dosaženou úrovní biologického a mentálního vývoje.

2) Na rozdíl od anglického modelu se v České republice tzv. dvoufázová věková hranice trestní odpovědnosti uplatňuje. Trestní zákoník totiž v § 25 stanoví absolutní věkovou hranici trestní odpovědnosti dovršením patnáctého roku věku a ZSVM pak v § 5 zakotvuje relativní věkovou hranici trestní odpovědnosti mladistvých, která je posuzována s ohledem na jejich rozumovou a mravní vyspělost. Tato úprava tak zajišťuje respektování individuálních odchylek ve vývoji dospívajících jedinců. Zahrneme-li do závěrečných úvah i toto relativní zohlednění, dojdeme k závěru, že plná trestní odpovědnost nastává v České republice o celých 8 let později než v zemích Anglie a Walesu. Nadto i osobám starším 18 let nabízí české trestní právo prostředky zmírnění trestu v případě, že vyjde najevo, že svým dosaženým vývojem se stále ještě blíží osobám mladistvým (maximálně však do 21 let věku).

Vzhledem k uvedenému je tak pochopitelné, že tlaky na změnu stávající právní úpravy zde nejsou tak intenzivní a reformní úvahy se pohybují spíše na úrovni obecných debat a diskuzí, zda hranici trestní odpovědnosti neposunout směrem dolů, k nižšímu

věku 14 let. Namísto poukazování na ochranu dětských práv jako tomu je v případě Anglie a Walesu tak čeští zákonodárci polemizují naopak nad tím, zda by děti neměly nést odpovědnost za své trestněprávní jednání již v dřívějším věku.

Závěr

Cílem rigorózní práce bylo provést komparaci právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v anglickém a českém právním řádu. Přesto, že ústřední téma této práce bylo již v úvodu zúženo výlučně na věkovou hranici určující počátek trestní odpovědnosti, a to z důvodu hlubšího poznání zkoumaného institutu, nebylo možno ponechat bez povšimnutí i další aspekty, jenž s otázkou trestní odpovědnosti neodmyslitelně souvisí (podmínky trestní odpovědnosti, rozumová a mravní vyspělost, absolutní a relativní trestní odpovědnost, procesně-právní dopady, formy zacházení ad.). Na danou problematiku totiž nelze nahlížet zcela osamoceně, nýbrž je nezbytné tuto zkoumat i v jejím širším kontextu a brát v úvahu komplexnost a úzkou provázanost s dalšími znaky trestní odpovědnosti.

Ve své práci jsem se pokusila o podrobné představení problematiky věkové hranice trestní odpovědnosti v Anglii a Walesu a České republice, kdy první část práce jsem věnovala seznámení čtenáře s časovým vývojem tohoto institutu v obou zkoumaných úpravách tak, aby bylo možné na danou oblast nahlížet v historických souvislostech, následně jsem přešla ke komplexnímu nastínění stávající úpravy *de lege lata*. Třetí a závěrečnou část mého bádání představují úvahy o tom, jakým směrem by se mohla ubírat případná budoucí reforma současných úprav srovnávaných zemí.

Prováděnou analýzou, syntézou poznatků a následnou komparací bylo zjištěno, že právní úprava věkové hranice trestní odpovědnosti v anglickém právním řádu se od právní úpravy české podstatně liší. Anglické právo ve zkoumané oblasti vykazuje poněkud nižší propracovanost, věkovou hranici trestní odpovědnosti má pouze jednu, stanovenou z mezinárodního hlediska zcela nedostatečným věkem 10 let, čímž Anglii s Walesem řadí mezi země s nejnižší věkovou hranicí trestní odpovědnosti v Evropě. Zrušením vyvratitelné domněnky *doli incapax* na konci 90. let minulého století se pak anglická úprava připravila o možnost zrelativizování trestní odpovědnosti prostřednictvím individuálního zohlednění dosaženého vývoje jedinců ve věku 10 až 14 let. Úroveň české trestněprávní úpravy je oproti jejímu srovnávanému protějšku, minimálně pokud jde o dodržování mezinárodních standardů, značně vyspělejší, když nejenže samotný počátek trestní odpovědnosti zde nastává o celých 5 let později, ale trestní odpovědnost mládeže je upravena na dvou úrovních. České trestní právo rozeznává absolutní trestní odpovědnosti stanovenou věkem 15 let a dále pak

odpovědnost relativní definovanou věkovým rozmezím od 15 do 18 let. Koncepce relativní trestní odpovědnosti je právě tím, co činí českou trestněprávní úpravu nadčasovou, neboť v souladu se základními zásadami trestní odpovědnosti respektuje individuální vývoj těch mladistvých, jejichž rozumová a mravní vyspělost nedosahuje úrovně jejich vrstevníků. Nadto pak ještě české trestní právo rozeznává skupinu osob ve věku blízkém věku mladistvých, jejichž mladý věk může být zohledněn jako polehčující okolnost při stanovení druhu a výše ukládaného trestu. Dá se říct, že česká trestněprávní úprava v tomto ohledu mezi ostatními evropskými zeměmi právě díky propracované kategorizaci osob a nastavení jednotlivých věkových hranic dosahuje nadstandardní úrovně.

Poněvadž české trestní právo již mnohými vyspělými instituty, o jejichž zavedení se ve Velké Británii teprve polemizuje (relativní trestní odpovědnost, test rozumové a mravní vyspělosti), oplývá, nezbyvá než konstatovat, že anglické trestní právo se pro českou úpravu jako příliš obohacující zdroj inspirace nejeví. Ačkoli se v českých vodách čas od času rozvíří diskuze o nutnosti snížení patnáctileté věkové hranice, navrhované snížení se vždy pohybuje v mezích 1 až 2 let tak, aby stále odpovídalo mezinárodním standardům, případně se hovoří o snížení věkové hranice pouze pro vybrané trestné činy, v tomto ohledu tak nelze anglickou úpravu vnímat jako relevantní vzor pro budoucí reformu stávající úpravy. Abychom však nebyli ve vztahu k anglické úpravě dané problematiky příliš negativní, je zapotřebí si uvědomit, že tato je především reakcí zákonodárců na příběhy brutálních a šokujících trestných činů spáchaných dětmi mladšími 12 let, které se v této zemi udály. České trestní právo se oproti tomu (ač obeznámeno i se závažnou trestnou činností dětí mladších 15 let) s takto co do míry závažnosti, brutality a nízkého věku pachatele srovnatelným případem doposud nemuselo potýkat. Hlubší prozkoumání anglického trestního práva nám tak umožňuje získat představu, v jak mladém věku a jak závažných trestných činů se mohou některé děti dopustit, což nepochybně může být přínosem pro diskuzi ohledně případného snížení stávající věkové hranice trestní odpovědnosti. Osobně se snížením absolutní věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice problém nemám, to ovšem za předpokladu, že nadále zůstane zachována koncepce relativní trestní odpovědnosti, kterou považuji za významný prostředek k zachování spravedlnosti.

Obohacujícím přínosem rovněž mohou být anglické debaty ohledně celkového budoucího směřování trestněprávní politiky ve věcech mládeže.

I s ohledem na uvedené mám za to, že cíl, který jsem si v úvodu této práce vytyčila, byl splněn a to především tím, že byl poskytnut celkový přehled zkoumané problematiky ve srovnávaných zemích, byla provedena komparace právních úprav zemí se zcela odlišným právním systémem a provedena zjištění, zda se mohou srovnávané země i přes tyto odlišnosti od sebe navzájem inspirovat. Část věnující se úpravě Anglie a Walesu pak umožnila získat ucelený přehled o tom, jakým způsobem trestní právo v tak vyspělé zemi, která je kolébkou angloamerického systému *common law*, funguje a to za situace, kdy v české odborné literatuře nebyla doposud vybraným aspektům anglického trestního práva bližší pozornost věnována.

Seznam použitých zkratk

Carolina	– Hrdelní řád císaře Karla V. (Constitutio Criminalis Carolina)
CDA 1998	– Crime and Disorder Act 1998
CVVM	– Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav Akademie věd České republiky
CYPA 1933	– Children and Young Persons Act 1933
CYPA 1963	– Children and Young Persons Act 1963
ČR	– Česká republika
ESLP	– Evropský soud pro lidská práva
EU	– Evropská unie
Josephina	– Hrdelní řád císaře Josefa I. (Constitutio Criminalis Josephina)
LZPS	– předpis č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č.162/1998 Sb.
OZ	– zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SOA	– Sexual Offences Act 2003
Theresiana	– Hrdelní řád Marie Theresie (Constitutio Criminalis Theresiana)
TŘ	– zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	– zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TZ 1950	– zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
Úmluva	– Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ZSVM	– zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže
ZTSM 1931	– zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

Seznam použitých zdrojů

Domácí prameny

Právní předpisy

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104 ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. Úmluva o právech dítěte.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209 ze dne 18. března 1992 o přijetí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů čl. 3, 5 a 8. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v původním znění i ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony.
- Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 551/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Publikace, monografie a sborníky

- FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2014, 192 s. ISBN 978-80-7418-221-1.
- GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.

- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
- KNAPP, V. *Velké právní systémy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3.
- KUČHTA, J. a kol. *Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže: závěrečná zpráva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 204 s. ISBN 978-80-210-5359-5.
- POKORNÝ, L. *Úvod do trestněprávní komparatistiky*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010, 120 s. ISBN 978-80-87284-06-3.
- SOLNAŘ, V. a kol. *Systém českého trestního práva. Část druhá - Základy trestní odpovědnosti*. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009, 786 s. ISBN 978-80-254-4033-9.
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Edice velké komentáře*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- VÁLKOVÁ, H., DÜNKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. 1. vyd. Praha: Leges, 1992, 156 s. ISBN-80-85638-00-2.
- VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita – právnická fakulta, 1993, 67 s. ISBN 80-210-0791-5.
- ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, 247 s. ISBN 80-210-1643-4.

Odborné články

- FRYŠTÁK, M. Je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti dostatečným řešením dětské kriminality? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2006, roč. 14, č. 1, s. 9 - 13. ISSN 1210 – 9126.

- HUČÍN, J. a kol. Zavírat děti do vězení? *Psychologie dnes*. 2004, roč. 10, č. 11, s. 24 – 25. ISSN 1212-9607.
- KRATOCHVÍL, V. Minimální věková hranice trestní odpovědnosti v Evropské unii a Evropský zatýkací rozkaz. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 2, s. 50 - 52. ISSN 1213-5313.
- MAREŠOVÁ, A. K diskuzi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních trestů a opatření u delikventních dětí a mladistvých. *Trestní právo*. 1997, roč. 2., č. 1, s. 12-17. ISSN 1211-2860.
- MATIAŠKO, Maroš. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. Realita a mystifikace. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 7, s. 214 – 221. ISSN 1213-5313.
- ŘÍHA, J. Ještě k nepřičetnosti podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zejména ke vztahu § 5 odst. 1, 2 ZSM a § 12 TZ). *Trestněprávní revue*. 2006, č. 10, s. 293 - 299.
- SVATOŠ, R. Vývoj kriminality mládeže v České republice. *Kriminalistika*. 2013, č. 2, s. 139 - 153. ISSN 1210-9150.
- ŠÁMAL, P. K podmíněné či relativní trestní odpovědnosti mladistvého. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 2, s. 47 – 52. ISSN 1210-6410.
- ŠÁMAL, P. Prezident republiky podepsal nový trestní zákoník. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 3, s. 2. ISSN 1210-6410.
- VÁLKOVÁ, H. 15 – 14 – 15 = dolní věková hranice trestní odpovědnosti v České republice v roce 2009. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 15, s. 2.
- VESELÝ, J. O trestní odpovědnosti mládeže ve starém českém právu. *Věstník československé společnosti pro právo trestní*. 1933, roč. 9, č. 4, s. 97 - 103.

Internetové zdroje

- BARTOSZ, J. Čtrnáctiletého agresora z Teplic čekají dva soudy. In: *Novinky.cz* Borgis, publikováno 17. 2. 2016. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395000-ctrnactileteho-agresora-z-teplic-cekaji-dva-soudy.html>.
- BARTOSZ, J. Je na čase snížit trestní odpovědnost dětí? In: *Novinky.cz*. Borgis, publikováno 18. 2. 2016. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/395136-je-na-case-snizit-trestni-odpovednost-deti.html>.

- ČERVENKA, J. Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. Sociologický ústav AV ČR, publikováno 2. 5. 2005. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/76-postoj-k-trestu-smrti-a-nazory-na-snizeni-vkove-hranice-trestni-odpovednosti>.
- Dětských vrahů přibývá! Měli by skončit za mřížemi? HLASUJTE! In: *TN.cz*. CET 21, publikováno 18. 2. 2016. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/detskych-vrahu-pribyva-mel-by-se-snizit-vek-trestni-odpovednosti.html>.
- Dětské zločinci možná půjdou za mříže. Poslanci navrhnou snížení věku trestní odpovědnosti. In: *Česká televize*. Videozáznam ČT 24, publikováno 8. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1717822-detsti-zlocinci-mozna-pujdou-za-mrize-poslanci-navrhuj-snizeni-veku-trestni>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Digitální knihovna Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*. Poslanecká sněmovna PČR. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0472_10.htm.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C.H.Beck, s.r.o.. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>.
- JANUŠ, J. Šámal: Zpřísnění trestní odpovědnosti dětí nepotřebujeme. In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi*. Lidovky.cz, publikováno 23. 6. 2016. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/zprisneni-trestni-odpovednosti-deti-nepotrebujeme-fym-/tema.aspx?c=A160621_173304_pozice-tema_lube.
- Jste pro snížení hranice trestní odpovědnosti u mládeže? In: *orlicky.denik.cz*. Deník.cz, publikováno 13. 6. 2008. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/zpravy_regio/n/jste-pro-snizeni-hranice-trestni-odpovednosti-u-ml.html.
- KALLAB, J. O osnově zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. *Zvláštní otisk z „Právnických rozhledů.“* Dostupné z: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/4021/Kallab_01-0000-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

- Ministr Pelikán je proti snižování hranice trestní odpovědnosti. In: *Novinky.cz*. Borgis, publikováno 27. 5. 2016. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/404779-ministr-pelikan-je-proti-snizovani-hranice-trestni-odpovednosti.html>.
- Pelikán: Snižování trestní odpovědnosti na 14 let bych se nebránil. In: *Česká televize*. ČT 24, publikováno 28. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1708882-pelikan-snizeni-trestni-odpovednosti-na-14-let-bych-se-nebranal>.
- Pelikán: Snižováním trestní odpovědnosti pod 15 let chtějí politici pouze nahnat laciné body. In: *Česká televize*. ČT 24, publikováno 27. 5. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1799282-pelikan-snizovanim-trestni-odpovednosti-pod-15-let-chteji-politici-pouze-nahnat>.
- Postoj k trestu smrti a názory na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Tisková zpráva Ob50502. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. Sociologický ústav AV ČR, zveřejněno 2. 5. 2005. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a74/f9/100478s_ob50502.pdf.
- Příloha č. 2 k usnesení vlády České republiky ze dne 10. září 2003 č. 898. Závěrečná doporučení Výboru pro práva dítěte: Česká republika. In: *Úřad vlády České republiky*. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/Z_v_re_n_doporu_en_2CRC_CZ_2.pdf.
- Senát odmítl snížení trestní odpovědnosti na 14 let. In: *Novinky.cz* Borgis, publikováno 8. 2. 2006. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/77031-senat-odmitl-snizeni-trestni-odpovednosti-na-14-let.html>.
- Senátní tisk č. 11/0 ze dne 12.12.2008. In: *Senát PČR*. Senát PČR. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=49173>.
- Sněmovní tisk 410/0 ze dne 25.2.2008 - Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 318 s. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=410&o=5>.
- Sněmovní tisk 744/0 ze dne 11. 8. 2004 - Vládní návrh na vydání trestní zákoník. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 302 s. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>.

- Sněmovní tisk 817/0 ze dne 24. 5. 2016 - Návrh poslanců Jeronýma Tejce, Bronislava Schwarze, Marka Černocho, Vítězslava Jandáka, Petra Gazdíka a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=817&CT1=0>.
- Sněmovní tisky JUDr. Jeroným Tejc – předkladatelem návrhů zákonů. 817/0 Novela z. – trestní zákoník – stav projednávání. In: *Digitální depozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Poslanecká sněmovna ČR. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?o=7&nz=5513>.
- Statistické přehledy kriminality. In: *Policie České republiky*. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.
- Stenoprotokol z 28. schůze Poslanecké sněmovny konané dne 14. 3. 2008. In: *Poslanecká sněmovna PČR*. Poslanecká sněmovna PČR. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/028schuz/s028101.htm#r4>.
- Stenoprotokol z 51. schůze Poslanecké sněmovny konané dne 30.11.2005. In: *Poslanecká sněmovna PČR*. Poslanecká sněmovna PČR. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/s051172.htm#r4>.
- Tejc navrhne snížení hranice trestní odpovědnosti na 13 let. In: *Česká justice.cz*. Media Network s.r.o., publikováno 28. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/02/tejc-navrhne-snizeni-hranice-trestni-odpovednosti-na-13-let/>.
- Těšnopisecká zpráva z 3. schůze Senátu Parlamentu České republiky (1. den schůze - 8. ledna 2009). In: *Senát PČR*. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=49607>.

Zahraníční prameny

Právní předpisy Anglie a Walesu

- Summary Jurisdiction Act 1879, v původním znění
- Children and Young Persons Act 1933, v původním znění i ve znění pozdějších předpisů
- Children and Young Persons Act 1963, ve znění pozdějších předpisů
- Crime and Disorder Act 1998, v původním znění i ve znění pozdějších předpisů
- Sexual Offences Act 2003, ve znění pozdějších předpisů
- Marriage Act 1949, ve znění pozdějších předpisů
- Juries Act 1974, ve znění pozdějších předpisů
- Family Reform Act 1969, ve znění pozdějších předpisů
- Pet Animals Act 1951, ve znění pozdějších předpisů
- Children Act 1989, ve znění pozdějších předpisů
- Criminal Procedure (Scotland) Act 1995, ve znění pozdějších předpisů
- Criminal Justice (Children) (Northern Ireland) Order 1998, ve znění pozdějších předpisů

Právní předpisy Evropské unie

- Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy č. 2002/584/SVV

Jiné právní předpisy

- Criminal Code of Hungary 2012, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura Anglie a Walesu

- R v G [2008] UKHL 37. In: *Parliament.uk* [online]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldjudgmt/jd080618/rvg-1.htm>.
- R v JTB [2009] UKHL 20. In: *Parliament.uk* [online]. Dostupné z: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090429/jtb-1.htm>.

- R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson [1997]. In: *Parliament.uk* [online]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd970612/vandt01.htm>.

Evropská Judikatura

- T v United Kingdom, V v United Kingdom [2009]. In: *hudoc.echr.coe.int* [online]. European Court of Human Rights. Dostupné z: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-58594"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

Publikace, monografie a sborníky

- ASHWORTH, A., HORDER, J. *Principles of Criminal Law*. 7 ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, 510 s. ISBN 978-0-19-967268-4.
- BLACKSTONE, W. *Commentaries on the laws of England*. Book the fourth. London: A. Strahan and W. Woodfall, 1795, 443 s.
- CIPRIANI, D. *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective (Advances in Criminology)*. New York: Routledge, 2016, 252 s. ISBN 978-0-7546-7730-7.
- CROFTS, T. *The Criminal Responsibility of Children and Young Persons: A Comparison of English and German Law*. 1 ed. Aldershot: Ashgate Publishing, 2002, 268 s. ISBN 0-7546-2265-7.
- FORTIN, J. *Children's Rights and the Developing Law*. 2 ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, 663 s. ISBN 978-0-521-60648-6.
- GILLIS JOHN, R. *Youth and History: Tradition and Change in European Age Relations 1770 – Present*. Expanded Student Ed. London: Academic Press, Inc. (London) Ltd. 1981, 266 s. ISBN 0-12-785264-6.
- GOLDSON, B.; PETERS, E. *Tough Justice: Responding to Children in Trouble*. London: Children's Society, 2000, 34 s. ISBN 978-18-9978-338-0.
- HEATON, R., DE THAN, C. *Criminal law*. 3 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 652 s. ISBN 978-0-19-923412-7.
- HERRING, J. *Criminal Law: Text, Cases and Materials*. 6 ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, 936 s. ISBN 978-0-19-870227-6.

- ORMEROD, D. *Smith and Hogan's Criminal Law*. 13 ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 1172 s. ISBN 978-0-19-958649-3.

Odborné články

- CROFTS, T. Catching Up With Europe: Taking the Age of Criminal Responsibility Seriously in England. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2009, vol. 17, no. 4, s. 267 – 291. ISSN 0928-9569.
- de BRACTON, H., 'De Legibus et Consuetudinibus Angliae', in G. Woodbine. ed. *Four Thirteenth Century Law Tracts*. Yale: Yale University Press, 1910, s. 143 – 159.
- ELLIOTT, C. Criminal Responsibility and Children: A New Defense Required to Acknowledge the Absence of Capacity and Choice. *The Journal of Criminal Law*. 2011, vol. 75, no. 4, s. 289 – 308. ISSN 0022-0183.
- FIONDA, J. Case commentary: The age of innocence? The concept of childhood in the punishment of young offenders (R v Secretary of State for the Home Department ex parte Venables and Thompson). *Child and Family Law Quarterly*. 1998, vol. 10, no. 1, s. 77-88. ISSN 1358-8184.
- KEAN, A.W.G. The History of the Criminal Liability of Children. *Law Quarterly Review*. 1937, no. 211, s. 364 – 370. ISSN 0023-933X.
- KEATING, H. The responsibility of children in the criminal law. *Child and Family Law Quarterly*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 183 - 203. ISSN 1358-8184.
- McDIARMID, C. An Age of Complexity: Children and Criminal Responsibility in Law. *Youth Justice*. 2013, vol. 13, no. 2, s. 145 – 160. ISSN 1473-2254.
- MORSE, S. J. Immaturity and irresponsibility. *Journal of Criminal Law and Criminology*. 1997, vol. 88, no. 1, s. 15-67. ISSN 0091-4169.
- RAYMOND, A. Rethinking the Criminal Responsibility of Young People in England and Wales. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2012, no. 20, s. 13–29. ISSN 0928-9569.
- SMITH, A.T.H. Doli Incapax Under Threat. *Cambridge Law Journal*. 1994, vol. 53, no. 3, s. 426-428. ISSN 0008-1973.

Internetové zdroje

- A Review of the Youth Justice System in the Northern Ireland, 2010. In: *Policefoundation.org.uk*. Dostupné z: http://www.policefoundation.org.uk/uploads/holding/projects/ni_youth_justice_review.pdf.
- ADDIS, R.S. The Ingleby Report. *Special Articles*. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1469-8749.1962.tb03108.x/abstract>.
- Age of Criminal Responsibility. In: *Gov.uk*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>.
- Age of Criminal Responsibility Bill [HL] 2017-19. In: *Parliament.uk*. Dostupné z: [https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill\(HL\)](https://hansard.parliament.uk/Lords/2016-01-29/debates/16012936000411/AgeOfCriminalResponsibilityBill(HL)).
- Child Employment. In: *Gov.uk*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-employment>.
- Children and Young People in the Youth Justice System: Report of seminars organised by the All Party Parliamentary Group for Children 2009/10, 2010. In: *Foster care resources*. Dostupné z: https://fostercarerresources.files.wordpress.com/2014/12/youth_justice.pdf.
- Children in Trouble. Cmnd 3601. London: Her Majesty's Stationery Office. (Home Office 1968). In: *The Therapeutic Care Journal, Formerly Children Webmag*. Dostupné z: <http://www.thetcj.org/child-care-history-policy/children-in-trouble>.
- Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/15/Add.63 (Hong Kong, 1996). In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GBIndex.aspx>.
- Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/GBR/CO/4 (Geneva, Centre for Human Rights, 2008). In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GBIndex.aspx>.
- Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland CRC/C/GBR/CO/5 (2016) In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GBIndex.aspx>.

- European Committee of Social Rights: Conclusions XVII-2 (United Kingdom), European Committee of Social Rights 2005. In: *Council of Europe*. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/portal>.
- GIL-ROBLES, A. Report on his visit to the United Kingdom 4th-12th November 2004 for the attention of the Committee of Ministers and the Parliamentary Assembly. CommDH (2005). In: *Council of Europe*. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806db78c>.
- House of Lords, Library Briefing: Age of Criminal Responsibility Bill [HL] (HL Bill 3 of 2017–19). In: *UK Parliament* Dostupné z: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2017-0054/LLN-2017-0054.pdf>.
- Minimum Ages of Criminal Responsibility in Europe. In: *Child Rights International Network*. Dostupné z: <https://www.crin.org/en/home/ages/europe>.
- Minimum Ages of Criminal Responsibility in the Americas. In: *Child Rights International Network*. Dostupné z: <https://www.crin.org/en/home/ages/Americas>.
- No more excuses: A new approach to tackling youth crime in England and Wales. London: The Stationery Office, 1997. In: *Home Office, The National Archives*. Dostupné z: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.homeoffice.gov.uk/documents/jou-no-more-excuses?view=Html>.
- Parliamentary Debates House of Lords on 19.6.1969, č. 302. In: *UK Parliament* Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/lords/1969/jun/19/children-and-young-persons-bill>.
- Parliamentary Debates House of Lords on 27.2.1963, č. 672. In: *UK Parliament*. Dostupné z: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1963/feb/27/children-and-young-persons-bill-lords>.
- Royal College of Psychiatrists: Child Defendants: Occasional Paper OP56, March 2006. In: *Royal College of Psychiatrists*. Dostupné z: <http://www.rcpsych.ac.uk/files/pdfversion/op56.pdf>.
- School Leaving Age. In: *Gov.uk*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/know-when-you-can-leave-school>.
- The Child, the Family and the Young Offender. Cmnd 2742. London: Her Majesty's Stationery Office. (Home Office 1965). In: *The Therapeutic Care Journal, Formerly*

Children Webmag. Dostupné z: <http://www.thetcj.org/child-care-history-policy/the-child-the-family-and-the-young-offender>.

- United Nations Committee on the Rights of the Child, Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 44 of the Convention—Fifth Periodic Reports of States Parties due in 2014: United Kingdom, submitted 27 May 2014, published 6 March 2015. In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/573d75ee4.html>.
- United Nations Committee on the Rights of the Child: List of Issues in Relation to the Fifth Periodic Report of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, 11 November 2015. In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/573d76574.html>.
- United Nations Committee on the Rights of the Child General Comment No. 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, 44th session, Geneva. In: *Office of the High Commissioner. United Nations*. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/4670fca12.html>.
- United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules"). Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985. In: *United Nations, Human Rights, Office of the High Commissioner*. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf>.
- Youth Justice Statistics: 2016 to 2017. In: *Gov.uk*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-annual-statistics-2016-to-2017>.
- Youth Justice Statistics: 2016 to 2017 supplementary tables. In: *Gov.uk*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-annual-statistics-2016-to-2017>.

Věková hranice trestní odpovědnosti v anglickém a českém právu – komparace

Abstrakt

Předmětem rigorózní práce je trestní odpovědnost mládeže, konkrétně věková hranice určující její počátek a její úprava v právních řádech vybraných zemí – Anglii a Walesu na straně jedné a České republiky na straně druhé. V Anglii a Walesu, zemích Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, které jsou typickými reprezentanty angloamerického systému *common law*, je počátek trestní odpovědnosti stanoven dosažením věku 10 let. Právní úprava České republiky jakožto představitelky systému práva kontinentálního přiznává mladým jedincům trestní odpovědnost až dovršením patnáctého roku věku.

Práce si klade za cíl poskytnout čtenáři ucelené povědomí o právní úpravě minimální věkové hranice trestní odpovědnosti ve zkoumaných zemích a za užití metody právní komparativistiky provést jejich porovnání.

V prvních dvou kapitolách je vymezen předmět práce z teoretického a metodologického hlediska, kdy teoretické vymezení poskytne čtenáři základní seznámení se zkoumanou problematikou včetně výčtu základních právních předpisů, ze kterých bude při psaní práce čerpáno, vymezení metodologického rámce pak poskytne vysvětlení, s jakými vědeckými metodami a jakým způsobem bude v následujícím textu pracováno. Dále následuje již samotná materiální část práce, která v kapitole třetí pokračuje exkurzem do historického vývoje právní úpravy zkoumané problematiky ve srovnávaných zemích, což čtenáři poslouží k vytvoření náhledu na danou problematiku v širších souvislostech. Kapitola je zakončena dílčí komparací. Těžištěm celé práce je pak kapitola čtvrtá, která zahrnuje podrobnou a komplexní analýzu stávající právní úpravy věkové hranice trestní odpovědnosti v anglickém a českém právním řádu, v rámci čehož bude zmíněna konstrukce absolutní a relativní trestní odpovědnosti, otázka souladu počátku trestní odpovědnosti s jinými právně-relevantními věkovými hranicemi, rozumová a mravní vyspělost mládeže či režim zacházení s mladými delikventy. Vrcholným zakončením této kapitoly je pak závěrečné porovnání obou zkoumaných úprav. Tvůrčím výstupem celé práce je kapitola pět a šest, v nichž se autorka pokusí nastínit návrhy *de lege ferenda* pro možnou budoucí reformu anglické a

české právní úpravy, závěrečná sedmá kapitola opět za užití komparativní metody porovná poznatky získané z předchozích dvou kapitol a pokusí se odpovědět na otázku, zda se zkoumané země mohou od sebe navzájem něčím inspirovat.

Klíčová slova

Věk

Trestní odpovědnost

Věková hranice trestní odpovědnosti

Soudnictví nad mládeží

Rozumová a mravní vyspělost

Anglické trestní právo

České trestní právo

Minimum age of criminal responsibility in English and Czech law – comparative study

Abstract

The subject of the rigorous thesis is criminal responsibility of juveniles, specifically the minimum age of criminal responsibility and its legal regulation in legal orders of selected countries - England and Wales on the one side and Czech republic on the other side. The minimum age of criminal responsibility in England and Wales which are both countries of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and typical representatives of *Common Law* legal system is 10 years old. The legal regulation in Czech republic as a representative of *Continental Law* legal system sets the age of criminal responsibility at the moment of completion of 15 years.

The main aim of this thesis is to provide a reader with a comprehensive awareness of the legal regulation concerning the minimum age of criminal responsibility in surveyed countries and to compare these two different regulations via the method of comparative jurisprudence.

First two chapters define the subject of this thesis from theoretical and methodological point of view. Theoretical determination provides a reader with elementary introduction of the main issue and includes also the list of fundamental legislation used in the following text of this thesis. Methodological determination explains the way in which the research methods in this thesis will be used. The thesis continues with its material part which in chapter three describes historical development of the legal regulation concerning the age of criminal responsibility in compared countries and enables reader to see the issue in a broader context. Chapter three is completed by partial comparison. The main part of this thesis is in chapter four, which includes a detailed and complex analysis of recent legal regulations of the age of criminal responsibility in English and Czech Law. Chapter four also mentions legal construction of absolute and relative criminal liability, the issue of compliance of the age of criminal responsibility with the other legally relevant age limits, the intellectual and moral development of juveniles and juveniles' regime of treatment. The final completion of this chapter is represented by the comparison of examined legal regulations. The chapters five and six, that form a creative part of this thesis, include

possible suggestions *de lege ferenda* for the future changes in English and Czech legislation. The final chapter number seven, using the method of comparative jurisprudence again, compares the information gained from the previous two chapters and tries to answer the question whether the legal regulations of surveyed countries may inspire each other or not.

Key words

Age

Criminal responsibility

Minimum age of criminal responsibility

Youth justice

Intellectual and moral development

English criminal law

Czech criminal law